

વર्ष : 2 ♦ અંક : 1
જાન્યુ. - ફેબ્રુ., 2012
સર્વાંગ અંક : 7

કર ભલા હોગા ભલા
- છંગનભા.

સર્વ વિશ્વવિદ્યાલય-વૃત્ત

કડી સર્વ વિશ્વવિદ્યાલય, ગાંધીનગરનું વૃત્તપત્ર

સંપાદક : મણિભાઈ પ્રજાપતિ

માત્ર સંસ્થાકીય
પ્રસાર માટે

શ્રી માણેકલાલભાઈની વિદ્યાયથી માત્ર કડી કે ઉત્તર ગુજરાત જ નહિ, સમગ્ર ગુજરાતને ન પુરાય તેવી ખોટ પડી છે. તે એક ઉદ્યોગપતિ હતા, પણ એમણે શિક્ષણક્ષેત્રમાં જે પહેલ કરી, જે નેતૃત્વ પૂરું પાડ્યું અને જે ઉત્તમ સંસ્થાઓ ગુજરાતને આપી, તે બેનમૂન છે.

- કુલીનચંદ્ર વાણીક

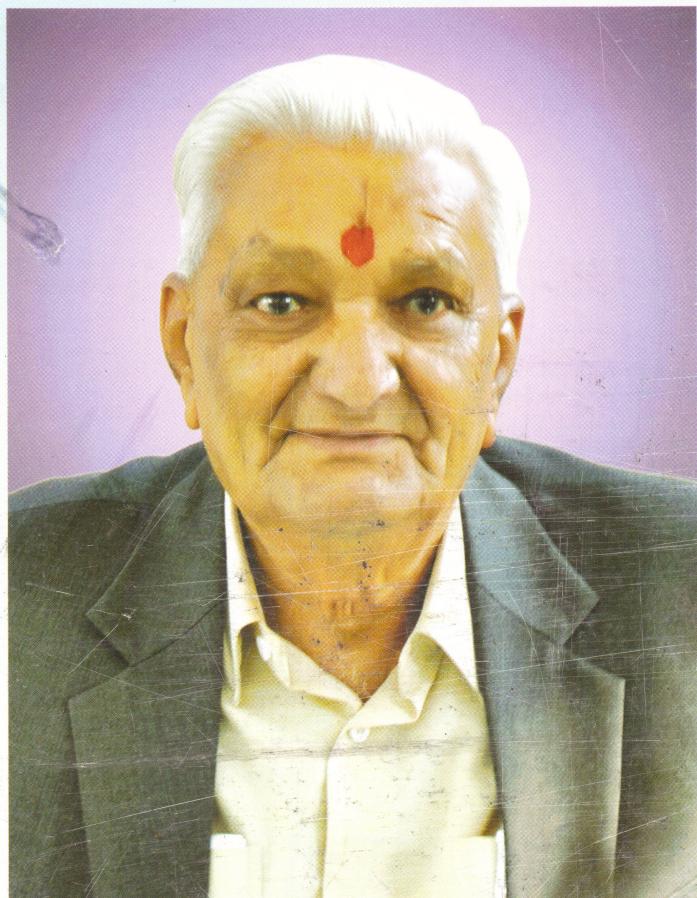
તેમની સાથેની પહેલી બે-ત્રણ મુલાકાતોમાં જ મને સમજાઈ ગયું કે તેઓ સાચા અર્થમાં બેખદારી કેળવણીકાર છે અને કમિટીના સભ્ય તરીકે સ્વનિર્ભર સંસ્થાઓના સંચાલકોના પ્રતિનિધિ હોવા છતાં, તેઓ વિદ્યાર્થીઓના વાજબી હિતને સર્વોપરી મહત્ત્વ આપે છે. ફી રેઝયુલેટરી કમિટીમાં તેમનું યોગદાન હુમેશાં અમૂલ્ય રહ્યું છે. તેમની શિક્ષણક્ષેત્ર અંગેની સૂઝાભૂલ, તેમનો વિશાળ અનુભવ અને વિષય પ્રત્યેની પ્રામાણિકતા કમિટીને તેની કાર્યવાહી દરમિયાન આશીર્વાદરૂપ રહ્યાં. તેમના જેવી સમયની નિયમિતતા, જૈફ ઉમરે પણ યુવાન જેવી કામ કરવાની ધગશ, સંપૂર્ણ પ્રામાણિકતા અને અન્ય વ્યક્તિ માટે ન્યાયી અને વાજબી તે તમામ કરી છૂટવાની તમના બહુ ઓછા લોકોમાં જોવા મળે છે. આ બધી ખૂબીઓના કારણે જ શ્રી માણેકલાલભાઈ અસામાન્ય વ્યક્તિઓની હોરણમાં પણ અગ્રસ્થાને બેસે તેવા હતા.

- જસ્ટિસ અક્ષય એચ. મહેતા

માણેકલાલ મૂળો તો ‘પટેલ’ ઘરાનાના જ, આખાબોલા અને ચોમા-બોલા કદક મિજાજના માણસ, પણ એ કદક ચહેરા પાછળ એક, અંગ્રેજીમાં કહીએ કે ‘સોફ્ટ’ માણસ હતો એની પ્રતીતિ અનેક પ્રસંગોએ થઈ છે. કંઈક લોકોત્તર વ્યક્તિત્વ એમનું હતું. એક પણ સીટ, મેનેજમેન્ટની નહિ, અને ચિહ્ની ચયાતીથી પણ એકેય સીટ ભરવાની નહિ. રિઅલી ગ્રેટ ! કેળવણીના હળાહળ કળિયુગમાં તો આવો મૂલ્યબોધ ભાગ્યે જ જોવા મળે. એ માટે એમની વંદના જ કરવી ઘટે. સર્વ વિદ્યાલયમાંથી સર્વ વિશ્વવિદ્યાલય સુધીની યાત્રા એ માણેકલાલ પટેલ અને તેમના ચુનંદા સહયોગીઓના પ્રામાણિક પુરુષાર્થની યાત્રા છે.

- ભોળાભાઈ પટેલ

સદગત માણેકલાલ એમ. પટેલ
(૧૯૨૮ - ૨૦૧૨)

હેમચંદ્રાચાર્ય ઉત્તર ગુજરાત યુનિવર્સિટી, પાટણ દ્વારા તા. ૧૧ જાન્યુઆરી, ૨૦૧૨ના રોજ કરી સર્વ વિશ્વવિદ્યાલયના પ્રેસિડેન્ટ શ્રી માણેકલાલ એમ. પટેલના મુખ્ય મહેમાનપદે આયોજિત 'શ્રી મોહનલાલ પટેલ ભારતીય સાહિત્ય વ્યાપ્યાનમાળા' પ્રસંગે ઉપસ્થિત મંચસ્થ મહાનુભાવો.

કર ભલા હોગા ભલા

- છગનભા.

સર્વ વિશ્વવિદ્યાલય-વૃત્ત

કડી સર્વ વિશ્વવિદ્યાલય, ગાંધીનગરનું વૃત્તપત્ર

વર્ષ : ૨, અંક : ૧, જાન્યુઆરી-ફેબ્રુઆરી, ૨૦૧૨; સંખ્યા અંક : ૭

સંપાદક : મણિભાઈ પ્રજાપતિ

સ્વ. માણેકલાલ એમ. પટેલ સ્મૃતિઅંક

અનુક્રમ

૧. સંપાદકીય	૨
૨. નિમણૂક	૩
૩. કર્મચૂડામણિની ચિર વિદ્યાય....	૪
૪. અધ્યી સઠીનો સંયોગ : આદ્ય-અંતનાં બે સ્વરૂપ	૧૩
૫. શિક્ષણસંસ્થાઓના દ્રષ્ટા અને જાણ્યા : માણેકલાલ એમ. પટેલ	૧૪
૬. ઈશ્વર ત્યાંથી અટક્યા નથી !	૧૭
૭. પાણીદાર માણેક	૧૮
૮. માણેકલાલ પટેલ : કડીની જોનેરી કડી	૨૦
૯. શિષ્ય દેવો ભવ'ના મંત્ર દ્રષ્ટા	૨૨
૧૦. સિંહ ગર્જનાઓ હવે કયારેય સાંભળવા નહીં મળે.....	૨૪
૧૧. સર્વ વિદ્યાલય કેળવણી મંડળના 'માણેક'	૨૬
૧૨. સિંહપુરુષ ચાલ્યો ગયો	૨૭
૧૩. માણેકલાલ સાહેબ સાથેનાં સંસ્મરણો	૨૮
૧૪. કર્મઠ યોગી પૂજય માણેકલાલ પટેલ	૩૩
૧૫. Maneklal Patel (Saheb) : A Tribute to a Great Soul	૩૪
૧૬. કર્મયોગીની અંતિમયાત્રા	૩૬
૧૭. અમૂલ્ય એવા માણેકલાલભાઈ	૩૮
૧૮. શિક્ષણશિરોમણિ માણેકકાકા	૪૦
૧૯. સર્વ વિદ્યાલયથી વિશ્વવિદ્યાલયના વિશ્વકર્મા	
૨૦. વિકાસપુરુષ માણેકલાલભાઈ	૪૨
૨૧. શ્રી મોહનલાલ પટેલ ભારતીય સાહિત્ય વ્યાખ્યાનમાળના દ્રષ્ટા અને જાણ્યા	૪૬
૨૨. ગ્રંથસૌરભ	૪૮
– કર્મચૂડામણિ માણેકલાલ	
– સ્વામી વિવેકાનંદ : પ્રકાશપુંજનાં ૧૫૦ વર્ષ	
૨૩. સંસ્થાવૃત્ત	૫૪
– યુનિવર્સિટી /કોલેજ વિભાગ	
– શાળા વિભાગ	

પત્રવ્યવહારનું સરનામું : મણિભાઈ પ્રજાપતિ : ડાયરેક્ટર ઓફિસ, પાલિકેશન્સ, કડી સર્વ વિશ્વવિદ્યાલય, એલ.ડી.આર.પી. એન્જિનિયરિંગ કોલેજ કેમ્પસ, સેક્ટર-૧૫, ગાંધીનગર-૩૮૨૦૧૫ ફોન : ૦૭૯-૨૭૨૪૪૬૬૦, મો. : ૯૮૦૯૨૭૩૮૩૬

સંપાદકીય

કડી સર્વ વિશ્વવિદ્યાલય, ગાંધીનગરના પ્રેક્સિટેન્ટ, સર્વ વિદ્યાલય કેળવણી મંડળ, કડી-ગાંધીનગરના ચેરમેન, કડવા પાટીદાર કેળવણી ઉત્તેજક મંડળ, કડીના ચેરમેન અને અનેકવિધ સંસ્થાઓનું નેતૃત્વ / સભ્યપદ ધરાવતા શ્રી માણેકલાલ એમ. પટેલ સાહેબનું તા. ૧૨ જાન્યુઆરી, ૨૦૧૨ની રોતે ૧૧.૩૦ કલાક આસપાસ હાર્ટએક્ટથી અવસાન થયું. આ સમાચારે તેમના પરિવારજનો, સર્વ વિદ્યાલય પરિવાર, કડીના નગરજનો અને ગુજરાતના શિક્ષણજગતને શોકસંતપ્ત કરી દીધા ! સર્વ વિદ્યાલયનો કબીરવડની જેમ વિકાસ સાધનાર અને તે પણ મૂલ્યદ્રાસના ધૂગમાં મૂલ્યોનું ભારે ખેવનાપૂર્વક જતન અને સંવર્ધન કરનાર માણેકલાલ સાહેબ ગીતાને અભિગ્રેત એવા કર્મયોગી હતા. તેઓશ્રી માનવસમાજ અને સવિશેષતઃ શિક્ષણસંસ્થાઓના સંચાલકો માટે રોલ મોડેલ સમાન જીવન જીવી ગયા. શ્રીમદ ભગવદ્ગીતામાં ભગવાન શ્રીકૃષ્ણે માનવદેહને નાશવંત ગણવતાં કહ્યું છે કે : ‘જાતસ્� હિ ધ્રુવો મૃત્યુર્ધુર્વં જન્મ મૃતસ્ય ચ । તસ્માદપરિહાર્યેંડર્થે ન ત્વं શોચિતુમહર્સિ ॥’ (૨.૨૭) અર્થાં જન્મેલાનું મૃત્યુ નિશ્ચિત છે.... આ ઉપદેશને વાસ્તવમાં - વ્યવહાર જીવનમાં પચાવવો અધરો છે. આમ છતાં, ભગ્નહદ્યે આ ભાવને હૃદયસ્થ કરીને ‘સાહેબ’ના આદર્શોને ચરિતાર્થ કરીએ તેમજ તેમના સંકલ્પો – આદર્થી અધૂરાં કાર્યોને પૂર્ણ કરીએ તથા સર્વ વિદ્યાલયની ગૌરવશીલ પરંપરાઓનું સતત સંરક્ષણ અને સંવર્ધન કરવા સર્વ વિદ્યાલયના પરિવારજનો સંકલ્પબદ્ધ બની કાર્યશીલ શરીએ તે જ સાહેબને સારી શ્રદ્ધાંજલિ અર્પજ કરી ગણાશે.

સર્વ વિશ્વ વિદ્યાલય-વૃત્તનો પ્રસ્તુત અંક સમર્પિત લોકસેવક સદ્ગત માણેકલાલ એમ. પટેલ સાહેબને શ્રદ્ધાંજલિ અર્થે અર્પજ કરવામાં આવે છે. આ અંકમાં સાહેબ સાથે સંકળાયેલા કેટલાક અગ્રગણ્ય વિક્ષિતઓ

પાસેથી સંસ્મરણાત્મક લેખો મંગાવેલા તેનો તેમજ આ સંબંધી ગ્રાપ્ત અન્ય ૪ લેખોનો તથા વૃત્તપત્રની પરંપરા મુજબની આમગ્રીનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે.

પ્રારંભમાં સંપાદક મણિભાઈ પ્રજાપતિએ ‘કર્મચૂડામણિની ચિર વિદ્યા’માં સદ્ગત માણેકલાલ સાહેબના જીવનચરિત્રનું સંક્ષેપમાં આવેખન કર્યું છે, તેમજ તેમના અન્ય લેખ ‘શ્રી મોહનલાલ પટેલ ભારતીય સાહિત્ય વ્યાખ્યાનમાળા ખણ્ઢી અને દ્રષ્ટા’માં પ્રસ્તુત વ્યાખ્યાનમાળા પાઠ્ય યુનિવર્સિટીમાં શરૂ કરવા માટેની સાહેબની ઉદાત્ત ભાવના અને અન્ય સાહિત્યિક પ્રવૃત્તિઓમાં સાહેબના પ્રદાન વિશે વાત કરી છે.

જાણીતા સાહિત્યકાર અને સર્વ વિદ્યાલયના સેવાનિવૃત્ત આચાર્યશ્રી મોહનલાલ પટેલે ‘અર્ધી સદીનો સંયોગ : આદિ-અંતનાં બે દર્શન’માં સ્વ. માણેકલાલ પટેલ સાથેની પ્રથમ મુલાકાત તા. ૧૫ ઓગસ્ટ, ૧૯૫૮ અને અંતિમ મુલાકાત તા. ૧૧ જાન્યુઆરી, ૨૦૧૨ સંબંધી બે પ્રસંગોને શબ્દબદ્ધ કર્યા છે. અર્ધી પોતાની માતૃસંસ્થા - સર્વ વિદ્યાલય - એમના લોહીનો લય બની રહી હતી છેક જીવનના અંતિમ શ્વાસ સુધી તે ભાવને વાચા આપી છે.

પદ્મશ્રી ભોળાભાઈ પટેલે ‘અધ્યતન શિક્ષણસંસ્થાઓના દ્રષ્ટ અને ખણ્ઢી : માણેકલાલ માધવલાલ પટેલ’માં માણેકલાલના વિક્ષિતવની અંતરંગ ઝાંખી કરાવતાં નોંધ્યું છે કે તેઓ મૂળે તો પટેલ ધરાનાના જ, આખાબોલા અને ચોખ્ખાબોલા, કડક મિજાજના માણસ, પણ એ કડક ચહેરા પાછળ એક, અંગેજમાં કઢીએ કે ‘સોફ્ટ’ માણસ હતો તેની પ્રતીતિ અનેક પ્રસંગોએ થઈ છે. છગનભાએ એક સ્વખ જીયું હતું. તેને ગાંધીનગર શાખાની સ્થાપના અને એના વિકાસ દ્વારા શિક્ષણના વ્યાપક પ્રસારનું કાર્ય માણેકલાલે પોતાની સાહસિકતા, દૂરદેશિતા અને દિવસરાતના અથાક પરિશ્રમથી સિદ્ધ કરી

બતાવ્યું તે પણ કેળવણીના હળાહળ કળિયુગમાં મૂલ્યબોધ દ્વારા સર્વ વિદ્યાલયમાંથી સર્વ વિશ્વવિદ્યાલય સુધીની યાત્રાએ તેમના પ્રામાણિક પુરુષાર્થની યાત્રા છે.

જી રેગ્યુલેટરી કમિટીના ચેરમેન અને ગુજરાત હાઈકોર્ટના પૂર્વ જજ શ્રી અક્ષય મહેતા એ ઈશ્વર ત્યાંથી અટક્યા નથીમાં તેમને સાચા અર્થમાં ભેખધારી કેળવણીકાર ગણાવતાં નોંધ્યું છે કે કમિટીમાં તેમનું યોગદાન હુંમેશાં અમૂલ્ય રહ્યું છે. તેમની શિક્ષણક્ષેત્રની આગવી સૂઝબૂજી, તેમનો વિશ્લેષણ અનુભવ અને વિષય પ્રત્યેની પ્રામાણિકતા કમિટીને તેમની કાર્યવાહી દરમયાન આશીર્વાદદૂર રહ્યાં પોતાની સંસ્થાની જી નક્કી કરવાની આવે ત્યારે તેઓ હુંમેશાં પોતાની હરોળની સંસ્થાઓની જી કરતાં પોતાની સંસ્થાની જી ઓછી જ રાખવાનો આગ્રહ રાખતા અને કમિટીએ તેમના આગ્રહને નાછૂટકે વશ થવું પડતું.

સેવાનિવૃત્ત શિક્ષણ સચિવ, જાણીતા કેળવણીકાર અને ઉત્તર ગુજરાત યુનિવર્સિટી, પાટણના પૂર્વ કુલપતિ શ્રી કુલીનંદ યાણીકે તેમની સાથેનાં સંસ્મરણો વાગોળતાં જણાવ્યું છે કે પાટણ યુનિવર્સિટીના સ્થાપનાકાળમાં મને એમની હુંફનું મોટું પીઠબળ સાંપડવું હતું. તેમના નિખાલસ અને સહકારી સ્વભાવથી હું અભિભૂત થયો હતો. તેમની વિદ્યાયથી માત્ર કરી કે ઉત્તર ગુજરાતને જ નહીં, પરંતુ સમગ્ર ગુજરાતને ન પુરાય તેવી ખોટ પડી છે.

ગુજરાત રાજ્યના પૂર્વ મુખ્ય સચિવ શ્રી પ્રવીષ લહેરીએ માણેકકક્ષના બ્યક્ઝિત્વનાં અવિભિન્ન અંગો તેમજ તેમના સર્વોત્તમ ગુણો તરીકે મૂલ્યનિષ્ઠા, નીડરતા અને નિખાલસતા ગણાવીને નોંધ્યું છે કે સાંપ્રત સમયમાં શિક્ષણને સમાજની પ્રગતિ અને પરિવર્તનનું માધ્યમ બનાવવાને બદલે ધંધાદારી શોષણ અને મૂલ્યભ્રાસથી કલંકિત કરવામાં આવી રહ્યું છે ત્યારે શ્રી માણેકકક્ષ જેવી સક્ષમ, પ્રતિબદ્ધ અને સમર્પિત બ્યક્ઝિત શોધવી એ કપરી કામગીરી છે.

ઉત્તર સાબરકાંદા ઉર્ચ્ચ કેળવણી મંડળ, ઈડરના પ્રમુખ, હેમચંદ્રચાર્ય ઉત્તર ગુજરાત યુનિવર્સિટી પાટણ

સંલગ્ન કોલેજ મેનેજમેન્ટ એસોસિએશનના પ્રમુખ તથા શિક્ષણ અને સમાજસેવાના ભેખધારી એવા અણિશુદ્ધ સેવક શ્રી કુમુદચંદ્ર રાવલે ‘શિષ્યદેવો ભવાના મંત્રદાયમાં સ્વ. માણેકલાલ પટેલને શ્રદ્ધાજીલિ આપતાં નોંધ્યું છે કે ભેખધારીઓમાં તેઓ પ્રથમ હરોળમાં આગવું સ્થાન ધરાવતા હતા, તેમજ આવનારાં વર્ષોમાં તેમની સમક્ષ્ય ભાગ્યે જ કોઈ ઊભો રહી શકશે. રાજકારણ તેમને આભડ્યું નથી કે નથી શાન્તિવાદ-પ્રદેશવાદની સંકુચિતતા એમનામાં પ્રવેશી. તેમના પ્રચંડ પુરુષાર્થ પાછળ હું માનું છું ત્યાં સુધી મૂલ્યનિષ્ઠ શિક્ષણનો જે મહિમા કર્યો તેમાં શિષ્ય દેવો ભવાની શુલ્ષ ભાવના જ પ્રેરક બળ બની રહી હતી.

સર્વ વિદ્યાલય કેળવણી મંડળ, ગાંધીનગરના વાઈસ પ્રેસિડેન્ટ ડૉ. કનુભાઈ પટેલે ગદગદિત કંઠે અને ભાવવિભોર સ્વરે માણેકલાલ સાહેબ સાથેનાં અનેકવિધ સંસ્મરણો વર્ણવ્યાં છે. જેમાં સાહેબનું બહુઆયામી બ્યક્ઝિત્વ અનાવૃત્ત થયેલું જોવા મળે છે. પ્રારંભમાં જ નોંધ્યું છે કે સિંહગર્જનાઓ હવે ક્યારેય સાંભળવા નહીં મળે. કેટલાંક વર્ષો પૂર્વ સંસ્થાનું દેવું રૂપિયા બે કરોડ જેટલું થઈ જતાં ડૉ. કનુભાઈએ સાહેબને પૂછ્યું કે ધારો કે કંઈક અણધાર્ય બની જાય તો સંસ્થાનું દેવું કેવી રીતે ભરપાઈ કરીશું ? તે સમયે મારું આ વિધાન પૂરું થતાંની સાથે જ સાહેબે મારી સમક્ષ એક કાગળ ધરી દીધો, જેમાં લખ્યું હતું કે “જો સંસ્થા ઉપર કોઈક મુસીબત આવે અને દેવું ભરવાનું આવે તો મારી (સાહેબની) મિલકતમાંથી આ દેવું પૂરું કરવું.” આવા હતા માણેકલાલ સાહેબ ! આવી ખુમારીવાળી કેટલીક ઘટનાઓ ડૉ. કનુભાઈએ અનાવૃત્ત કરીને સાહેબના બ્યક્ઝિત્વને ઓજસ અને તેજસ આર્થી એ.

સર્વ વિદ્યાલયના સેવાનિવૃત્ત આચાર્ય, સર્વ વિદ્યાલય કેળવણી મંડળ, કરીના મંત્રી અને જાણીતા કેળવણીકાર શ્રી મનુભાઈ જે. પટેલે સર્વ વિદ્યાલય કેળવણી મંડળના ‘માણેક’માં સ્વ. માણેકલાલ સાહેબની સર્વ વિદ્યાલય સાથેની વિદ્યાર્થીકાળથી સાત દાયકાઓ સુધીની અવિરતયાત્રાને ગૌરવપૂર્ણ ગણાવીને તેમજે કબીરવડની જેમ ગુજરાતાભર્યું

સંવર્ધન કર્યું અને તે પાછળ તેમણે કરેલા ધ્યેયનિષ્ઠ પુરુષાર્થનું ચિત્રણ કર્યું છે. સર્વ વિદ્યાલયના સેવા-નિવૃત્ત આચાર્ય અને પૂર્વ કેમ્પસ ડાયરેક્ટર શ્રી ગણેશભાઈ પટેલ 'સિંહપુરુષ ચાલ્યો ગયો'માં સિંહપુરુષ માણેકલાલ સાહેબના ૪૦ વર્ષના પ્રભળ પુરુષાર્થ અને લોકસહકારથી કરેલાં કાર્યોની તથા તેમણે ચીધેલી આદર્શ પ્રણાવિકાઓની સાક્ષીભાવે ચર્ચા કરી છે.

કડી સર્વ વિશ્વવિદ્યાલયના કુલપતિશ્રી ડૉ. કાપડિયાએ 'માણેકલાલ સાહેબ સાથેનાં સંસ્મશોના પ્રારંભમાં ગીતાનું ધ્યાવાક્ય 'ન હિ કલ્યાણકૃતકથ્યદ દુર્ગાતિં તાત ગઢતિ' મૂકીને વર્ષ ૨૦૦૪થી ૨૦૧૨ સુધીનાં સંસ્મશોરજૂ કર્યો છે. સ્વ. માણેકલાલ સાહેબના ઉત્સાહ, ધ્યેયનિષ્ઠ અને કાર્ય ઝડપનું ઉદાહરણ ટાંકતાં જગ્ઘાવ્યું કે નર્સિંગ કોલેજની જમીન માટે સરકારના સંબંધિત વિભાગના સચિવે રૂ. એક કરોડ જમા કરાવો તો જમીન આપીએ તેમ જગ્ઘાવતાં તરત ૪ કાલુપુર બેંકના ચેરમેનને રૂ. એક કરોડની લોન આપવા ફેન ઉપર જગ્ઘાવ્યું અને બીજા જ દિવસે આ રકમનો ડ્રાફ્ટ સચિવ સમક્ષ રજૂ કર્યો, ત્યારે સચિવશ્રી ડ્રાફ્ટ જોઈને આભા જ બની ગયા અને ખુરશીમાંથી સંજળા ઊભા થઈ ગયા ! ડ્રાફ્ટ મળતાંની સાથે જમીન તાતકાવિક કર્દ રીતે ફણવવી તેની ચિંતામાં સચિવશ્રી ગરકાવ થઈ ગયા, હવે શું ? અને જમીન મળી ત્રણ મહિના બાદ ! સાહેબના વ્યક્તિત્વને ઉદ્ઘાટિત કરતા આવા કેટલાક પ્રસંગો તેમણે અહીં લિપિબદ્ધ કર્યા છે.

અમદાવાદ યુનિવર્સિટીના કુલસચિવ, જાણીતા ચાર્ટર્ડ એક્ઝાઉન્ટન્ટ તથા ફી રેઝ્યુલેટરી કમિના સાલ્ય શ્રી ભૂપેન્દ્ર શાહ પૂર્ય સાહેબને શ્રદ્ધાંજલિ આપતાં નોંધ્યું છે કે ઘણી બધી કોલેજો અને સંસ્થાઓના વરિષ્ઠ વહીવરકર્તાઓને મળવાનું થયું છે પરંતુ માણેકકાકા જેવું ખમીર, તત્પરતા, બુલંદ અવાજ સાથે સ્પષ્ટ વક્તા, સંસ્થાની ઝીણામાં ઝીણી માહિતી હૈયે અને હોઠે તેમજ પોતાની શિક્ષણસંસ્થાને આપું જીવન સમર્પિત કરી દેનાર કર્મયોગી સમા માણેકકાકા જેવું વ્યક્તિત્વ જોવા મળ્યું નથી.

યુનિવર્સિટીના કુલસચિવ શ્રી એસ. કે. મંત્રાલાએ 'Maneklal Patel [Saheb] - A Tribute to a Great

Soul'માં ૧૯૮૮થી અંતિમ યાત્રા સુધીના દિવસોનાં સંસ્મશોભ ભજનહદ્યે વર્ણવ્યાં છે અને તેની સાથે મંડળ દ્વારા સ્થાપવામાં આવેલ વિવિધ સંસ્થાઓની સ્થાપના અને વિકાસગાથા વર્ણવી છે.

સર્વ વિદ્યાલય, ગાંધીનગરના કેમ્પસ ડાયરેક્ટર ડૉ. સોમભાઈ પટેલે તા. ૧૨ જાન્યુઆરી, ૨૦૧૨ના રોજ પ્રાતઃ કાળથી રાત્રિના ૧૧.૩૦ કલાક સુધી માણેકલાલ સાહેબે વિવિધ સંસ્થાઓનાં આટોપેલાં કાર્યોનો આંખે દેખ્યો અહેવાલ પ્રસ્તુત કર્યો છે. આ દેનંદિની સાહેબના ચોકસાઈપૂર્ણ વર્કશિયુલની પ્રતીતિ કરાવે છે. આ હેતુસર લેખકે સાહેબ તે દિવસે જે-જે વ્યક્તિઓને મળ્યા હતા તેમની રૂબરૂ મુલાકાત લઈને કાળજીપૂર્વક દસ્તાવેજકરણ કરવા પ્રયાસ કર્યો છે.

ગ્રા. વિહૃતભાઈ પટેલ (શેરથા) એ 'અમૃત્ય એવા માણેકલાલભાઈ'માં નોંધ્યું છે કે છગનભાએ સર્વ વિદ્યાલય હાઈર્સ્કુલ આપી અને માણેકલાલભાઈએ કડી સર્વ વિશ્વવિદ્યાલય આપ્યું. આ યુનિવર્સિટીના વિદ્યાર્થીઓ ભારતના વિકાસમાં સિંહજીણો આપે તેમાં જ તેમનું સાચું સ્મારક બની રહેશે અને તે જ તેમને સાચી શ્રદ્ધાંજલિ આપી ગણાશે. સંસ્કૃતના વિદ્વાન પ્રો. અંબાલાલ પ્રજાપતિએ શિક્ષણશરીરોમાણિ માણેકલાલમાં સાહેબના શિક્ષણક્ષેત્રે પ્રદાનની મૂલવણી કરી છે. પ્ર. ભીજુભાઈ પટેલ અને 'ડૉ. માણેકભાઈ પટેલ 'સેતુ'એ સંયુક્ત રીતે 'સર્વ વિદ્યાલયથી વિશ્વવિદ્યાલયના વિશ્વકર્મા'માં સાહેબે સર્વ વિદ્યાલય કેળવણી મંડળના વિકાસમાં કરેલ પ્રદાન અને શ્રી સીતારામભાઈ પટેલ સાહેબને વિકાસપુરુષ ઓળખાવીને સંસ્થાના વિકાસમાં તેમના પ્રદાન વિશે વર્ણવ્યું છે.

જાણીતા નવલકથકાર ડૉ. કેશુભાઈ દેસાઈએ કાબ્ય સ્વરૂપમાં શ્રદ્ધાંજલિ આપતાં 'સાહેબ'ને 'વિદ્યા કરો ગરવો માણેકથંબ' ગણાવ્યા છે.

સદ્ગતના આત્માને પરમ કૃપાળુ પરમાત્મા ચિર શાંતિ અર્પે તેવી કડી સર્વ વિશ્વવિદ્યાલય - સર્વ વિદ્યાલય કેળવણી મંડળના બૃહદ પરિવારની આર્ત્થભાવે પ્રાર્થના.

- માણેકભાઈ પ્રજાપતિ

નિમણૂક

કડી સર્વ વિશ્વવિદ્યાલય, ગાંધીનગરના પ્રેસિડેન્ટ, સર્વ વિદ્યાલય કેળવણી મંડળ, કડી અને ગાંધીનગરના ચેરમેન તથા શ્રી કડવા પાટીદાર કેળવણી ઉત્તેજક મંડળ, કડીના ચેરમેન શ્રી માણોકલાલ એમ. પટેલ સાહેબનું તા. ૧૨ જાન્યુઆરી, ૨૦૧૨ના રોજ અવસાન થતાં સર્વ વિદ્યાલય કેળવણી મંડળ, કડી અને ગાંધીનગર તથા શ્રી કડવા પાટીદાર કેળવણી ઉત્તેજક મંડળ, કડીની સંયુક્ત સભા તા. ૧૬ ફેબ્રુઆરી, ૨૦૧૨ના રોજ કડી સર્વ વિશ્વવિદ્યાલય, ગાંધીનગરમાં બપોરના

૨.૩૦ કલાકે મળી હતી. કાર્યરંભે સદ્ગત માણોકલાલ એમ. પટેલ સાહેબ અને અન્ય દિવંગત સભ્યશ્રીઓને શ્રદ્ધાજલિ અર્પણ કર્યા બાદ તેમના માનમાં બે મિનિટનું મૌન પાળવામાં આવ્યું હતું.

આ સભામાં સર્વ વિદ્યાલય કેળવણી મંડળ, કડી અને ગાંધીનગરના ચેરમેન, કડી સર્વ વિશ્વવિદ્યાલય, ગાંધીનગરના પ્રેસિડેન્ટ અને શ્રી કડવા પાટીદાર કેળવણી ઉત્તેજક મંડળ, કડીના ચેરમેન પદે શ્રી વલ્લભભાઈ એમ. પટેલની સર્વાનુભતે નિમણૂક કરવામાં આવી.

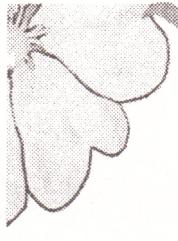
મારી નાની-મોટી નિર્બંધતા જોઈ હું હતાશ નહિ બનું,
અને બીજાઓ કરતાં ચાઢિયાતી શક્તિ જોઈ ગર્વ નહિ કરું;
પણ મારી નિર્બંધતાને દૂર કરવા પ્રયત્ન કરીશ; અને
શક્તિને પચાવી જવાની શક્તિ મેળવીશ.

સુખના દિવસોમાં મારી પોતાની જ આસપાસ
સ્વાર્થની દીવાલ નહિ ચણું અને દુઃખના દિવસોમાં
વિશાળ હરિયાળાં મેદાનોને યાદ રાખીશ.

જગત મને જે કંઈ આપે તે કૃતજ્ઞભાવે ગ્રહણ કરીશ
અને સાંજ ઢળતાં મારી જાતને પૂછીશ:
આજે તે કોઈને આનંદનો કષા આઘ્યો છે કે નહિ ?

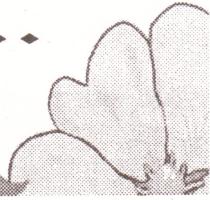
મારી આજુબાજુ ભયાનક હત્યાકંડ
ખેલાઈ રહ્યો હોય ત્યારે પણ,
એક ઉઘડતા ફૂલને જોવાનું હું ચૂકીશ નહીં.
મારું સઘળું છે - માની, જીવનને સ્વીકારીશ:
મારું કંઈ જ નથી - માની,
મૃત્યુ માટે તૈયાર રહીશ.

મકરના દવ

કર્મચૂડામણિએની સ્વિર વિદ્યાય....

મણિભાઈ પ્રજાપતિ

કડી નગરમાં ‘સાહેબ’ના હુલામણા નામથી ઓળખાતા સ્વનામધન્ય સદ્ગત માણેકલાલ એમ. પટેલ (૧૯૮૮ - ૨૦૧૨) સાહેબ એટલે ગુજરાતનું એક ગૌરવશિખર. તેઓશ્રી વ્યવસાયે કર્મઠ, સાહસિક અને સફળ ઉદ્ઘોગપતિ હતા. સમાજજીવનનાં વિવિધ પાસાંઓ જેમકે સમાજસેવા, આરોગ્ય, સાહિત્ય અને સંસ્કૃતિ, કડીનો ઔદ્ઘોણિક વિકાસ, કોમી એખાલસત્તા અને સામાજિક સદ્ગ્રાવના, જાહેર સંસ્થાનું નેતૃત્વ વગેરેમાં પોતાની આગવી સૂજ અને સમજ સાથેનાં માઈલ સ્ટોન સમ પદ્ધચિહ્નનો અંકિત કરતા ગયા છે. આચાર્ય વિનોબા ભાવેને અભિગ્રેત એવા ખરાર્થમાં કાર્યકર તરીકેનું જીવન તેઓશ્રી જીવી ગયા છે. આ સંબંધી વિનોબાના શબ્દો દ્રષ્ટવ્ય બની રહે છે : “જે ખરો કાર્યકર્તા છે, તે એકધારો સતત કામ કરતો રહેશે... કાર્યકરમાં ધૂતિ અને ઉત્સાહ બંને જોઈએ. ઉત્સાહ એવો હોય કે મારું કામ હું ઓછામાં ઓછા સમયમાં પૂર્ણ કરી નાખીશ. પણ સાથે સાથે ધગશ એવી હોય કે જિંદગીના અંત સમય સુધી મારે મારા મિશન માટે કામ કરવું પડશે તોયે હું તૈયાર છું.” માણેકલાલ સાહેબ વિનોબાની આ ભાવનાને ચરિતાર્થ કરતા ગયા છે. તેનું તાજું ઉદાહરણ એ કે પોતાની અંતિમ યાત્રાના અંતિમ દિવસે પણ યુનિવર્સિટી અને અન્ય સંસ્થાઓનું કામ પ્રાય: બપોરના ચાર વાગ્યા સુધી આટોપતા રહ્યા હતા ! અરે, સર્વ વિદ્યાલય પરિવારના એક કર્મચારીના પુત્રનું આકસ્મિક અવસાન થતાં તેના નિયત બેસણાના એક દિવસ પૂર્વે એટલે કે તા. ૧૨

જાન્યુઆરીએ તેના નિવાસસ્થાને દિલાસો આપવા પહોંચી ગયા હતા, એટલા માટે કે કદાચ તા. ૧૩ જાન્યુઆરીએ ન આવી શકાય તો ! વિધિની લીલા સદૈવ અકળ જ રહી છે ! મહાકવિ ભવભૂતિના શબ્દોમાં ‘લોકોત્તરાણાં ચેતાંસિ કો હિ વિજાતુમહતિ’ અર્થાત્ મહાપુરુષોના અગાધ મનનો તાગ મેળવવા કોણ સમર્થ છે ? સ્વ. માણેકલાલ સાહેબ પણ એક મૂર્ખ ઊંચેરું વ્યક્તિત્વ ધરાવનાર મહામાનવ હતા. ગીતાને અભિગ્રેત એવા કર્મયોગી હતા.

સ્વ. માણેકલાલ સાહેબનું વતન કડી પાસેનું ઊંટવા ગામ, જ્યાં તેમનો જન્મ તા. ૧ ફેબ્રુઆરી, ૧૯૮૮ના રોજ થયો હતો. તેમના પિતાનું નામ માધવલાલ પટેલ અને માતાનું નામ દિવાળીબા હતું. પ્રાથમિક છ ધોરણ સુધીનું શિક્ષણ ગામની શાળામાં મેળવીને જમું ધોરણ અર્થાત્ વર્નાક્યુલર ફાઈનલની પરીક્ષા કડીની સરકારી શાળામાંથી સમગ્ર વડોદરા રાજ્યમાં બીજા નંબરે આવીને પાસ કરી હતી. ત્યારબાદ મેટ્રિક સુધીનો અભ્યાસ સર્વ વિદ્યાલયમાંથી કર્યો. અહીં રાષ્ટ્રભાષા, વર્ધાની ‘કોવિદ’ની પરીક્ષા પણ કેન્દ્રમાં દ્વિતીય નંબરે આવીને પાસ કરી હતી. આમ ભણવામાં પ્રારંભથી જ મેધાવી છાત્ર રહ્યા હતા. તેમના જીવનની નોંધપાત્ર ઘટના એ કે પ્રાથમિક શિક્ષક બનવા માટે વર્નાક્યુલર ફાઈનલની પરીક્ષા સમગ્ર વડોદરા રાજ્યમાં દ્વિતીય નંબર મેળવીને પાસ કરી હોવા છતાં શારીરિક દુર્બળતાના કારણે પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોની પસંદગી સમિતિએ તેમને પ્રાથમિક શિક્ષક તરીકે પસંદ કર્યા ન હતા. વિધિએ તેમને

ગ્રાથમિક શિક્ષક ન બનાવીને આ પ્રદેશ ઉપર-
સમગ્ર ગુજરાત ઉપર કેટલો બધો અપરંપાર
ઉપકાર કર્યો છે તેની પ્રતીતિ સર્વ વિદ્યાલયના
વિકાસમાં તેમના પ્રદાનથી થાય છે. તેમણે
અર્થશાસ્ત્ર સાથે બી.એ.(ઓનર્સ) અને
એલએલ.બી.ની ડિગ્રીઓ ગુજરાત યુનિવર્સિટીમાંથી
મેળવી હતી. થોડોક સમય અમદાવાદ મ્યુનિસિપલ
કોર્પોરેશનમાં સર્વિસ કર્યા બાદ કરી
નગરપાલિકાના ચીફ ઓફિસર તરીકે ૧૯૮૮માં
જોડાયા હતા. આ પદ તેમણે પ્રાય: ૧૫ વર્ષ
શોભાવ્યું અને ત્યારબાદ નગરપાલિકાના પ્રમુખ /
વિવિધ સમિતિઓના અધ્યક્ષ તરીકે પ્રાય: ૧૫ વર્ષ
સુધી સેવાઓ આપી હતી. નગરપાલિકા સાથેનો
તેમનો સમગ્ર કાર્યકાળ તેમના જીવનઘડતરનો અને
વ્યક્તિત્વ વિકાસનો નિર્ણાયકકાળ સાબિત થયો.
કરીને પોતાનું વતન માનીને કરીના સર્વાંગી વિકાસ
અર્થે કરીને પોતાની જાત સમર્પિત કરી દીધી.
તેજસ્વી પ્રતિભાના કારણે મોટા ગજાના એડવોકેટ
કે માત્ર ઉદ્યોગ / ધંધામાં વ્યસ્ત રહીને અબજોપતિ
બની શક્યા હોત તેવી તેમની ક્ષમતાનાં આજે
આપણ સૌ કોઈને દર્શન થાય છે ! પરંતુ તેમ ન
કરતાં પોતાની સૂજબૂજ અને કાબિલેદાદ વહીવિદીય
શક્તિને કરીના વિકાસમાં જ ખર્ચી નાખીને કરી
નગરપાલિકાને સંગીન વહીવટનો આદર્શ નમૂનો
પૂરો પાડ્યો તેમજ તેને આર્થિક રીતે સંધ્યક પણ
કરી હતી. કરીને સ્વર્ચ નગર બનાવવા તેમજ
સમાજજીવનમાં સામાજિક સમરસતા અને
સદ્ગ્રાવના જાળવવા હંમેશાં કર્મશીલ નગરસેવક
બની રહ્યા હતા.

અર્થશાસ્ત્ર અને કાનૂનના સ્નાતક હોવાથી
પ્રાપ્ત જ્ઞાનને ખપમાં લાવીને પ્રાય: ખેતીના
વ્યવસાય ઉપર નભતા ગ્રામજનોને બાજની
ચુંગાલમાંથી બચાવવા કરીના અગ્રણીઓનો સાથ
સહકાર મેળવીને ‘કરી નાગરિક સહકારી બેંક’ ની

સ્થાપના કરી અને આ બેંકના સ્થાપનાકાળથી તેના
એમ.ડી. કે ચેરમેન તરીકે તેમણે લાંબા સમય સુધી
દસ્તિવંત સેવાઓ આપી હતી. બેંકની સ્થાપના કર્યા
બાદ નાના-મોટા ઉદ્યોગોની સ્થાપના કરવા
વેપારીઓને તેમજ ખેડૂતોને લોન આપવાની સરળ
સગવડ ઊભી કરી શક્યા હતા. ઉદ્યોગો સ્થાપના
પ્રોત્સાહન અર્થ નાના-મોટા કાનૂની ગૂંઘવડા દૂર
કરવા હંમેશાં અગ્રેસર રહેતા હતા. પરિણામસ્વરૂપે
'કરી સોનાની દડી' કે એક ઉદ્યોગ નગરી તરીકે
જડપભેર વિકસવા લાગી. આરોગ્યની સુખાકારી
માટે તેમણે કરીના અગ્રણીઓના સહકારથી
'ભાગ્યોદય હોસ્પિટલ'ની સ્થાપના કરી, જે આજે
પણ સતત કાર્યરત છે. નગરપાલિકાના સી.ઓ.
- તરીકે સ્વેચ્છાએ રાજીનામું આપી છૂટા થઈ
ઉદ્યોગ-ધંધામાં ઝંપલાવ્યું અને ભારે મોટી સફળતા
મેળવતાં એક કર્મઠ ઉદ્યોગપતિ અને દાનવીર તરીકે
ખ્યાતિપ્રાપ્ત થયા હતા. દાન આપવામાં કદાપિ
ખચકાટ અનુભવતા હોવા મળ્યા નથી. આ
દરમિયાન તેમણે પોતાની ગણોશ ઓઈલ એન્ડ
જીનીંગ ફેક્ટરી તથા અંબિકા કોટન પ્રેસિંગ
ફેક્ટરીની સ્થાપના કરી હતી, જે છેલ્લા રૂપ વર્ષથી
સતત વિકાસશીલ રહી છે.

પોતાનું ઋણ અદા કરવાની ભાવના સાથે
સર્વ વિદ્યાલયના વિદ્યાર્થી હોવાના નાતે આપદ્ધર્મ
તરીકે સર્વ વિદ્યાલય કેળવણી મંડળ, કરીના મંત્રી
તરીકેની જવાબદારી તેમણે ૧૯૭૭થી ૨૦૦૦ સુધી
અને વર્ષ ૨૦૦૦થી છેલ્લા શ્વાસ સુધી તેનું ચેરમેન
પદ તથા કરી સર્વ વિશ્વવિદ્યાલય, ગાંધીનગરનું
પ્રેસિન્ટ પદ તેના સ્થાપનાકાળથી તેમની અંતિમ
યાત્રાસુધી ન કેવળ શોભાવ્યું પણ ઉજ્જવળ કર્યું.
આમ, પ્રાય: ૪૦ વર્ષ સુધી તેમના દૂરંદેશિતાપૂર્ણ
નેતૃત્વનો લાભ સર્વ વિદ્યાલયને મળ્યો. આ
સમયગાળો કેળવણી મંડળના વિકાસનો સુવર્ણયુગ
સાબિત થયો - સંસ્થાનો અભૂતપૂર્વ વિકાસ થયો

અને તેની ક્રિતિ દિક્ષિદિગંત પ્રસરી. કડી-ગાંધીનગરને બહુવિદ્યાશાખાકીય શિક્ષણધામોમાં પરિવર્તિત કરી નાખ્યાં. તેમણે પૂજ્ય છગનભાના આદર્શો અને ધ્યેયોને તથા તેમનો જીવનમંત્ર 'કર ભલા હોગા ભલા' ને સતત નજરસમક્ષ રાખીને તેને ચરિતાર્થ કર્યા છે. ગ્રાયઃ હાઈસ્ક્વુલ સુધી (સાયન્સ કોલેજ, કડીના અપવાદને બાદ કરતાં) શિક્ષણ પૂરું પાડતા કેળવણી મંડળે તેમના કૃતસંકલ્પ નેતૃત્વના પરિણામે કડી અને ગાંધીનગરમાં પ્રવર્તમાન સમયના તકાદાને ધ્યાને લઈ ટેકનોલોજિકલ અને રોજગારલક્ષી વિવિધ વિદ્યાશાખાઓ ઉદા. તરીકે ફર્મસી (B.Pharm, M.Pharm), મેનેજમેન્ટ (B.B.A., M.B.A.), કમ્પ્યુટર વિજ્ઞાન (B.C.A., M.C.A., M.Sc. (C.A.), etc), નર્સિંગ (B.P.N. etc), શિક્ષણશાસ્ત્ર (P.T.C., B.Ed., M.Ed.), કોમર્સ (B.Com, M.Com), વિનયન (B.A., M.A.), બાયો ઇન્ફોર્મેટિક્સ, બાયોટેકનોલોજી વગેરેની ઉચ્ચશિક્ષણની કોલેજોની સ્થાપના કરી હતી, તેમજ અનુદાનિત તથા સ્વનિર્ભર કોલેજોમાં નેક એક્ઝિટેશન પણ કરાવી લીધું. આ કોલેજોએ A કે B++ કે B ગ્રેડ મેળવીને ગુજરાતમાં આગવી ઓળખ ઉભી કરી છે. આ પૈકી ગાંધીનગરની ઉમા આર્ટ્સ અને કડીની પ્રમુખ સ્વામી સાયન્સ કોલેજો યુછ્ણસીની સેન્ટર ફોર પોટેન્શિયલ એક્સલેન્સ સિક્મ હેઠળ રૂપિયા એક-એક કરોડનું ખાસ અનુદાન મેળવવા યશભાગી નીવડી છે, જેનું શ્રેય સ્વ. સાહેબની પ્રેરણા, પ્રોત્સાહન, પર્યાપ્ત માળખાગત સુવિધાઓ ઉપલબ્ધ કરાવવી અને આચાર્યશ્રીઓને આપેલ સ્વાયત્તતાને જાય છે. કોલેજોને પરિસંવાદનું આયોજન કરવા કે અધ્યાપકોને પરિસંવાદમાં શોધપત્ર રજૂ કરવા માટે ઉદારચિત્તે આર્થિક સહાય પણ પૂરી પાડતા હતા. ફર્મસી કોલેજે પણ AICTE માંથી સંશોધન માટે

ઘણુંમોટું અનુદાન મેળવેલ છે. કડી તથા ગાંધીનગરના શિક્ષણના ઇતિહાસમાં તેમના યોગદાનની સુવાર્ણાક્ષરે નોંધ લેવાશે તેમ નિઃશંક કહી શકાય. કન્યા-શિક્ષણના પ્રોત્સાહન અર્થે અલગ શાળાઓ તેમજ પ્રશિક્ષણ કોલેજો, અંદાજિત ૭૦૦૦ વિદ્યાર્થીઓ - વિદ્યાર્થીનીઓ નિવાસ કરી શકે તેટલાં છાત્રાવાસો અને તે પણ અન્ય સંસ્થાઓની તુલનાએ ઘણી ઓછી ફી લઈને ચલાવવામાં આવે છે આ ઉપરાંત હોબી સેન્ટર, ફાઈન આર્ટ્સ તથા આઈ.એ.એસ. માટે ખાસ પ્રશિક્ષણની વ્યવસ્થા પણ ઉભી કરી. યુનિવર્સિટી સ્થાપવાનું સ્વખન પણ તેમણે પૂરું કર્યું. ગુજરાત વિધાનસભાએ કડી સર્વ વિશ્વવિદ્યાલય એક્ટ વર્ષ ૨૦૦૭માં પસાર કરતાં, આ યુનિવર્સિટી અસ્તિત્વમાં આવી. તેમણે કેટલીક નવી વિદ્યાશાખાઓ શરૂ કરવાની સાથે ૧૭ જેટલા વિષયોમાં Ph.D. તથા અંગેજી, શારીરિક શિક્ષણ, શિક્ષણશાસ્ત્ર અને કમ્પ્યુટર વિષયોમાં M.Philના અભ્યાસની વ્યવસ્થા પણ ઉભી કરી. Ph.D. માટે આજદિન સુધી ૪૨૭ વિદ્યાર્થીઓ રજિસ્ટર્ડ થયા છે. તેમની દૂરંદેશિતાનું ધોતક ઉદાહરણ એ કે તેમણે સર્વ વિદ્યાલયના એક અદના કર્મયોગી અને છેલ્લાં ૬૦ વર્ષથી તેની સાથે જોડાયેલા તથા સંસ્થા સાથે આટલો લાંબો ઘરોબો જાળવનાર એક માત્ર હ્યાત વ્યક્તિ એવા શીલભદ્ર સારસ્વત શ્રી મોહનલાલ પટેલ પાસે સર્વ વિદ્યાલય કેળવણી મંડળનો ઇતિહાસ પણ તૈયાર કરાયો છે. સર્વ વિદ્યાલય કેળવણી મંડળ, કડી-ગાંધીનગર દ્વારા સ્થાપિત નર્સરી થી ઉચ્ચશિક્ષણ સુધીના શિક્ષણની ૬૦ થી અધિક સંસ્થાઓ કે જેમાં ૫૦,૦૦૦થી અધિક છાત્ર-છાત્રાઓ અભ્યાસ કરે છે, તેનું દાખિંત નેતૃત્વ સાહેબે પૂરું પાડ્યું છે.

આજે જ્યારે સરકાર ઉચ્ચશિક્ષણની જવાબદારીમાંથી પારોઠનાં પગલાં ભરી રહી છે

ત્યારે ઠેર ઠેર શિક્ષણની હાટડીઓ સ્થપાઈ રહી છે તેવા સમયમાં સરકારી નીતિનિયમોના ચુસ્ત અમલ સાથે સ્વનિર્ભર શિક્ષણસંસ્થાઓ શરૂ કરી અને તે પણ સરકાર દ્વારા નિયત કરેલ ફીનો અમલ, સ્વનિર્ભર સંસ્થાઓ આજે મેનેજમેન્ટ કવોટાનાં નામે લાખો – કરોડો રૂપિયા ઘર ભેગા કરી રહી છે ત્યારે મેનેજમેન્ટ કવોટાની બેઠકોનો સ્વેચ્છાએ ત્યાગ, વર્ગ કે કોઈ જાતનો ભેદભાવ રાખ્યા સિવાય ગુણવત્તાના આધારે શિક્ષકોની ભરતી, ભરતી માટે કોઈ ડોનેશન નહીં, જરૂરિયાતવાળા વિદ્યાર્થીઓને રૂપિયા એક કરોડથી વધુ રકમની ફી માફી આપવી, કેન્દ્ર સરકારે નિયુક્ત કરેલ ફી વિવર કમિટીની ભલામણો અનુસાર ૧૦% વિદ્યાર્થીઓને કોઈ જાતની ફી વગર પ્રવેશ આપવો, અધ્યાપકોને ચાલુ પગારે વધુ અભ્યાસ માટે મોકલવા, પારદર્શી વહીવટ, સંસ્થા પાસે ઉપલબ્ધ સગવડો-સભાખંડ ઇત્યાદિ સરકાર કે અન્ય સમાજસેવી સંસ્થાઓને વિનામૂલ્યે પૂરી પાડવી વગેરે બાબતોનો સ્વેચ્છાએ અમલ એ તેમના દૂરદેશિતાપૂર્ણ અને દિઝિવંત નેતૃત્વને આભારી છે. તેમની આ ઉદારનીતિની સમાજજીવનના અનેક અગ્રણીઓએ મુક્ત કંઠે પ્રશંસા કરી છે. તેઓશ્રી હંમેશાં મૂલ્યનિષ્ઠ શિક્ષણના આગ્રહી રહ્યા હતા. તેમની પ્રામાણિકતા અને બે-મિશાલ પારદર્શી વહીવટના પરિણામે દાતાશ્રીઓએ પણ દાનગંગા સતત વહેવડાવે રાખી હતી. સંસ્થાના ભૂતપૂર્વ વિદ્યાર્થીઓ – સવિશેષત: અમેરિકા નિવાસીઓ અને દાનવીરો હરહંમેશાં તેમનો બોલ જીલીને તેમનામાં વિશ્વાસ મૂકીને ઉદારભાવે દાન આપતા રહ્યા છે. પોતે દાતા પણ રહ્યા છે અને સંસ્થાની અંકિંચન ભાવે સેવા કરતા રહ્યા હતા. તેમનું સ્નેહાળ આતિથ્ય સૌના માટે અવિસ્મરણીય બની રહેશે. રાજ્યના શાસકો અને અધિકારીઓ પણ તેમના વહીવટી શાનથી

આભિભૂત થઈ જતા અને તેમના કથનને આપ્તવિધાન ગણીને સ્વીકારી લેતા હતા અને પ્રસંગોપાત તેમનું માર્ગદર્શન પણ મેળવતા હતા. ગુજરાત સરકારે પણ તેમની સેવાઓ કાજે પ્રસંગોપાત વિવિધ સમિતિઓના સભ્યપદે નિમણૂક કરી હતી. ફી રેગ્યુલેટરી કમિટીના સભ્ય હોવા છતાં પોતાની સંસ્થાની ફી ન્યાયપુરસર: જ સૂચવતા. સમાન અભ્યાસક્રમો અને સગવડો ધરાવતી બીજી સંસ્થાઓ ઘણી મોટી ફી સૂચવે તોપણ પોતાની સંસ્થા માટે સમાજના નીચલા વર્ગને ધ્યાને લઈ ઓછી ફી જ સૂચવતા. આ છે તેમનું કેરેક્ટર. શ્રી રઘુવીર ચૌધરી પ્રસંગોપાત જણાવે છે કે માણેકલાલ એક કર્મચારી શિક્ષણમંત્રીને સાજે તેવી દિઝિ અને સજજતા ધરાવે છે.

પોતાના ગુરુજનો અને સર્વ વિદ્યાલય કેળવણી મંડળ સંચાલિત શાળા-કોલેજોના શિક્ષકો અને આચાર્યશ્રીઓ પ્રત્યે સાહેબ વિશેષ આદર ધરાવતા હતા. શાળા-કોલેજોના વિકાસમાં શિક્ષકો/આચાર્યશ્રીઓની આધારભૂત ભૂમિકાને ધ્યાને લઈ તેમનું ગૌરવ જળવાય તેના હંમેશાં તેઓશ્રી આગ્રહી રહ્યા હતા. સર્વ વિદ્યાલયના વિકાસમાં પાયાનું યોગદાન આપનાર વિદ્યાર્થી વત્સલ આચાર્યશ્રી નાથાભાઈ દેસાઈના શાળામાંથી છૂટ્ય થયા બાદ તેમના ભૂતપૂર્વ વિદ્યાર્થીઓએ નાથાભાઈ સાહેબની કાયમી સ્મૃતિ શાળામાં જળવાય તે માટે રૂપિયા બે લાખ જેટલી રકમ એકઠી કરી હતી. પરંતુ આ રકમ ભવન બનાવવા માટે અપર્યાપ્ત ગણાય ! આમ છતાં, નાથાભાઈ સાહેબ પ્રત્યે વિશેષ આદરની લાગણીના કારણે મંડળે રૂપિયા સાડા સાત લાખ ઉમેરીને પ્રાથમિક શાળાનું મકાન બંધાવીને આચાર્યશ્રી નાથાભાઈ દેસાઈ નામકરણ કર્યું. તેમજ શાળાનું નામ આચાર્યશ્રી નાથાભાઈ દેસાઈ પ્રાથમિક શાળા આપ્યું હતું. આચાર્યશ્રી મોહનભાઈ પ્રત્યે અન્ય આદર અને સન્માનની

લાગણી ધરાવતા હોવાથી સાહેબે શ્રી મોહનભાઈની નિવૃત્તિ બાદ તેમનો ભવ્ય અમૃત મહોત્સવ પાટણ યુનિવર્સિટી પરિસરમાં યોજવાનું વર્ષ ૨૦૦૧માં નેતૃત્વ સંભાળીને રૂપિયા સાત લાખ દાન મેળવ્યું હતું. આ રકમમાંથી રૂપિયા પાંચ લાખનું દાન પાટણ યુનિવર્સિટીમાં ‘શ્રી મોહનલાલ પટેલ ભારતીય સાહિત્ય વ્યાખ્યાનમાળા’ સ્થાપવા માટે આપ્યું હતું. શ્રી મોહનભાઈના અનુગામી આચાર્યશ્રી મનુભાઈ પટેલ પ્રત્યે પણ સાહેબ ઊરી આસ્થા અને માન ધરાવતા હતા. શ્રી મનુભાઈ પણ સર્વ વિદ્યાલય પ્રત્યે પૂર્ણતઃ સમર્પિત હતા. તેમણે નિવૃત્તિનાં કેટલાંક વર્ષો બાદ સ્વેચ્છાએ સર્વ વિદ્યાલયને રૂપિયા ૧૧ લાખનું દાન આપ્યું હતું. ચેરમેન સાહેબે આ દાનની કદર કરતાં સૌની સંમતિ મેળવી કરીની એમ. એડ્. કોલેજનું નામકરણ, ‘આચાર્યશ્રી મનુભાઈ જે. પટેલ એમ.એડ. કોલેજ’ કરી દીધું. કેળવણી મંડળ સંચાલિત શાળા-કોલેજના શિક્ષકો / આચાર્યશ્રીઓને અન્ય સંસ્થાઓ દ્વારા પુરસ્કૃત કરવામાં આવે તેવા પ્રસંગોએ પણ સાહેબ તેમનું અભિવાદન કરતા અને તેમને જાહેરમાં નિરદાવતા હતા. શાળા-કોલેજો શિસ્તમય વાતાવરણ તથા વિદ્યાકીય અને અન્ય આનુસંગિક પ્રવૃત્તિઓથી સભર બની રહે તેમજ પ્રાકૃતિક પર્યાવરણથી કેમ્પસ હરિયાળાં રહે તેની વિશેષ કાળજી રાખતા હતા.

સાહેબના ગત વર્ષ યોજાયેલા અભિવાદન સમારોહ પ્રસંગે ગુજરાત સરકારના મંત્રીશ્રી નરોત્તમભાઈ પટેલ જણાવેલ કે ‘મને શ્રી માણેકલાલભાઈની કામ કરવાની પદ્ધતિ બહુ ગમે છે. તે બોલે તે લખી લેવાનું મન થાય. આવે ત્યારે બધી જ તૈયારી સાથે આવે. બધું જ કંઈસ્થ. પ્રશ્નની સાથે તેનો ઉકેલરૂપ જવાબ પણ આપી દે. અમને લાખોનાં દાન મેળવતાં ફાંઝાં પડે છે, ત્યારે તેઓશ્રી કરોડોનાં દાન સરળતાથી મેળવી લાવે છે. ધન કમાવાથી દૂર

રહી તેમણે લોકસેવા શરૂ કરી છે.’ ગુજરાતના માનનીય મુખ્યમંત્રી શ્રી નરેન્દ્રભાઈ મોદીએ પણ સર્વ વિદ્યાલય કેળવણી મંડળ સંચાલિત નર્સિંગ કોલેજના ઉદ્ઘાટન પ્રસંગે ઉદ્ઘાટકીય પ્રવચનમાં કંધું હતું કે સામાન્ય રીતે સંસ્થાઓ ચલાવનારા લોકો મુખ્યમંત્રી પાસે આવે તો રોદણાં રડતા આવતા હોય કે આ થતું નથી ને પેલું થતું નથી-ની ફરિયાદો લઈને આવતા હોય છે કે પછી માગણીઓ લઈને આવતા હોય. પરંતુ એક જ અપવાદ જોઈએ તો શ્રી માણેકભાઈ સતત નવાં આયોજનો લઈને આવે છે. માણેકભાઈ સમય માગે ત્યારે સમજી જવાનું કે બે-પાંચ એકર જમીન આપવાની આવી. એ એક માત્ર એવી સંસ્થા છે કે જે નવા વિચારો અને આયોજનો સાથે આવે છે. ખૂબ સારી બાબત છે. તેમનું ટીમવર્ક પણ સારું છે. સારી રીતે તેઓ પ્રબંધન કરી રહ્યા છે.’ આવાં હતાં સ્વ. માણેકલાલ પટેલ સાહેબનાં વ્યક્તિત્વ, છબિ અને આભા.

પોતાની સમગ્ર કારક્રિદી દરમિયાન અનેકવિધ સામાજિક અને વ્યવસાયિક સંગઠનો સાથે સક્રિય રીતે જોડાયેલા રહ્યા હતા. જેમકે કરી ઓઈલ મિલ એસોસિએશનના પ્રમુખ, ગુજરાત વેપારી મહામંડળની કારોબારી સમિતિના સત્ય, ગુજરાત ગૌશાળાના ટ્રસ્ટી, કડવા પાટીદાર કેળવણી ઉતેજક મંડળના પ્રારંભમાં મંત્રી અને ત્યારબાદ ચેરમેન, ઉમિયા માતાજી સંસ્થાન, ઊંઝાની કારોબારી સમિતિના સત્ય, ભાગ્યોદય હોસ્પિટલના સ્થાપનાકાળથી માનદ્ધમંત્રી, ગ્રામોત્થાન અને ગ્રામ સ્વરાજ્ય નિર્માણમાં સક્રિય ભાગીદારી, સંકટ નિવારણ સોસાયટીના સત્ય, આપત્તિ નિવારણ, કુદરતી હોનારતો જેમકે રેલ, દુષ્કાળ અને ભૂક્કપમાં સેવાકાર્યો વગેરે અનેકવિધ સેવાની પ્રવૃત્તિઓમાં તન-મન અને ધનથી સક્રિય રહેવું એ તેમનો સ્વભાવ હતો. સંત કવિ તુલસીદાસની પંક્તિ ‘પરહિત સરિસ ધર્મ નહીં ભાઈ’ ને ખરા અર્થમાં તેમણે આત્મસાત કરી હતી.

આવા ગૌરવપુરુષ અને સંસ્કારમૂર્તિ સ્વ. માણેકલાલ સાહેબની માનવીય ગૌરવને ઉજ્જવળ કરે તેવી સેવા-પ્રવૃત્તિઓ અને ઉદાહરણસ્વરૂપ, અનુકરણીય તેમજ પ્રેરણાદાયી કાર્યોના કારણો સમાજજીવનની વિવિધ સંસ્થાઓએ તેમને અનેકવિધ પુરસ્કારો અને એવોઈસથી અલંકૃત કર્યા છે. કોઈ ચિંતકે સાચે જ કહું છે કે જે સમાજ પોતાના વિશિષ્ટ વ્યક્તિત્વનું યોગ્ય સન્માન કરતો નથી તે સમાજની પ્રગતિ ઝંઘાઈ જાય છે. પરંતુ, આપણા ચરિત્રનાયકના કિસ્સામાં સમાજ સદૈવ તેમની સાથે રહ્યો છે અને જાગૃત પણ રહ્યો છે. તેમને કડવા પાટીદાર સમાજ, અમદાવાદ દ્વારા સમાજ ઉત્કર્ષની સેવાઓ માટે પૂર્ણ સ્વામી સાચ્ચિદાનંદના હસ્તે ‘પાટીદાર શ્રેષ્ઠ શિરોમણિ એવોઈ’, કરી શહેરની સામાજિક, શૈક્ષણિક, સાહિત્યકલા, વ્યાપાર અને ઉદ્યોગક્ષેત્રે કરેલ વિશિષ્ટ સેવાઓ માટે કરી નગરપાલિકા દ્વારા માનનીયા શ્રીમતી આનંદીબહેન પટેલના વરદ્ધ હસ્તે સન્માન અને એવોઈ, આનર્ટ ટ્રસ્ટ દ્વારા ‘આનર્ટ એવોઈ’ એનાયત સમારોહ પ્રસંગે પૂર્ણ સ્વામી સત્યમિત્રાનંદગિરિજી અને પૂર્ણ કૃષ્ણશંકર શાસ્ત્રી દ્વારા ભારે દબદબાપૂર્વક અભિવાદન સાથે સન્માનિત, ઉમિયા માતાજી મંદિર સંસ્થા, ઊંઝા દ્વારા શૈક્ષણિક ક્ષેત્રે વિશિષ્ટ યોગદાન આપવા બદલ એવોઈ અને સન્માન પત્ર દ્વારા અભિવાદન અને કરીમાં કોમી એકતા અને એખલાસતા જળવીને બંધુત્વ અને કોમી ભાઈચારાની ભાવના પરિપૂર્ણ કરવા બદલ ભારત સરકારના તત્કાલીન રાષ્ટ્રપતિ શાની ઝેલસીંગજીના શુભહસ્તે કરી ક્રોટના મેદાનમાં યોજાયેલ જાહેર કાર્યક્રમમાં તેમને સન્માનિત અને અભિનંદિત કરવામાં આવ્યા હતા. આમ, તેઓશ્રીને અનેકવિધ સંસ્થાઓએ તેમની સમાજસેવાની કદર કરીને વિવિધ એવોઈસથી વિભૂષિત કર્યા હતા. તેમના ટ્રમા જન્મદિન પ્રસંગે (તા. ૧ ફેબ્રુઆરી, ૨૦૧૧) શ્રી મોહનલાલ પટેલ સાહિત્ય વર્તુળ કરી અને સર્વ વિદ્યાલય કેળવણી

મંડળ દ્વારા તેમનો ભારે દબદબાપૂર્વક જાહેર અભિવાદન સમારોહ યોજવામાં આવ્યો હતો. પદ્મશ્રી પ્રો. બોળાભાઈ પટેલના અધ્યક્ષપદે યોજાયેલા આ સમારોહમાં માનનીય શ્રી નરોત્તમભાઈ પટેલ, શ્રીમતી આનંદીબહેન પટેલ, શ્રી નીતિનભાઈ પટેલ, શ્રી અનિલભાઈ પટેલ, શ્રી રઘુવીર ચૌધરી, શ્રી પ્રવીણ લહેરી ઉપરાંત વિવિધ યુનિવર્સિટીઓના કુલપતિશ્રીઓ, શિક્ષણવિદ્રો તથા મહેસાણા - ગાંધીનગર - અમદાવાદ જિલ્લાઓના શૈક્ષણિક - સામાજિક અને રાજકીય ક્ષેત્રના ૩૦૦૦ થી અધિક અગ્રણીઓ ઉપસ્થિતિ રહ્યા હતા. આ પ્રસંગે તેમને શ્રી મોહનલાલ પટેલ વગેરે દ્વારા સંપાદિત ગ્રંથ ‘કર્મચૂડામણિ માણેકલાલ’ અર્પણ કરવામાં આવ્યો હતો. આ સન્માનનો ભાવવિભોર સ્વરે પ્રતિભાવ આપતા તેમના શબ્દો જાહેર સંસ્થાના વહીવટકર્તાઓ માટે દ્રષ્ટવ્ય બની રહે છે : ‘આ મારું સન્માન નથી પણ મારી સંસ્થાનું સન્માન છે. વ્યક્તિ મહાન નથી, પરંતુ સંસ્થા મહાન છે.... આજે અહીં ઘણા દાતાઓ હાજર છે. તેમને હું ખાતરી આપું છું કે તમે આપેલ દાનનો ઉપયોગ સંસ્થા યોગ્ય રીતે કરી રહી છે.... સરકાર મહાત્મા મંદિરની બાજુમાં જમીન આપશે તો અમે ભવ્ય યુનિવર્સિટી ભવન બનાવીશું કે જેથી મહાત્મા મંદિર જોવા આવે તે યુનિવર્સિટી જોવા આવશે જ તેની હું ખાતરી આપું છું.... આ સંસ્થાનાં મૂળિયાં મજબૂત છે, તે પાતાળમાં ગયાં હોવાથી તેને પાણી પાવાની જરૂર નથી. આવી સંસ્થાને પોષવી જોઈએ.... મારી રોગરગમાં સર્વ વિદ્યાલય છે.’

આવા સંનિષ્ઠ ‘કર્મચૂડામણિ’ ની આકસ્મિક ચિર વિદ્યાય હૃદયરોગના હુમલાના કારણે સ્વામી વિવેકાનંદ જન્મજયંતીના દિને તા. ૧૨ જાન્યુઆરી, ૨૦૧૨ની રાત્રે ૧૧.૩૦ કલાક આસપાસ થઈ. કુટુંબીજનો અને સર્વ વિદ્યાલય કેળવણી મંડળ પરિવારે વજઘાત અનુભવ્યો. તેમના અવસાનના સમાચાર સાંભળતાં સવાર સુધીમાં રાજકીય,

સામાજિક, ધર્મિક અને શિક્ષણ કોત્રના અગ્રણીઓ તેમજ કરીના નગરજનો અને તાલુકાની પ્રજા અશ્રુભરી આંખે તેમનાં અંતિમ દર્શન માટે ઉમટી પડી. સમગ્ર કરી શોક સંતપ્ત બન્યું! વ્યાપારી અને શૈક્ષણિક સંકુલો બંધ થયાં અને આબાલવૃદ્ધ સૌ સ્મશાનયાત્રામાં જોડાયાં હતાં. કરીના સાંકડા રસ્તાઓના કારણે ભારે ભીડથી બચવા ઘણા લોકોએ પોતાનાં કે જહેર સંસ્થાઓનાં મકાનોની અટારીએથી પુષ્પવર્ષા કરીને આર્તભાવે અંતિમ દર્શન કર્યા હતાં. મુસ્લિમ ભાઈઓ અને બહેનોએ પોતાનો સ્વજન ગુમાવ્યાનું દર્દ અનુભવીને મહોલ્યે મહોલ્યે શબ્દવાહિની ઊભી રખાવીને આર્તભાવે શ્રદ્ધાસુમન અર્પણ કરીને ઝુસ્કાં ભરતાં ભરતાં આત્માને કોટિ કોટિ વંદન.

અંતિમ દર્શન કર્યા હતાં. તેમના અગ્નિસંસ્કાર તા. ૧૩ જાન્યુઆરી, ૨૦૧૨ના રોજ સાંજના ૪.૦૦ કલાકે ભાવપુરામાં સ્થિત સ્મશાનમાં ભારે મોટી જનમેદનીની ઉપસ્થિતિમાં કરવામાં આવ્યા હતા. તા. ૧૬ જાન્યુઆરીએ કરીમાં આયોજિત તેમના બેસણામાં અભૂતપૂર્વ જનમેદનીએ શ્રદ્ધાસુમન અર્પણ કર્યા હતાં. લોકહૃદયમાં કેટલું બધું આદરનું સ્થાન ધરાવતા હતા તેની આ છે સાક્ષાત પ્રતીતિ. આવાં અમર વ્યક્તિત્વો કોઈ દૈવયોગે કે ભૂમિના પુષ્ય પ્રતાપે લાંબા કાળે જ અવતરતાં હોય છે. સ્વ. માણેકલાલ સાહેબ મહાજન પરંપરાના નોખા મહાજન / લોકહૃદયનું માણેક હતા. સદ્ગતના આત્માને કોટિ કોટિ વંદન.

એક નાનકડા કુટુંબને મારી સંભાળમાં મૂકી
મારામાં તો વિશ્વાસ પ્રગટ કર્યો છે, પ્રભુ !
એ માટે હું તારો આભાર માનું છું.
એ વિશ્વાસને હું ઊજળો રાખી શકું
એવા મને આશીર્વાદ આપ.

અને મને હૃદયની એ મોટાપ આપ, પ્રભુ !
કે આ નાનકડા ઘરને હું ડિલ્લોલતું રાખું,
મારી કોઈ જિદ હઠાગ્રહ કે સ્વભાવની ઊણપથી
ઘરનાં શાંતિ અને આનંદ ખંડિત ન કરું
ઘરનાં લોકોને પ્રસન્ન રાખવાની મારી જવાબદારી નિભાવી શકું.
અને પ્રેમની એવી શક્તિ આપ, પ્રભુ !
કે એક એવા ઘરનું હું સર્જન કરું -
જ્યાં કોઈને કોઈનો બોજ કે દબાણ ન હોય
જ્યાં ફૂલની જેમ સૌ ખીલે અને સંગીતની જેમ સંવાદી રહે
જ્યાં સહુને મુક્ત અભિવ્યક્તિનો અવકાશ હોય
જ્યાં સ્વતંત્રતા અને જવાબદારી વચ્ચેની સમતુલ્ય જળવાતી હોય
જ્યાં સહુને એકબીજાનો આધાર અને હુંફ હોય
જ્યાં નાનાં બાળકોથી માંડી પરિચારકો સુધી,
સહુના વ્યક્તિત્વનું સંમાન થતું હોય
જ્યાં શ્રીમંતમાં શ્રીમંત અને અકિંચનમાં અકિંચન મહેમાનનો
સમાનભાવે સત્કાર કરાતો હોય.

- કુન્દનિકા કાપડિયા કૃત “પરમ સમીપે”માંથી સાભાર

અધ્યોત્તી સદ્ગીનો સંયોગ : આદિ-અંતગાં જે દર્શન

મોહનલાલ પટેલ

ઈ. સ. ૧૯૫૮ના ઓગસ્ટ માસની ૧૫મી તારીખે સ્વાતંત્ર્યાદિન નિમિત્તે મામલતદારની કચેરી આગળ ધ્વજવંદનનો કાર્યક્રમ સંપન્ન થયો એ પછી ઘર તરફ પરત થતી વખતે સર્વ વિદ્યાલયના સ્ટાફના થોડક સભ્યોમાંથી કોઈકે, ઊંડી ફળીનું નાસું આવતાં સૂચનના રૂપમાં કહ્યું : ‘આપણે માણેકલાલભાઈને મળતા જઈએ.’ અમે આઠ જણ હતા એટલે સૂચન અગવડ ઊભી કરે એવું અને બિનવ્યવહારુ હતું. પણ આ સૂચન પાછળ માણેકલાલભાઈ સર્વ વિદ્યાલયના તેજસ્વી વિદ્યાર્થી હોવાનું કારણ હતું. એ વખતે માણેકલાલભાઈ કઢી મ્યુનિસિપાલિટીમાં ચીફ ઓફિસર. ઊંડી ફળીમાં એમનો નિવાસ. અધી સદી પહેલાં કડીમાં શહેરી વાતાવરણ કરતાં ગ્રામ પરિવેશ વધારે. ફીન કરીને કોઈને ત્યાં જવાની પ્રથા હજુ પ્રચલિત નહીં (ટેલિફોન હજુ ઘર ઘરની ચીજ જ ક્યાં હતી ?) અગાઉથી કઢી જાણ કર્યા વગર આઠ માણસનું ‘થોળું’ માણેકભાઈના ઘરમાં પ્રવેશયું ! આવા પ્રવેશ વખતે યજમાનની મનોસ્થિતિ કલ્યા શકાય. પણ માણેકલાલભાઈની વાત જ ન્યારી કોઈ રૂડા અવસરે આપ્તજન પદ્ધાર્ય હોય એવા ઉમંગથી એ સફાળા ઊભા થઈને, બે હાથ ફેલાવીને અમને આવકારવા દુતગતિએ અમારી તરફ ધસી આવ્યા. સર્વવિદ્યાલય પોતાની માતૃસંસ્થા. ઉમળકા પાછળનો ઘક્કો આ માતૃસંસ્થા હતી. આ માતૃસંસ્થા સર્વ વિદ્યાલય એમના લોહીનો લય બની રહી હતી - છેક જીવનના છેલ્લા શાસ સુધી !

ઝ

ઈ. સ. ૨૦૧૧ના જાન્યુઆરીની ૧૧મી તારીખે હેમચંદ્રાચાર્ય ઉત્તર ગુજરાત યુનિવર્સિટીના ઉપકર્મે અધિકારીની ભારતીય સાહિત્ય વ્યાખ્યાનમાળાના સાતમા વ્યાખ્યાન માટે દિલ્હીથી પ્રોફેસર ઈન્દ્રનાથ

ચૌધુરી (પૂર્વ મિનિસ્ટર (કલ્યાર) અને ડાયરેક્ટર નહેરુ સેન્ટર, ઇન્ડિયન હાઇ કમિશન, લંડન) પાટણ આવ્યા હતા. સમારંભના પ્રમુખસ્થાને કુલપતિ ડૉ. હેમીક્ષા રાવ અને મુખ્ય મહેમાન તરીકે માણેકલાલભાઈ હતાં. સમારંભનો આરંભ થાય એ અગાઉ સવારે લગભગ દસ વાગે. પ્રો. ચૌધુરી અને ડેટલાક અતિથિઓ કુલપતિશ્રીની ચેમ્બરમાં બેઠા હતા. એ વખતે ગોષ્ઠી દરમિયાન શ્રી માણેકલાલભાઈએ કેળવણીના ઉત્કર્ષ અંગે દાખવેલો ઉત્સાહ અનન્ય હતો. હેમચંદ્રાચાર્ય ઉત્તર ગુજરાત યુનિવર્સિટી અને કઢી સર્વ વિશ્વવિદ્યાલય બંને યુનિવર્સિટીઓ સંયુક્તપણે શિક્ષણ અને સાહિત્યને લગતા કોઈ પ્રોજેક્ટનું આયોજન કરે તો એ માટે એમણે રૂપિયા અગિયાર લાખ અને જરૂર જણાય તો તેથી પણ વધારે રકમ આપવાની તૈયારી દર્શાવી. આ વાત કહેતી વખતે માણેકલાલભાઈની વાગ્શૈલીમાં ઉત્સાહનો એટલો તો બુલંદ રણકો હતો કે ત્યાં ઉપસ્થિત સૌ પ્રભાવિત થયાં. શ્રી રઘુવીર ચૌધરીએ તો એમની સ્વભાવગત વાણીમાં કહ્યું પણ ખરું, ‘તમે અગિયાર લાખ તો શું, અગિયાર કરોડ રૂપિયા ઊભા કરી શકો એમ છો.’

ઉત્સાહ માણેકલાલભાઈનું પ્રેરક બળ. કઢી તેમજ ગાંધીનગરના વિદ્યાસંકુલોમાં અનેક શિક્ષણ સંસ્થાઓની સ્થાપનામાં એમના આ પ્રેરક બળે ક્રામ કર્યું છે. ઉત્સાહ એ વીરરસનો સ્થાયી ભાવ. શ્રી માણેકલાલભાઈમાં ઉત્સાહ ચિંરજીવી હતો એટલે માણેકલાલભાઈ એક વીર પુરુષ હતા. અને વીરત્વનાં એમનાં તેજ ઈ.સ. ૨૦૧૨ના જાન્યુઆરીની ૧૨મીની મધ્યરાત સુધી અર્થાત જીવનના છેલ્લા શાસ સુધી ટકી રહ્યાં હતાં.

અદ્યતન શિક્ષણાસંસ્થાઓના દ્રષ્ટા એને સ્વષ્ટા : માણોકલાલ માધવસાદ પટેલ

બોળાભાઈ પટેલ

ગાંધીનગરના સેક્ટર ૧૫માં એક મોટું વિદ્યાસંકુલ જોતજોતામાં ઊભું થયું છે, જેમાં વિવિધ ઇજનેરી શાખાઓનું શિક્ષણ આપવામાં આવે છે. વિશાળ લાગતા એક ભવનમાં કરી સર્વ વિશ્વવિદ્યાલય (યુનિવર્સિટી)ના એક મોટા બંડમાં વિશ્વવિદ્યાલયના પ્રેસિડેન્ટ માણોકલાલ પટેલને એક સોઝ પર બેસીને સમગ્ર સંકુલનો વહીવટ કરતાં જોયા છે. વિશ્વવિદ્યાલયના કુલપતિ સાથે કે રજિસ્ટ્રાર સાથેનું મહત્વનું કામકાજ પણ થાય અને કોઈ નોકરીની જરૂરિયાતવાળાં મધ્યમવર્ગની મધ્યવયની બહેન જોડે સહાનુભૂતિથી વાત પણ કરતા હોય, તો આર્થિક સંકડમણને કારણે હી ન ભરી શકવાથી કોટેજ છોડવા માગતા વિદ્યાર્થીની અરજી વાંચી એની સાથે કડકાઈથી પ્રશ્નોત્તર કરી એની સાચી પરિસ્થિતિનો અંદાજ બાંધી એને હી માઝી આપવાની નોંધ અરજી પર લખી આપતા પણ હોય.

માણોકલાલ મૂળો તો ‘પટેલ’ ઘરાનાના જ, આજા બોલા અને ચોખ્ખા બોલા કડક મિજાજના માણસ, પણ એ કડક ચહેરા પાછળ એક, અંગેજમાં કહીએ કે ‘સોઝન’ માણસ હતો એની પ્રતીતિ અનેક પ્રસંગોએ થઈ છે.

‘વજાદપિ કઠોરાણિ - મૃદુનિ કુસુમાદપિ’ વજથી કઠોર અને ફૂલથી કોમળ વ્યક્તિત્વ - કંઈક લોકોત્તર વ્યક્તિત્વ એમનું હતું. એક સંસ્થાની

આચાર્યાએ કહ્યું કે એમની પાસે જતાં ગભરામણ થાય અને જે પ્રશ્નો લઈને ગયા હોઈએ, તે તેમનો અવાજ સાંભળતાં જ ભૂલી જવાય, પણ પછી જે તે અમારી મુશ્કેલીઓનું તરત નિવારણ થાય. અમેરિકાના પ્રમુખ ઓબામાએ પોતાના પ્રવચનમાં ‘આપણે કરી જ શકીએ’ (વી કેન) સૂત્ર આપ્યું, તે પહેલાં માણોકલાલે તે પચાસ હજાર વિદ્યાર્થી-વિદ્યાર્થીઓનો કેમ્પસ ઊભો કરી, કેળવણી ક્ષેત્રે કરી બતાવ્યું છે.

મહેન્દ્ર મેધાણીને આપણે ઓળખીએ છીએ. તેમને સર્વ વિદ્યાલયના પ્રકાશન અધિકારી, (પૂર્વ રજિસ્ટ્રાર હે. ઉ. ગુ. યુનિ. પાટણ) કરી સર્વ વિશ્વવિદ્યાલય કેમ્પસમાં વાચન માટે લઈ ગયા હતા. તેના કેમ્પસ પરની બહેનોની હોસ્પિટની વાત કરતાં કહે કે, ચાર માળની લિફ્ટવાળી આવી બહેનો માટેની હોસ્પિટ બનાવનારને ધન્યવાદ ઘટે છે. પટેલ સમાજમાં બહેનોના ભણતરની સુવિધાઓ અને વાતાવરણ ઊભું કરવામાં માણોકલાલ પટેલ અને એમના સહયોગીઓનો અનન્ય ફણો છે. ૧૯૮૮માં હું જ્યારે સર્વ વિદ્યાલયનો છાત્ર હતો ત્યારે શાળામાં બહેનોની સંખ્યા હતી ઈન્ન મીન ને તીન. સ્ટ્રી-અધ્યાપક તો કોઈ નહિ, આજે ૨૦૧૨માં એ જ કેમ્પસ પર કેટલી બધી વિદ્યાર્થીઓ, ઉપરાંત ભણનાર ભણાવનાર બહેનોની સંખ્યા હજારોની થઈ ગઈ હશે એમ

ગણતરી વિના પણ કહી શકાય. એક બહેન ભાણે એટલે એક આખો પરિવાર ભાણે, અને હવે બે પાંદડે થયેલા પટેલસમાજમાં ૪૩૨ તો આવા શિક્ષિત પરિવારોની છે, જે સર્વ વિદ્યાલય, કડી અને ગાંધીનગરનાં વિદ્યાસંકુલો સુપેરે પૂરી પાડી રહ્યાં છે.

છગનભાએ એક સ્વખ જોયું હતું, પાટીદાર સમાજમાં વિદ્યા-કેળવણીની સંસ્થા ઊભી કરવાનું. એ સ્વખ કડી સર્વ વિદ્યાલય અને પાટીદાર વિદ્યાર્થી આશ્રમમાં સુસ્થિર થઈ સમગ્ર ઉત્તર ગુજરાતમાં તેજસ્વી છાત્રોને તૈયાર કરતું હતું. એ સ્વખ આચાર્ય નાથાલાલ દેસાઈ અને આચાર્ય મોહનલાલ પટેલના સમયમાં વધારે ઉજ્જવળ બન્યું હતું - પણ પછી સર્વ વિદ્યાલય કડીની ગાંધીનગર શાખાની સ્થાપના અને એના વિકાસ દ્વારા શિક્ષણના વ્યાપક પ્રસારનું સ્વખ જોયું હતું સર્વ વિદ્યાલયના જ એક છાત્ર માણેકલાલ પટેલે અને એ સ્વખને પોતાની સાહસિકતા, દૂરદેશિતા અને દિવસ રાતના અથાક પરિશ્રમથી સિદ્ધ કરી બતાવ્યું, જેમાં સર્વ વિદ્યાલયના ભૂતપૂર્વ છાત્રોનો ભરપૂર સહયોગ મેળવ્યો છે.

થોડા હઠીલા લાગે, પણ હઠ વિના કોઈ ઊંચા ધ્યેયને પહોંચી વળાય નહિ. થોડા સરમુખત્યાર જેવા પણ લાગે, પણ એમના નિર્ણયો સંસ્થાને લાભાર્થી હોય, એટલે કામના અમલ પર વિલંબ ન થાય, એ માટે તાત્કાલિકતાનો એમનો તકાજો રહેતો. એથી કડકાઈ અને ચોક્કસ પ્રકારની નિર્ણયાત્મકતા તેમના વ્યક્તિત્વનો ભાગ બની ગયું. પણ એ સાચે જ 'પટેલ' હતા. ચતુર, હોંશિયાર, પણ કોઈ કપટબાળ નહિ. વાચાળ લાગે એટલી હુદે બોલતા લાગે, પણ એ પોતાની વાત સામાને સમજાવવા માટે. જાણો પોતે શું વંદના જ કરવી ઘટે.

કર્યું, કેવી રીતે કર્યું, અને શું કરવા માગે છે તે કથા વિના સૌને આ વિદ્યાસંકુલોની સ્થાપનાના હેતુ નહિ સમજાય.

માણેકલાલ પટેલ અન્ય યુનિવર્સિટીઓના અધ્યક્ષોની જેમ કંઈ કેળવણીના ક્ષેત્રમાંથી આવતા નહોતા, પણ ઉદ્યોગપતિ એવા માણેકલાલ કેળવણીની સંસ્થાના વહીવટમાં પડતાં જ એમણે આજના સમયની માંગને અનુઝુપ વિદ્યાશાળાઓ ઊભી કરી. એ કહેતા કે એક-એક વિદ્યાશાળાની મંજૂરી માટે એમને એક બાજુ યુનિવર્સિટી સત્તાવાળાઓ સાથે લડવાનું થતું. એમણે વિચારેલી 'બેચેલર ઓફ્સ કંપ્યૂટર એપ્લિકેશન' (બી.સી.એ.) (એમ.સી.એ. હતું)ની કોલેજ સ્થાપવા ગુજરાત યુનિવર્સિટી મંજૂરી જ ન આપે, પછી એ યુનિવર્સિટીના કુલપતિએ પોતાની કોલેજો કરી અને એ કોર્સ દાખલ કરવાનો વિચાર કર્યો, પછી સર્વ વિદ્યાલયને મંજૂરી મળી. આખો વિચાર માણેકલાલ નો !

સૌથી મોટો દાખલો તો તેમણે બેસાડ્યો ફાર્મસી. ઇજનેરી, બીસીએ, એમસીએની મળતી સીટો, પ્રવેશ સમિતિને સંપી દઈને. આ મેનેજમેન્ટની સીટોથી અન્ય કોલેજ સ્થાપકો ધનપતિ થઈ ગયાના દાખલા છે. આવો આદર્શ માણેકલાલની આંતર શુદ્ધિનો ધોતક છે. એમણે મેનેજમેન્ટ ક્વોટાની સીટોનો અન્ય સંસ્થાઓની જેમ રેપાર કર્યો હોત તો સર્વ વિદ્યાલય સંસ્થા માલામાલ થઈ જાત. પણ એક પણ સીટ મેનેજમેન્ટની નહિ. અને ચિહ્ની ચપાતીથી પણ એકેય સીટ ભરવાની નહિ. રિયલી ગ્રેટ ! કેળવણીના હળાહળ કળિયુગમાં તો આવો મૂલ્ય બોધ ભાગ્યે જ જોવા મળે. એ માટે એમની

સર્વ વિદ્યાલયમાંથી સર્વ વિશ્વવિદ્યાલય - યુનિવર્સિટી સુધીની યાત્રા એ માણેકલાલ પટેલ અને તેમના ચુંદા સહયોગીઓના પ્રામાણિક પુરુષાર્થની યાત્રા છે.

કડી કેમ્પસ અને ગાંધીનગર સેક્ટર ૨૩ અને ૧૫ ઉપર જે જે વિદ્યાસુંકલો - પ્રાથમિકશાળાથી માંડી પીએચ. ડી. સુધીના અભ્યાસક્રમો જ્યાં ચાલતા હોય - એ દરેક સંસ્થાની જાણકારી, એના છાત્રોની સંખ્યા, એમાં નિમાયેલા અધ્યાપકો - બધું એમની આંગળીની વેઢે. એ સંસ્થાઓની આવક-જાવક, ઝોટ કે સરભર કે વત્તા - બધાની ખબર હોય અને એમ એનું આયોજન થતું રહે. એ તો ઠીક, પણ સંસ્થાના નવા મકાનની રોજરોજની પ્રગતિની પણ ખબર હોય. સાચે જ મેનેજમેન્ટના ગુરુ !

કડી ગામમાં એક વાર્તાવર્તુળ ચાલે. લેખકોનું એક નાનું વૃદ્ધ તે ચલાવે. કસબા નગરની સાહિત્યસંસ્થાની આવક કેટલી હોય ? માણેકલાલ તે વાર્તાવર્તુળ સાથે સર્વ વિદ્યાલયના પ્રાક્તન આચાર્ય અને સાહિત્યકાર મોહનલાલ પટેલનું નામ જોડી (મોહનલાલ પટેલ વાર્તાવર્તુળ), એ મંડળને પગભર તો કર્યું જ, એની કાર્યવાહી માટે સર્વ વિદ્યાલયના કાર્યાલયમાં જીવા પણ ફાળવી આપી. આવું જ એક સાહિત્યવર્તુળ ગાંધીનગરમાં શરૂ કરવાનો એમને વિચાર આવ્યો હતો. પણ...

મોહનલાલ પટેલનું વતન પાટણ. ત્યાંની યુનિવર્સિટીના ગ્રંથપાલ મણિભાઈ પ્રજાપતિને વિચાર આવ્યો કે આચાર્ય હેમચંદ્રાચાર્ય ઉ.ગુ. યુનિવર્સિટીમાં મોહનલાલ પટેલને નામે એક રાષ્ટ્રીય કક્ષાની વ્યાખ્યાનમાળા માટે આયોજન થાય અને એમનો એક અભિનંદન ગ્રંથ થાય તો સાચું.

માણેકલાલને વાત કરી હશે, અને એમણે તરત જ એ સૂચન સ્વીકારી એ માટે જરૂરી ભંડોળ ઊભું કરવામાં પહેલ કરી.

૩. ગુ. યુનિવર્સિટીમાં એ રાષ્ટ્રીય કક્ષાની વ્યાખ્યાનમાળા છેલ્લાં પાંચ વર્ષથી યોજાય છે. હમણાં છહું વ્યાખ્યાન આપવા સાહિત્ય અકાદમી દિલ્હીના પૂર્વસચિવ અને તુલનાત્મક સાહિત્યના વિદ્ધાન ઈન્ડનાથ ચૌધુરી આવ્યા હતા. તા. ૧૧મી જાન્યુઆરીએ પાટણ મુકામે યોજાયેલી વ્યાખ્યાનમાળામાં તેમણે 'રવીન્દ્રનાથ અને ગાંધીજી' વિશે વિદ્ધતાસભર વ્યાખ્યાન આપ્યું, તે વખતે કુલપતિ શ્રીમતી ડૉ. હેમીક્ષા રાવ અધ્યક્ષપદે હતાં, અને માણેકલાલ પટેલ અતિથિ વિશેષ પદે હતા. ૧૨મી તારીખે ઈન્ડનાથ ચૌધુરીનું 'વિવેકાનંદ' વિશે વ્યાખ્યાન ગાંધીનગરની સર્વ વિદ્યાલય કેળવણી મંડળ સંચાલિત અને નાથીબા કોમર્સ ઉમા આર્ટ્સ કોલેજમાં પ્રવચન થયું, તે પછી બપોરના વિદ્યાયવેળાએ મણિભાઈ પ્રજાપતિ સાથે અમે યુનિવર્સિટીના કાર્યાલયમાં માણેકલાલ પટેલને મળવા ગયા. તે વખતે તેમણે અત્યંત ઉત્સાહપૂર્વક ગુજરાતની સ્વનિર્ભર કોલેજેની ફીના માળખાને પોતે નિયમનમાં રાખી રહ્યા છે એ વાત કરી. એવી સંસ્થાઓના છાત્રોને ભાર રૂપ લાગે એવો ફી વધારો કરવાની માગણી સંદર્ભે અંકુશ લાવવા વાત કરી રહ્યા હતા. આ લખનાર ત્યાં ઉપસ્થિત હતો. થોડીવાર વધારે બેસવાનો એ આગ્રહ કરતા હતા, પણ ઈન્ડનાથને દિલ્હી જવાની ફલાઈટનો સમય થયો હોવાથી અમે એમની વિદ્યા લઈને નીકળ્યા.

એ દિવસે ચાત્રિએ જ એમણે આપણી ચિર વિદ્યા લીધી ! વિધિના વિધાનને કોણ જાણી શક્યું છે ?

... ઈશ્વર ત્યાંથી અટક્યા નથી !

જસ્ટિસ અક્ષય એચ. મહેતા, ચેરપર્સન, ફી રેગ્યુલેટરી કમિટી, (ટેક્નિકલ)

તા. ૧૯-૪-૨૦૧૦ના રોજ મારી નિમણૂક ગુજરાતની સ્વનિર્ભર ટેક્નિકલ કોલેજ તથા સંસ્થાઓની ફી નક્કી કરવા માટે રચાયેલ ફી રેગ્યુલેટરી કમિટીના ચેરપર્સન તરીકે થઈ હતી. મારી નિમણૂક બાદ કમિટીની પહેલી મીટિંગ મે મહિનાના પહેલા અઠવાડિયામાં મળી હતી. તે દિવસે મારી ઓળખાણ ઊંચું કદ, સફેદ વાળ, અણિયાળું નાક અને પાણીદાર આંખો ધરાવતી વ્યક્તિ સાથે કરાવવામાં આવી અને કહેવામાં આવ્યું કે, ‘આ છે શ્રી માણેકલાલભાઈ એમ. પટેલ. તેઓ સ્વનિર્ભર ટેક્નિકલ કોલેજ તથા સંસ્થાઓના પ્રતિનિધિ અને કમિટીના સિનિયર મેભબર છે. જેમને કમિટીના સર્વ ‘કાકા’ કહીને બોલાવે છે.’ તેમણે આંધાં સ્મિત સાથે નમસ્કાર કર્યા અને પછી મીટિંગનું કામકાજ શરૂ થયું. આ મારી શ્રી માણેકલાલભાઈ સાથેની પહેલી મુલાકાત. તેમનું પ્રભાવશાળી વ્યક્તિત્વ અને બુલંદ અવાજ કોઈપણ વ્યક્તિનું ધ્યાન તરત જેંચાય તેવાં હતાં.

તેમની સાથેની પહેલી બે-ત્રણ મુલાકાતોમાં જ મને સમજાઈ ગયું કે તેઓ સાચા અર્થમાં ભેખધારી કેળવણીકાર છે !! કમિટીના સભ્ય તરીકે સ્વનિર્ભર સંસ્થાઓના સંચાલકોના પ્રતિનિધિ હોવા છતાં, તેઓ વિદ્યાર્થીઓના વાજબી હિતને સર્વોપરી મહત્ત્વ આપે છે. જેમ જેમ મીટિંગ થતી ગઈ તેમ તેમ શ્રી માણેકલાલભાઈ સાથેની મારી નિકટતા વધતી ગઈ. તેમનાં સામાજિક જીવનનાં અનેક પાસાં આપોઆપ મારી સામે ખૂલતાં ગયાં અને વ્યક્તિગત જીવનનાં પાસાં તેમણે ખુદ ખોલ્યાં.

બાળપણના કપરા દિવસો અને ત્યારબાદ વ્યવસાયી જીવનની શરૂઆતના સંઘર્ષના દિવસોની

વાતો તેઓશ્રી ગર્વપૂર્વક કહેતા. તે જ સંઘર્ષ તેમને ક્યાંથી ક્યાં લાવી મૂકી દીધા તે આજે સહુ કોઈ જાણે છે. હું મૂળ વડોદરાનો હોવાથી તેઓશ્રી ગાયકવાડ સરકારની વાતો ખૂબ લાગણીસભર સ્વરમાં કરતા અને કરી નગર ગાયકવાડ સરકારની હકૂમત હેઠળ આવતું હોવાને કારણે સરકારી યોજનાઓનો અને ખાસ કરીને શિક્ષણક્ષેત્રે તેઓશ્રીને કેટલો લાભ થયો તે વાત ખૂબ રસપૂર્વક કહેતા. નાનપણમાં પોટલાં ઊંચકીને વેતન મેળવી અને જરા મોટા થયા બાદ શિષ્યવૃત્તિ મેળવી શિક્ષણ પ્રાપ્ત કરનાર વ્યક્તિ, શિક્ષણક્ષેત્રે પોતાનું એક આગવું સામ્રાજ્ય ઊભું કરે એ કંઈ નાનીસૂની સિદ્ધ નથી !! આ કારણથી જ તેમણે વિદ્યાર્થીઓના હિતને હૃદયથી અળગું થવા દીધું નહીં તેવું મારું માનવું છે. માણસમાં ધગશ, આત્મવિશ્વાસ અને આવડત હોય તો તે ક્યાંથી ક્યાં પહોંચી શકે છે તેનું ઉત્તમ ઉદાહરણ શ્રી માણેકલાલભાઈએ પૂરું પાડ્યું છે.

શ્રી રેગ્યુલેટરી કમિટીમાં તેમનું યોગદાન હુમેશાં અમૂલ્ય રહ્યું છે. તેમની શિક્ષણક્ષેત્ર અંગેની સૂજી-બૂજી, તેમનો વિશાળ અનુભવ અને વિષય પ્રત્યેની પ્રામાણિકતા કમિટીને તેની કાર્યવાહી દરમિયાન આશીર્વાદરૂપ રહ્યાં. તેમના સહયોગ અને માર્ગદર્શન હેઠળ ૪૫૦થી પણ વધુ સ્વનિર્ભર પ્રોફેશનલ અભ્યાસક્રમની સંસ્થાઓની ફીનું માળખું તૈયાર કરવાનું કપરું કાર્ય પ્રમાણમાં સરળ બન્યું. ફીનું માળખું નક્કી કરતાં પહેલાં કમિટી દ્વારા જે તે સંસ્થાના સંચાલક અથવા તેમનાં પ્રતિનિધિને રૂબરૂ સાંભળવાની તક આપવામાં આવતી. આવી સુનાવણી દરમિયાન શ્રી માણેકલાલભાઈ સંસ્થાની ફીની માંગણી ગેરવાજબી લાગે ત્યારે સંચાલકોને

પાયાના અને વિચક્ષણ એવા કેટલાય પ્રશ્નો કરતા. આવા વખતે શિક્ષણક્ષેત્રે ઘણા મોટા ગજાની ગજાતી સંસ્થાઓના પીઠ અને અનુભવી સંચાલકો પણ મૂળવણમાં મુકાઈ જતા અને ક્ષોભ અનુભવતા. એક અગ્રગણ્ય સંસ્થાના સંચાલકે તો એટલે સુધી શ્રી માણેકલાલભાઈને કહી દીધું કે, ‘સ્વનિર્ભર કોલેજોના સંચાલકો તેમને પોતાના પ્રતિનિધિ માનતા જ નથી અને તેથી તેઓશ્રી તો ફક્ત વિદ્યાર્થીઓના જ પ્રતિનિધિ છે !’ આ સમયે મને હુંલેન્ડના કેન્ટબરી ખાતેના દેવળના મહાન પાદરી થોમસ બેકેટનો કિસ્સો યાદ આવ્યો. થોમસ બેકેટ રાજ હેન્રીના અંગત મિત્ર હતા અને રાજાએ તેઓને દેવળ સાથેના તથા ત્યાંની પ્રજા સાથેના મતલેદને કારણે જાણી જોઈને ત્યાંના પાદરી તરીકે નિમણૂક કરેલી. બેકેટ નિમણૂક બાદ જાણ્યું કે ત્યાંના લોકોને રાજ અન્યાય કરી રહ્યા હતા, એટલે પ્રજાની પડખે ઊભા રહ્યા અને રાજાનો ભયંકર ખોઝ વહોરી લીધો ! શ્રી માણેકભાઈનું પણ કંઈક આવું જ હતું. આમ છતાં, જ્યારે તેમની પોતાની સંસ્થાઓની ફી નક્કી કરવાની થાય ત્યારે તેઓ હંમેશાં પોતાની હરોળની સંસ્થાઓની ફી કરતાં પોતાની સંસ્થાની ફી ઓછી રાખવાનો આગ્રહ રાખતા અને કમિટીએ નાધૂટકે તેમના આગ્રહને વશ થવું પડતું હતું !

મીટિંગ દરમિયાન શ્રી માણેકલાલભાઈ કમિટીને ખૂબ સહકાર આપતા. પોતે અત્યંત વસ્ત હોવા છતાં કમિટીની કામગીરીને પ્રાધાન્ય આપતા. તેમના જેવું સમયનું નિયમિતપણું, જૈફ ઉમરે પણ યુવાન જેવી કામ કરવાની ધગશ, સંપૂર્ણ પ્રામાણિકતા અને અન્ય વ્યક્તિ માટે ન્યાયી અને વાજબી તે તમામ કરી છૂટવાની તમના બહુ ઓછા લોકોમાં જોવા મળે છે. આ બધી ખૂબીઓના કારણે જ શ્રી માણેકલાલભાઈ અસામાન્ય વ્યક્તિઓની હરોળમાં પણ અગ્રસ્થાને બેસો તેવા હતા. તેમના અચાનક ચાલ્યા જવાથી કમિટીનું એક અતિ મહત્વનું, અભિન્ન અંગ છૂટું પડી ગયું હોય તેમ કમિટીના પ્રત્યેક સભ્ય તથા સંબંધિત

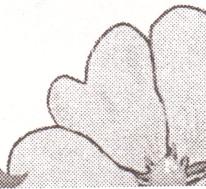
અધિકારીઓને લાગે છે. દરેક સભ્યના મોઢે એક જ વાત સાંભળવા મળે છે કે, ‘કાકા વગરની મીટિંગ અકલ્યાનીય છે....’ તેમના જવાથી કમિટી સાથે સંકળાયેલ દરેક વ્યક્તિને પોતાનું અત્યંત નિકટનું સ્વજન ગુમાવ્યાનું દુઃખ થયું છે.

તા. ૧૦-૧-૨૦૧૨ના સાંજે ૫:૩૦ વાગે કમિટીની મીટિંગ હતી. એક અન્ય મહત્વની બાબત માટે મેં તેમની સાથે ૧૫-૨૦ મિનિટ મારી ચેમ્બરમાં ગાળી અને સમસ્યા રજૂ કરી. તેમની સાથેની મારી આ છેલ્લી અંગત મુલાકાત. તેમને આ સમસ્યાનું નિવારણ લાવવું ન્યાયી જણાયું અને તેથી એ સમસ્યાનું નિવારણ કરવા શક્ય એટલું તમામ કરવાની ખાતરી આપી. આ બાબતે મારે કેટલાક કાગળો તેમને પહોંચતા કરવાના હતા, જે મારે મારી પાડોશમાં રહેતા શ્રી હાર્દિક પટેલ, જે તેમની ગાંધીનગર ખાતેની ફર્મસી કોલેજમાં લેક્ચરર છે, તેમની સાથે મોકલવાના હતા. તા. ૧૧મીની રાતે તેમણે મને ફોન પર જણાયું કે, કાગળો શ્રી સરદારને આપવા, જે તેમને પહોંચાડી દેશે. પરંતુ તા. ૧૨મીએ તેઓશ્રી જાતે ગાંધીનગર આવ્યા. શ્રી હાર્દિક પાસેથી કાગળો મેળવ્યા અને તમામ જરૂરી દફતરોમાં ફરી વળ્યા. દરેક જગ્યાએથી તેઓશ્રી મને ફોન કરી સંબંધિત અધિકારી સાથે શું વાતચીત થઈ તે જણાવતા રહ્યા. છેલ્લે ફોન કરીને મારે આગળ શું કરવું તેની સૂચના આપી. આ જ હકીકત તેમનો કેવળ મારા પ્રત્યેનો સ્નેહ જ નહીં, પરંતુ તેઓની સામાજિક નિસબ્ધત પણ બતાવે છે.

બીજા દિવસે સવારે માન્યામાં ન આવે તેવા સમાચાર મળ્યા. માણસને આધાત ન લાગે તો બીજું શું થાય ? એવું કહેવાય છે કે, ઈશ્વર બધી જગ્યાએ પહોંચી શકતા નથી માટે તેણે માતાનું સર્જન કર્યું છે. મને ખાતરી છે કે ઈશ્વર ત્યાંથી નથી અટક્યા, પરંતુ પોતાનું કાર્ય પૂરું પાડવા મુરબ્બી માણેકલાલભાઈ જેવી વ્યક્તિનું પણ તેમણે સર્જન કર્યું છે !! એ મહાન વિભૂતિને મારા કોટી કોટી વંદન....!

પાણીદાર માણોક

કુલીનચંદ્ર ચાઙ્ગિક

શ્રી માણોકલાલભાઈની વિદ્યાયથી માત્ર કરી કે ઉત્તર ગુજરાત જ નહિ, સમગ્ર ગુજરાતને ન પુરાય તેવી ખોટ પડી છે. તે એક ઉદ્યોગપતિ હતા, પણ એમણે શિક્ષણક્ષેત્રમાં જે પહેલ કરી, જે નેતૃત્વ પૂરું પાડ્યું અને જે ઉત્તમ સંસ્થાઓ ગુજરાતને આપી, તે બેનમૂન છે. સદનસીબે એમને વારસામાં મળેલ 'કરી સર્વ વિદ્યાલય' એક સૂક્ષ્મ બીજમાંથી મહાન આકંક્ષાઓ સાથે શરૂ થયેલી અને ઉત્તમ પ્રતિષ્ઠા પામી ચૂકેલી સંસ્થા હતી. માણોકલાલભાઈની વિશેષતા એ હતી કે તેમણે તેનું માળખું, તેનો બ્યાપ અને તેની ગુણવત્તા ત્રણોનો અનન્ય વિકાસ કર્યો. ૧૯૮૨ પછી એક દાયકા બાદ મેં કરીનું સંકુલ જોયું ત્યારે તાજુબ થયો. હવે અહીં સુંદર ભવનોથી સંકુલ ભરાઈ ગયું હતું, અને તેમાં અનેક વિદ્યાશાખાઓ હતી. તે જ અરસામાં ગાંધીનગર સંકુલ જોયું, જ્યાં શૂન્યમાંથી ભવ્ય સર્જન કરવામાં આવ્યું છે. પછી તો આ મહાન સંસ્થાને યુનિવર્સિટીનો દરજો પ્રાપ્ત થયો છે. એક દાયકામાં તો શું પણ એક જીવનકાળ દરમિયાન પણ કરવું દુષ્ટ એવું કામ માણોકલાલભાઈએ કર્યું.

આજે બે સંકુલો સંભાળતી ગુજરાતની આ એક જ યુનિવર્સિટી છે. ઇજનેરી, ટેકનોલોજી, વિજ્ઞાન, વિનયન વગેરે અનેક આધુનિક અને પરંપરાગત વિદ્યાશાખાઓ તેમાં છે. સવિશેષ બાબત એ છે કે માણોકભાઈની અધ્યક્ષતામાં તેનો વહીવટ કાર્યદક્ષ તેમજ પારદર્શક રહ્યો છે. સ્વનિર્ભર કોલેજ તરીકે ઇજનેરી કોલેજમાં મેનેજમેન્ટની અનામત સીટો મળતી હોવા છતાં તેમણે પહેલાંથી જ આ સીટો સામાન્ય વર્ગમાં મૂકી સામાન્ય સ્પર્ધા દ્વારા જ સીટો ભરવાનું રાખ્યું હતું.

માણોકલાલભાઈની ઉંડી સૂર્જ અને શિક્ષણ પ્રત્યેના ઉદાત્ત અભિગમને કારણે રાજ્યની અને યુનિવર્સિટીઓની કાર્યવાહીમાં તેમને નબળાઈઓ દેખાતી તે નિખાલસપણે અને સ્પષ્ટ રીતે કહી દેતા. અને તે છતાં પ્રવર્તમાન નિયમોને જાળવીને જ એ વહીવટ ચલાવતા.

પોતાની સંસ્થાઓમાં ઉત્તમ કાર્યકરોને ભેગા કરવા તે ઉત્સુક રહેતા. સર્વ વિદ્યાલયના નિવૃત્ત આચાર્ય શ્રી મોહનભાઈ પટેલના અમૃત મહોત્સવ પ્રસંગે રચાયેલી સન્માન સમિતિનો એ પ્રાણ હતા. તે સમિતિએ શ્રી મોહનભાઈના ઋષ સ્વીકાર અને સન્માનનું પ્રવૃત્તિઓ ચાલુ કરી તેમાં રૂ. પાંચ લાખ જેટલી માતબર રકમ શ્રી. મોહનભાઈ પટેલ વાખ્યાનમાળા માટે હેમચંદ્રાચાર્ય ઉ. ગુ. યુનિવર્સિટીને આપવામાં આવી તે તેમની કદરદાની બતાવે છે.

મને શ્રી માણોકલાલભાઈનો પરિચય ઉત્તર ગુજરાત યુનિવર્સિટીની સ્થાપના સમયે જ થયો. શરૂઆતથી જ તેમના નિખાલસ અને સહકારી સ્વભાવથી હું અભિભૂત થયો હતો. નવી યુનિવર્સિટીના તમામ કામોમાં તેમનો સહજ સહકાર મળતો. તેમને યુનિવર્સિટીના કામ માટે કંઈ પણ વિનંતી કરીએ તો તે સ્વીકારે જ એની ખાતરી રહેતી. એમની હુંઝનું મોટું પીઠબળ અમને હતું.

જીવનના અંતિમ દિવસ સુધી કાર્યરત રહેનાર મહામાનવ આમ અચાનક વિદ્યા લઈ લે તે. આઘાતજનક છે. ગુજરાતે હજુ એમની પાસે ઘણું પામવાનું હતું. એમનાં સત્કાર્યોને એમની પાસેથી મળેલા ખંતથી આપણે સૌ આગળ ધપાવીએ એ જ એમને સાચી અંજલિ હશે !

માણોકલાલ પટેલ : કરીની સોનેરી કરી

પ્રવીણ ક. લહેરી

શ્રી માણોકલાલ પટેલને માણોકકાકા તરીકે સૌ ઓળખે. તેમનું નામ કરી સર્વ વિદ્યાલયનો પર્યાય. વેપાર, રાજકારણ, સેવા કે સહકાર ગમે તે ક્ષેત્ર હોય, મૂલ્યો પ્રત્યે અતૃપ્ત નિષ્ઠા એ એમનો સર્વોત્તમ ગુણ. સાચી વાત કહેવી અને સાચું હોય તે જ થાય તેવો તેમનો આગ્રહ તેમની નિખાલસ અને નીડર વ્યક્તિ તરીકે ઓળખ આપે છે. આમ નિષ્ઠા, નિખાલસતા અને નીડરતા તેમના વ્યક્તિત્વનાં અવિભિન્ન અંગો રહ્યાં.

શ્રી માણોકકાકાનો સર્વ પ્રથમ પરિચય મને ૧૯૮૭માં થયો. સ્વ. અમરસિંહ ચૌધરીના મુખ્યમંત્રીશ્રીના કાર્યકાળમાં ગાંધીનગરમાં કરી સર્વ વિદ્યાલયને વધારાની જમીન આપવાની દરખાસ્ત લાંબા સમયથી વિચારાધીન હતી. શ્રી અમરસિંહભાઈએ મને બોલાવી શ્રી માણોકભાઈની ઓળખાણ આપી. “આ અમારા મહેસાણા જિલ્લાના સાથી શ્રી માણોકલાલભાઈ, હવે તે કરીની શાળાના વિકાસમાં લાગ્યા છે. સારું કામ કરશે જ. આપણે તેની દરખાસ્ત મંજૂરી માટે મંત્રીમંડળમાં રજૂ કરીએ. કોઈ માહિતી ખૂટી હોય તો માણોકભાઈને કહેજો” શ્રી માણોકભાઈને ઉદ્દેશીને કહું કે, ‘હવે તમે ચિંતા ન કરશો. ૨ થી ઉ અઠવાડિયામાં સરકાર માગણી મુજબની જમીન કરી સર્વ વિદ્યાલયને આપી દેશો. તમે મકાનો બાંધવામાં આગળ વધો.’

ફરી ૧૯૮૭માં હું ભારત સરકારમાંથી પ્રતિનિયુક્ત પરથી પરત આવ્યો. તત્કાલીન મુખ્યમંત્રીશ્રી શંકરસિંહ વાંદેલાના અગ્રસચિવ

તરીકે ફરજ બજાવતો હતો. કરી સર્વ વિદ્યાલયની પ્રગતિ થઈ હતી. વિશેષ જમીન જરૂરી હતી. નવા સ્વનિર્ભર અભ્યાસક્રમો માટે શ્રી માણોકલાલભાઈએ દાન મેળવ્યાં હતાં. પુનઃ મુખ્યમંત્રીશ્રીએ અંગત રસ લઈ કરી સર્વ વિદ્યાલયના તમામ આગેવાનોને નિમંત્રી જમીનની માંગણી સ્વીકારી. મારા માટે પુનઃ નિમિત્ત બનવાનો પ્રસંગ આવ્યો.

સરકારે શિક્ષણક્ષેત્રે વિકાસ કરવા યુનિવર્સિટીઓ ખાનગીક્ષેત્રે વિકસાવવાનો નિર્ણય કર્યો. શ્રી માણોકકાકાએ અનેક અંતરાયો વચ્ચે કરી સર્વ વિદ્યાલયને કરી સર્વ વિશ્વ વિદ્યાલય બનાવવાનું બીજું ઝડપું. ઉમરનો બાધ નહીં, મુશ્કેલીઓનો ડર નહીં, તબિયતની ચિંતા નહીં અને નાણાંનો અભાવ નડશે નહીં તેવા હકારાત્મક અભિગમ સાથે તેઓ સ્વખ સાકાર કરવામાં ઓતપ્રોત થઈ ગયા.

ગાયકવાડી શાસ્ત્ર એક નાના નગરમાં જે સંસ્થાનાં બીજ રોપાયાં હતાં તેને ગુજરાત જેવા વિકાસશીલ રાજ્યના પાટનગરમાં વિશ્વ વિદ્યાલય સુધી પહોંચાડવામાં જેમનો ભગીરથ પ્રયત્ન રહ્યો છે તેવા શ્રી માણોકકાકાનું નામ ગુજરાતના શિક્ષણજગતમાં ધ્રુવતારક સમાન દિશાસૂચક પ્રકાશાંનું તરીકે ઝણહળશે તેમાં શંકાને કોઈ સ્થાન નથી.

સંપ્રત સમયમાં શિક્ષણને સમાજની પ્રગતિ અને પરિવર્તનનું માધ્યમ બનાવવાને બદલે ધંધાદારી શોષણ અને મૂલ્યધ્રાસથી કલંકિત કરવામાં આવી રહ્યું છે ત્યારે શ્રી માણોકલાલ પટેલ

જેવી સમક્ષ, પ્રતિબદ્ધ અને સમર્પિત વ્યક્તિ શોધવી એ કપરી કામગીરી છે. શ્રી માણેકલાલભાઈ એટલે સંબંધી સાચવતા, વિકસાવતા અને અણીના સમયે હુંફ આપત્તા વડીલ હતા. ગાંધીનગરના દરેક સદ્ગાર્યને માણેકકાના આશીર્વાદ મળે એટલે તે કાર્ય સંપન્ન થાય છે. અમરેલીના પરિવારનું મંડળ હોય, કલ્યાણ ઝોરમ હોય, શિક્ષકોનું સંગઠન હોય

કે ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદ હોય સૌના માટે માણેકકાના વટવૃક્ષ સમા વ્યક્તિત્વની શીળી છાંય ઉપલબ્ધ હોય જ. હું માર્ચ ૨૦૦૫માં સરકારી સેવામાંથી નિવૃત્ત થઈ રહ્યો હતો તેના થોડા દિવસો પહેલાં આવ્યા અને કહે, ‘આહેબ, હવે આવી જાઓ મારી સાથે ! સંસ્થાએ સુંદર વિકાસ કર્યો છે અને અમારા મંડળની પરંપરા મુજબ નીતિથી જ સંચાલન થાય તેથી અમને તમારી જરૂર છે.’’ મેં

કહ્યું કે, “કાકા, સરકારે મને ત્રણ વર્ષ માટે નર્મદાની કામગીરી સોંપવાનું નક્કી કર્યું છે.” તેનો જવાબ હતો કે, “તેનાથી ઉત્તમ બીજું કામ નથી. તમે સફળ થાઓ તેવી શુભેચ્છા” તેમના ૮૨ વર્ષના અભિવાદન પ્રસંગે વિશાળ જનમેદની સમક્ષ અનેક ક્ષેત્રના આગેવાનોએ તેમના સદ્ગુણોની પ્રશંસા કરી હતી.

શ્રી માણેકલાલ પટેલ એક આગવી સંચાલન શક્તિ ધરાવતા હતા. તેમણે સુંદર ટીમ તૈયાર કરી છે. મને શ્રદ્ધા છે કે, તેમના અવસાનથી પેઢા થયેલ શૂન્યાવકાશ આ સાથી ભિત્રો ભરી દેશો. કરી સર્વ વિશ્વવિદ્યાલયનો અવિરત વિકાસ તે જ તેમને સાચી શ્રદ્ધાંજલિ. ગુજરાતમાં શિક્ષણક્ષેત્રે પવિત્રતા, મૂલ્યો અને સંસ્કારનું જતન થતું રહે તે જ તેમનું યોગ્ય સ્મારક.

સંયમ એટલે મન પર કાબૂ. સંયમ એ સંસ્કૃતિનું મૂળ છે. નબળાઈ, વિલાસિતા અથવા અનુકરણના વાતાવરણમાં કોઈ કાળે સંસ્કૃતિનો ઉદ્ભાવ થતો નથી અને વિકાસ પણ થતો નથી. પચ્ચીસ વર્ષ સુધી બ્રહ્મચર્ય રાખનારની પ્રજા જેમ સુદૃઢ હોય છે તેમ સંયમને અંગે નિર્માણ થયેલી સંસ્કૃતિ પ્રભાવશાળી અને દીર્ઘજીવી હોય છે. સાહિત્ય, સંગીત, સ્થાપત્યકળા અને વિવિધ ધર્મવિધિઓ સંયમની પાછળ પાછળ આવે છે. સંયમ પ્રથમ તો કર્કશ અને નીરસ લાગે છે. પણ તેમાંથી જ સંસ્કૃતિનાં મધુર ફળો આપણને મળે છે.

‘જીવનસંસ્કૃતિ’, પૃ. ૬૮૬

જીવનની સફળતા શામાં રહેલી છે ? કેવું જીવન ગાળવાથી આપણે નિષ્પાણ ન થઈએ, હીન ન થઈએ, વિનાશના યાત્રી ન થઈએ, એ પ્રથમ નક્કી કરવું જોઈએ અને પછી એવા મંગલ અને તેજસ્વી જીવનને અનુકૂળ એવી શુભ કળાઓ ખીલવવી જોઈએ. ઇન્દ્રિયોનું પોતપોતાના વિષયો તરફનું આકર્ષણ સ્વાભાવિક છે. એ આકર્ષણને જ જો કોઈ કલાવૃત્તિ માની બેસે, એને જ જો કોઈ રસીકતા સમજ લે તો સમજવું કે તેણે આપદ્યાત કર્યો છે અને કળાનું અપમાન કર્યું છે. કલાનો વ્યાપાર ઇન્ડિયગોચર હોય છે ખરો, પણ એનો કલાત્મક આનંદ વિષયાતીત હોવો જોઈએ.

‘જીવનનો આનંદ’, પૃ. ૨૨૬
કાકાસાહેબ કાલેક્શન

શિષ્ય દેવો ભવાગ મંત્રદ્રષ્ટા

કુમુદચંદ્ર રાવલ

ગુજરાતના જાહેરજીવનનાં વિવિધ ક્ષેત્રોમાં જે કેટલાક આજીવન ભેખધારીઓ આપણને મળ્યા છે તેમાં ઉત્તર ગુજરાત વિસ્તારમાં શિક્ષણક્ષેત્રે અમૃત્ય પ્રદાન આપનાર સ્વ. માણેકલાલ પટેલનું સ્થાન નિઃશંક પ્રથમ હોળનું છે. આમ તો વ્યાપાર, આરોગ્યસેવા, સમાજસેવા જેવાં અનેકવિધ ક્ષેત્રોમાં તેઓ સતત સક્રિય રહ્યા છે. પરન્તુ, મારા અનુભવે, શિક્ષણક્ષેત્રે તેમણે જે આગાવી ઓળખ આપી છે તેવી આવનારા વર્ષોમાં ભાગ્યે જ કોઈ ઊભી કરી શકશે. ઉત્તર-પૂર્વ સાબરકાંડા ઉચ્ચ કેળવણી મંડળના પ્રમુખ તરીકે મારે અવારનવાર તેમની સાથે સંપર્કમાં આવવાનું થયું છે. તેથી જ, તેમના વ્યક્તિત્વનું સૌથી વધુ મહત્ત્વનું પાસું એ લાગ્યું છે કે તેમણે ઉત્તર ગુજરાતની (- અને હવે તો સમગ્ર ગુજરાતની !) યુવાપેઢીનાં સ્વખો સાકાર કરે એવી શૈક્ષણિક વાતાવરણથી ધમધમતી અનેકાનેક સંસ્થાઓ સ્થાપી છે, નિભાવી છે અને વિકસાવી છે. એ માટે નાણાકીય સહાય પ્રદેશ-દેશ-વિદેશમાંથી મેળવી છે. ક્યારેક પદર ખર્ચ કરીનેય પોતાનું ધ્યેય સિદ્ધ કર્યું છે. એ માટે જરૂરી સમય-શક્તિ ખર્ચવામાં પાછી પાની નથી કરી. રાજકારણ અમને આભર્યું નથી કે નથી જ્ઞાતિવાદ-પ્રદેશવાદની સંકુચિતતા અમનામાં પ્રવેશી. ગમે તેવી વિપરીત સ્થિતિમાં પણ નિર્ભાક મનોબળ અને અડગ આત્મબળથી એમણે ઇચ્છિત માર્ગ કાઢ્યા છે.

શિક્ષણક્ષેત્રે નખશિખ શુભચિંતકનેય સૌથી વધુ અવરોધ વેઠવા પડતા હોય તો તે આપણા

તંત્રો સાથેના વ્યવહારમાં પછી તે યુનિવર્સિટીનું તંત્ર હોય કે સરકારી તંત્ર. માણેકલાલભાઈ આ બાબતમાં સદ્ગ્રાહી હતા એમ કહેવા કરતાં એ બધાંની સાથે કેવી રીતે કામ પાર પાડવું અને સમસ્યાઓ કે અવરોધોને કેવી રીતે હલ કરવા એની કુનેહ એમનામાં હતી. જરૂર પડ્યે તેઓ પુષ્યપ્રકોપ પણ દાખવી શકતા. કોલેજ મેનેજમેન્ટ એસોસિએશનની સ્થાપનામાં તેમનો સિંહજ્ઞાળો હતો. કોલેજ મેનેજમેન્ટના સરકારશી સાથેના વિવિધ પ્રશ્નોમાં, શિક્ષણનાં મૂલ્યો જળવાય એ રીતે, સુમેળતાભર્યો ઉકેલ લાવવાની એમની આવડત અને દુરંદેશિતાનો હું ઘણી વખત સાક્ષી રહ્યો છું:

કરી અને ગાંધીનગરના શિક્ષણસંકુલોમાંની અનેકવિધ સંસ્થાઓને ગતિશીલ અને વિકાસશીલ રાજવામાં એમની કુશળતાએ આદર્શ નેતૃત્વ કેવું હોય તેનો પરિચય આપ્યો છે. પોતે સર્વસત્તાધીશ હોવા છતાં લોકશાહીના મૂલ્યો જળવાય અને ઓછામાં ઓછાં સમય-શક્તિ-ખર્ચનો વ્યય થાય એ રીતે સર્વને સાથે રાખીને, સર્વના વિચારો જાણીને; શિક્ષણ-સંવર્ધક નવા વિચારો, તેને સુપેરે સાકાર કરે એવા આયોજનો, એ માટે જોઈનું સંઘબળ અને એની પાસેથી સમયસર ધાર્યું કામ લેવાની આવડત અમના પ્રતિભાશાળી અને પરુષાર્થી વ્યક્તિત્વનું જમા પાસું છે. આને કારણે જ બન્ને સંકુલોની સંસ્થાઓમાં પાયાના અને પરંપરિત અભ્યાસક્રમોથી માંડીને મેનેજમેન્ટ, કમ્પ્યુટર અને

ટેલિકોમ્યુનિકેશન જેવા આધુનિક અત્યારેકમોનો સુમેળ સધાયો છે.

પોતાની સંસ્થાઓમાં કર્મચારીઓ અને અધ્યાપકોની નિયુક્તિમાંય એમણે સજ્જતાનો માપદંડ જ રાખ્યો છે. ડોનેશન કે લાગવગની બદ્દાને ક્યારેય સ્વીકારી નથી. સત્ત્વશીલતાનું મૂલ્ય આંક્યું છે. સાથે સાથે નિયુક્ત કર્મચારીઓ અને અધ્યાપકો પોતાના દાયિત્વ તરફ સતત સજાગ અને સક્રિય રહે એ માટે એમની કુશાગ્ર દર્શિ સતત ફરતી રહી છે, ટ્યારતી રહી છે અને પ્રોત્સાહિત કરતી રહી છે. ક્યાંક ફરજ પરની બેદરકારીનો અણસાર આવે તો કઠોર વલણ વેતાંય તેઓ અચકાયા નથી. અધ્યાપકો પોતાના વિષયમાં સતત નવું જાણતા રહે - સમય સાથે તાલ ભિલાવતા રહે - એ માટે વિવિધ ગોઝિઓ, પરિસંવાદો અને શાનવર્ધક શિબિરોનાં આયોજનો સમયાંતરે થતાં રહે એમાં ક્યાંય આર્થિક અવરોધ ન નરે એનું એમણે ધ્યાન રાખ્યું છે. કામ પ્રમાણે પૂરતું વેતન મળે એની તકેદારી એમણે રાખી છે.

શિક્ષણપરક તમામ સુવિધાઓ ઉભી કરવાના માણેકલાલભાઈના પ્રચંડ પુરુષાર્થ પાછળ, હું માનું છું ત્યાં સુધી, ‘શિષ્ય દેવો ભવ’ની શુભ ભાવના જ પ્રેરક બળ બની રહી છે. ટાંચાં સાધનો અને આર્થિક સંકદાશ વચ્ચે પોતાને શિક્ષણ મેળવવામાં જે સંઘર્ષ કરવો પડ્યો તેવો અનુગામી પેઢીઓનાં બાળકો-યુવાનોને ન કરવો પડે અને એમનો સર્વાંગી વિકાસ થાય એવો લોકહિતનો ઉમદા હેતુ એમણે સતત સેવ્યો છે. એ હેતુને સાકાર કરનારી સંસ્થાગત માળખાકીય સુવિધાઓ ઉભી થાય એ અંગે જરૂરી નાણાંભંડોળ એકત્ર કરવા એમણે દાતાઓ અને ઉદ્ઘોગપતિઓ પાસે

ટહેલ નાખી છે. પણ વિદ્યાર્થીઓ અને વાતીઓ પર એ બોજ પડવા દીધો નથી. નબળા કે ગરીબ વિદ્યાર્થીને આર્થિક કારણસર શિક્ષણથી વંચિત ન રહેવું પડે એની કાળજી રાખી છે. મેનેજમેન્ટ ક્વોટાની પ્રવેશપ્રથા એમણે ન સ્વીકારી કેમકે એમાંથી ઉભાં થતાં દૂષણો એ જાણતા હતા. ખાસ કરીને કન્યા-કેળવણીનો વ્યાપ વધે એ માટે સારી શાળા, કોલેજો ઉભી થાય, એમાં છોકરીઓને વિષયોપરાંત સંસ્કાર-વિષયક કેળવણી મળતી રહે તેમ જ કેમ્પસમાં જ છાત્રાલયની સલામત સગવડ મળે એ અંગેના આયોજન અને એનું વ્યવસ્થાતંત્ર સારી રીતે કાર્ય કરતું રહે એ એમણે જોયું છે.

આમ શિક્ષણ સંલગ્ન તમામ ઘટકોને એકસૂત્રે સાંકળી માણેકલાલભાઈએ ઉત્તર ગુજરાતમાં જે શૈક્ષણિક આબોહવા સર્જ છે તેનું મૂલ્ય ભાગ્યે જ આંકી શકાય. આજની પરિસ્થિતિમાં કોઈ એક શિક્ષણસંસ્થાને પ્રામાણિકતાથી ચલાવવી એ જ જ્યાં વિકટ બની રહ્યું છે ત્યાં જ્યાં ઉપરાંતનાં એકમો ધરાવતી સંસ્થાઓને, એમાં સહભાગી સૌ કોઈને સતત સક્રિય રાખી, અવલ મંજિલ સુધી લઈ જવી એ નાનીસૂની ઘટના નથી. દાતાઓ, કર્મચારીઓ, વાતીઓ, વિદ્યાર્થીઓ - બધાંને યોગ્ય ન્યાય મળી રહે એવા માનવતાવાદી અભિગમથી શિક્ષણજગત સાથે સંકળાયેલા માણેકલાલભાઈની ખોટ આપણાને સર્વને સાલે એ સ્વાભાવિક છે. તેમણે જે મૂલ્યનિષ્ઠ શિક્ષણનો મહિમા કર્યો છે તેમાં વધારો તો નહીં થઈ શકે; પણ જે છે તે સ્થિતિને જાળવવાની કપરી જવાબદારી અનુગામી સંવાહકોના શિરે આવી છે. એ જળવાય એ જ એમના જીવનકાર્યને સાચી શ્રદ્ધાંજલિ !

સિંહ ગર્જનાઓ હવે ક્યારેય સાંભળવા નહીં મળો...

ડૉ. કનુભાઈ પટેલ

મંત્રી, SVKM કડી; વાઈસ પ્રેસિડેન્ટ SVKM, ગાંધીનગર

સર્વ વિદ્યાલય કેળવણી મંડળના સિંહની ગર્જનાઓ હવે ક્યારેય સાંભળવા મળશે નહીં તેવી કલ્પના પણ જે પૂર્ણ શ્રી માણેકલાલ સાહેબને જાણતા હશે તે કરી શકે નહિં. પૂર્ણ શ્રી. એમ. એમ. પટેલ સાહેબનું બહુમુખી વ્યક્તિત્વ જે કોઈ તેમના પરિચયમાં આવેલ છે તેમણે અનુભવેલ છે. પૂર્ણ શ્રી માણેકલાલ સાહેબ આપણી વચ્ચે નથી તેની નોંધ લેતાં જ મન કંપી ઊઠે છે, કલમ ધૂજી ઊઠે છે. ૮૪ વર્ષની જૈફ ઉંમર, પણ યુવાનને શરમાવે તેવો તરવરાટ, એટલી જ મગજની શાર્પનેસ, જબરદસ્ત યાદદાસ્ત લાંબી લાંબી ઝડપી (Cardiac) ચાલ. અમે બધા કહેવાતા યુવાનો લગભગ તેમની પાછળ છસડાતા. કપાસની પરખ જેટલી કમ્પલીટ તેટલી જ માણસની પણ કમ્પલીટ પરખ. માનવસંબંધો કેળવવાની જબરદસ્ત આવડત.

સ્વ. પૂર્ણ પિતાશ્રી ધનાભાઈ વકીલે જ્યારે નાફુરસ્ત તબિયતના હિસાબે સંસ્થામાં સમય આપી શકવાની અશક્તિ દર્શાવી, ત્યારે પૂર્ણ શ્રી માણેકલાલ સાહેબે એક શરતે માનવાની વાત કરી. તેમના બદલામાં મને ડૉ. કનુભાઈ આપો! અને સ્વ. પૂર્ણ પિતાશ્રીએ ઘણી બધી મુશ્કેલીઓ હોવા છતાં સંસ્થા પ્રેમના હિસાબે મારી શક્તિઓ આપવાની હા પાડી. ડૉક્ટરનો વ્યવસાય, સમયની ખૂબ જોય છતાં પૂર્ણ માણેકલાલ સાહેબના સ્નેહે મને દર શુક્રવારે ગાંધીનગર માટે ફણવવા પ્રેર્યો. પછી તો ધીરેધીરે એટલું ઓતપ્રોત થઈ જવાયું

કે પાછું વળીને જોયું જ નહિં. શ્રી એન. કે. પટેલ પણ જોડાયા અને..... અમારી ત્રિપુરીએ કાંઈક જવલ્યેજ થઈ શકે તેવો સંસ્થાનો ઝડપી વિકાસ કરવામાં સૌ સાથી હોદેદારો અને દાતાઓના સહકારથી અમે સિંહશાળો આપી શક્યા. સર્વ વિદ્યાલયમાં કામ કરતાં કરતાં તેમની ખૂબ જ નિકટ આવવાનું થયું અને એક મહાન વ્યક્તિત્વની સાથે ખભા મિલાવી કામ કરવાની જિંદગીભરનું સંભારણું બની રહે તેવી તક અને અનુભવ મળ્યો. થોડાક તેમના નિકટ રહેવાથી થયેલા કેટલાક સ્મરણીય અનુભવો નીચે મુજબ છે.

મેનેજમેન્ટ ક્વોટા નહિં રાખતાં ગુજરાતમાં ટોટલ મેરિટ પર સીટો ભરવાના ટ્રેન્ડ સેટર, ટોટલ પારદર્શી વહીવટ, શક્ય હોય તેટલી ઓછી ફી રાખી ફી નું મહત્તમ વળતર મળી રહે તે માટે હંમેશાં પ્રયત્નશરીર. ફી રેઝ્યુલેટરી કમિના કોંગ્રેસમેન હોવા છતાં, માણસ પારખુ મુખ્યમંત્રીશ્રી નરેન્દ્ર મોદીના (ભાજપ) સરકાર માન્ય સહ્ય હોવાનું ગૌરવ તેમને પ્રાપ્ત થયેલું અને તે તેમણે સુપેરે નિભાવ્યું. મેરિટના એટલા આગછી કે પોતે સંસ્થાના કર્તાહર્તા હોવા છતાં, અત્યારે વહીવટ સંભાળી રહેલા પોતાના પુત્ર સરદારની દીકરી એટલે કે પોતાની પૌત્રીને પણ મેરિટ પર એડમિશન (ગાંધીનગરની ફર્મસી કોલેજમાં) ન મળતાં વિસનગર એડમિશન મળેલ. પછી જો કે પાછળથી રીશફલીંગમાં ગાંધીનગર ફર્મસી કોલેજમાં એડમિશન મળ્યું હતું. પણ તેમણે આ હેતુસર

ક્યાંયે જરા સરખો પણ પ્રયત્ન કે ફેવર કરવા પ્રયાસ નહિ કરેલ. તેમના વ્યક્તિત્વની આ એક દ્રષ્ટાંત્રૂપ ઘટના બની.

વર્ષો પહેલાં સર્વ વિદ્યાલય કેળવણી મંહળને બે કરોડ ઉપરાંત દેવું-હતું ત્યારે ઓફિસમાં મેં સાહેબને સવાલ કરેલ કે આપણી સંસ્થાને સમાજ પોષે છે, પણ ધારો કે કાંઈક અણધાર્યું બની જાય તો સંસ્થાનું દેવું કેવી રીતે પૂરું કરીશું? મારા આશ્વર્ય વચ્ચે એમણે એક કાગળ પરનું લખાણ મને વંચાવેલ અને તેનો સાર એ હતો કે જો સંસ્થા ઉપર કોઈક મુસીબત આવે અને દેવું ભરવાનું આવે તો મારી (સાહેબની) મિલકતમાંથી આ દેવું પૂરું કરવું. કોણ આટલી જવાબદારી રાજે? કોણ આટલી ખુમારીથી સેવાકાર્ય કરી શકે? સામાજિક સંબંધો જાળવવામાં અને નિભાવવામાં એમનો જોટો જડવો મુશ્કેલ છે. અમારા કદીમાં દરેક નેતાઓમાં બહુધા એક આગવો સદ્ગુણ છે. કદીની બધી જ સેવાકીય સંસ્થાઓમાં અને સામાજિક સંબંધોમાં ક્યારેય રાજકારણ ન લાવે. ઋષિમુનિના આશ્રમના દરવાજે જેમ રાજાઓ શસ્ત્રો મૂકીને જતા, તેમ સર્વ વિદ્યાલય અને બીજી સંસ્થાઓમાં સહુ રાજકારણ દરવાજે મૂકીને જાય અને સૌ જનહિતમાં કામ કરે.

એક વાર સ્વ. શ્રી બળદેવભાઈ (કાલુપુર બેંકના ચેરમેનશ્રી)ની સ્મશાનયાત્રામાં એક જાણીતા દાતાને ત્યાંથી નાણાં આવી શકે કે નહિ? તેવી સાહેબે પૃથ્વી કરતાં તપાસ કરતાં ખબર પડી કે સંસ્થાને તે સમયમાં પચાસેક લાખ ઉપરાંતનું દેવું હતું. સંસ્થામાંથી ૧૯૮૮માં અમેરિકા પ્રતિનિધિમંડળ ગયેલું. ત્યારે સંસ્થાના વિકાસ માટે નક્કી કરેલા ટારગેટ કરતાં ચાર ગણ્ણું ફેડ નોંધાયેલ તે અનુભવના આધારે સંસ્થાના વધારે વિકાસ અને નાણાંભીડ ઓછી કરવા માટે અમેરિકા જવું તેવું મનથી નક્કી કરી તુરત જ આપણા દાતાશ્રી

વિહુલભાઈ ચોકસીનો અમેરિકા - ન્યુયોર્ક ખાતે સંપર્ક કર્યો અને કાંઈક ફેડ કરવા કહ્યું. તેમણે રૂબરૂ આવો તો જ ફેડ થઈ શકે તેવું કહ્યું. અમે ઘણાં બધાં ગૃહકાર્યો કરીને ૧૯૮૮માં અમેરિકા ગયા અને લગભગ ૪ કરોડ જેટલું ફેડ થયું. વર્ષ ૨૦૦૪માં જવાનું થયું ત્યારે ૧૨ કરોડ જેટલું ફેડ નોંધાયું. ફેડ તો મળ્યું પણ આ ફેડ પછી દાતાઓની સંસ્થાની અવારનવાર મુલાકાતો થકી સંસ્થાની જબરદસ્ત ઈમેજ બંધાઈ. આ ઈમેજ વધારવામાં શ્રી માણેકલાલ સાહેબનો પારદર્શક વહીવટ, મહેમાનોની સરભરા અને સૌની સાથે નિકટના સંબંધો બાંધવાની જબરદસ્ત આવડતે ઘણો ભાગ ભજવ્યો.

ફરજ પરની પ્રતિબદ્ધતાના બે દાખલા પર્યાપ્ત થઈ પડશે. કદી ખુનિસિપાલિટીના ચીફ ઓફિસરના ચૌંદ વર્ષ ઉપરાંતની સેવાઓ દરમિયાન એક પણ રજા પાડેલ નહિ. અમારે એક વખત કમિટી ઈન્સ્પેક્શન માટે આવેલ. સવારે દસ વાગે મેનેજમેન્ટ સાથે મીટિંગ ગોઠવી હતી. પણ અચાનક સવારે તેમના મોટાભાઈ શ્રી શિવાભાઈનું અવસાન થતાં સ્મશાનયાત્રામાં જવાનું થયું. એકબાજુ મોટાભાઈનું મરણ થયેલ, તો પણ સ્મશાનયાત્રા પતાવી મીટિંગ માટે હાજર થઈ મેનેજમેન્ટ સાથેની મીટિંગ સફળતાપૂર્વક પાર પાડી.

આવું એક જવલંત વ્યક્તિત્વ આપણી વચ્ચેથી ચાલી ગયું છે તે હજુ આજે પણ આટલા દિવસો પછી સત્ય લાગતું નથી. કદી અને ગાંધીનગરની સંસ્થાઓના એક એક કણમાં તેઓ હાજર છે. તેમના સદ્ગુણ હાજર છે. સદ્ગતના આત્માને કોટિ કોટિ વંદન.

જાનાર તો જતા રહ્યા.....
સદ્ગુણ એમના સાંભરે.....
સદ્ગુણ એમના સાંભરે.

સર્વ વિદ્યાલય કેળવણી મંડળના 'માણોક'

મનુભાઈ જે. પટેલ

કોઈપણ વ્યક્તિ સંસ્થા સાથે સાત દાયકાઓ સુધી સંકળાયેલી રહે તે વિરલ અને ગૌરવપૂર્ણ ઘટના ગણી શકાય. માણોકલાલ સાહેબ તેમના વિદ્યાર્થીકાળથી આજીવન સર્વ વિદ્યાલય કેળવણી મંડળ સાથે ઓપ્ટપ્રોત બની રહ્યા એટલું જ નહિ પણ સંસ્થાઓનું કબીરવડની જેમ ગુણવત્તાભર્યું સંવર્ધન કરતા રહેલા હતા. કરી સર્વ વિશ્વવિદ્યાલય ગાંધીનગરની સ્થાપના કરીને સર્વ વિદ્યાલય કેળવણી મંડળને ભારતમાં જ નહિ પણ વિશ્વકલક ઉપર નામાંકિત કરેલ છે. સાહેબનું વ્યક્તિત્વ પારદર્શી અને પડકારોને ઝીલીને હંમેશાં સફળતાનાં ગૌરીશિખર પાર કરે તેવું હતું. સર્વ વિદ્યાલયના ઇતિહાસમાં તેઓશ્રીનું સ્થાન પ્રેરણામૂર્તિ અને કર્મઠ પુરુષાર્થ કરનારા તરીકે લખાયેલું રહેશે. શિક્ષણ દ્વારા જ વ્યક્તિ અને સમાજનું પરિવર્તન થાય છે. આનર્ટ પ્રદેશના ઉજળામણ અને વિકાસના પાયામાં સર્વ વિદ્યાલયનું પ્રદાન સવિશેષ રહેલું છે. સાહેબ સાચા આર્થિક હતા. માત્ર શિક્ષણની સંસ્થાઓનું સર્જન કરવું એટલું તેઓ પર્યાપ્ત ગણતા ન હતા. પણ મૂલ્ય શક્તિનું શિક્ષણ અને ચારિત્યશીલ બાળકોનું ઘડતર થાય તે માટે વિશેષ કાળજી રાખતા હતા. સંસ્થાઓ માટે જરૂરી ભૌતિક સુવિધાઓ અને સમૃદ્ધ પુસ્તકાલય અને નિષ્ઠાવાન અને સમર્પિત અધ્યાપકો-ગ્રાધ્યાપકો માટે પણ ઝીણવટભરી કાળજી રાખતા હંમેશાં દેખાયા છે.

તેઓશ્રી દક્ષ વહીવટકર્તા હતા. તમામ નિયમોની જાણકારી હંમેશાં રાખતા અને જરૂરી પત્રવ્યવહારમાં વિવેકયુક્ત રજૂઆતથી યુ.સી.જી અને સરકારમાં સર્વ વિદ્યાલય કેળવણી મંડળ આદર્શ સંચાલન માટે જાણીતું થયું છે. ઠરાવોની નોંધ કુશળતાથી કરાવતા અને જરૂર પડે તો નવા

અભ્યાસક્રમોની રચના નિષ્ણાત તજ્જ્ઞો પાસે તૈયાર કરાવતા અમે અનુભવ્યા છે. સંસ્થાએ તૈયાર કરાવેલ ફાઈલો કે પત્રવ્યવહાર આદર્શ અને યોગ્ય દેખાયાં છે. પરિણામે યુનિવર્સિટી કે અન્ય સંસ્થાઓ વિશેષ પ્રભાવિત થતી દેખાઈ છે.

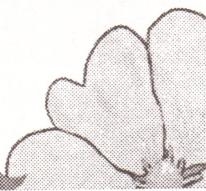
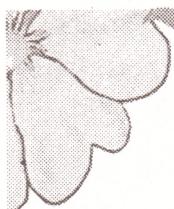
બાળકોના પ્રવેશ માટે ગ્રામવિસ્તાર અને આર્થિક પછાત વર્ગ માટે વિશેષ ભાર મુકાવતા. પરિણામે ઉત્તર ગુજરાતના લગભગ મોટા ભાગનાં ગામોનાં બાળકોએ પોતાની કારકિર્દી આપણી સંસ્થાઓ દ્વારા જ બનાવી છે. શિક્ષકોની નિયુક્તિમાં શૈક્ષણિક લાયકાતોમાં બાંધછોડ વગર ત્યક્તા, વિધવા અને જરૂરિયાતવાળી વ્યક્તિઓને નોકરી આપીને તેઓને સ્વમાનભેર જીવતાં કરવામાં સાહેબના માનવતાવાદી વલાડો મહત્વનો ભાગ ભજવ્યો છે. સ્વભાવે સ્પષ્ટવક્તા હોવાના કારણે સાહેબની પ્રથમ છાપ કડકાઈભરી લાગે પણ તેઓશ્રીનો અભિગમ હંમેશાં માનવીય જ રહેવા પામ્યો છે. સર્વ વિદ્યાલય કેળવણી મંડળ : નો ડેનેશન : નો કેપીટેશન ફી અને નો લેશ પેમેન્ટના ત્રિવેણી સૂત્રથી ગુજરાતમાં ગૌરવભર્યું સ્થાન મેળવી શકેલ છે. સાહેબે સૌના હૃદયમાં સ્થાન મેળવેલ છે. સૌ કોઈ સાહેબને પોતાના માનતા અને ગમે તેવી મૂંજવણાભરી પરિસ્થિતિમાં પણ સદ્ભાવપૂર્ણ ઉકેલ આપી શકતા હતા. સંસ્થાને ક્યારેય અને કદીએ ન પુરાય તેવા માર્ગદર્શક અને નેતૃત્વની જોડ પડી છે. તેઓના સદ્ગુણોના પાલન અને સંવર્ધન દ્વારા જ સાચું તર્પણ થઈ શકેશે.

મહા કવિ નાનાલાલના શબ્દોમાં કહીશું કે “શું શું સંભારીએ અને શી શી રીતે પૂજીએ; પુષ્પાત્માનાં ઊંડાણો આભ જેવાં અગાધ છે.”

શાહીદિન, ૩૦-૧-૨૦૧૨

સિંહપુરુષ ચાલ્યો ગયો

ગણેશભાઈ કા. પટેલ

માર્ગમાં આવતા અવરોધોને - પથરોને પગથિયાં બનાવીને ચાલવું અને આવનાર પેઢીઓના ઉજ્જવળ ભાવિ માટે આ સિંહપુરુષે છેલ્લાં ૪૦ વર્ષ દરમિયાન પ્રબળ પુરુષાર્થ દ્વારા કરી અને ગાંધીનગર કેમ્પસમાં બાળમંદિરથી હાઇટેક શિક્ષણ માટેની છાત્રાલયો (હોસ્ટેલ્સ) સહિતની જે સંસ્થાઓ ઊભી કરી છે એ એમની સમાજ અને રાષ્ટ્ર પ્રત્યેની હરીભરી ભક્તિ દર્શાવે છે. એમની સંસ્થાભક્તિ પ્રભુભક્તિ કરતાં જરાય ઊત્તરતી નહોતી.

નહીંઓ અને સહીઓ તો વચ્ચા કરે છે પણ એમની સાથે તાલ ભિલાવીને કે જ્યાં અને જ્યારે જરૂર પડી ત્યાં અને ત્યારે એમની થાપટોને થાપ આપીને લોકસહકારથી (PPP અભિગમ - પબ્લિક, પ્રાઇવેટ પાર્ટનરશિપ) એમણે જે સંસ્થાઓનું નિર્માણ કર્યું છે એ ભલભલાને આંઝ નાખે તેવું છે. સરકારે તો વિવિધ વિકાસકાર્યો માટે આ અભિગમ હમણાં સ્વીકાર્યો પણ સાહેબે તો આ અભિગમને વર્ષોથી અનિવાર્ય કરી બતાવ્યો છે.

એક શૈક્ષણિક પ્રોજેક્ટ પૂરો થાય ન થાય ને બીજો પ્રોજેક્ટ એમના મનમાં આકાર લઈ લેતો. સંસ્થાના ૬-૭ વર્ષના મારા કેમ્પસ ડાયરેક્ટર તરીકેના કાર્યકાળ દરમિયાન મેં એમના ગતિશીલ નેતૃત્વને નજરોનજર જોયું છે. એમની ગતિ અને મતિ સાથે તાલ ભિલાવવો એ જેવાતેવાનું કામ નહીં. કેમ્પસમાં એ ચાલે ત્યારે અમારે તો દોડવું જ પડે એવી તેજ ગતિ તેમની હતી. ન સરખું ખાવું, ન સરખું ઊંઘવું અને તબિયતની જરાય પરવા નહીં કરવી એ એમને માટે સહજ હતું.

કોઈ પ્રોજેક્ટ અંગે સરકાર સાથે સંસ્થાની ફાઈલ ચાલતી હોય તો રાતે પણ એમનો ફોન રાણકે અને ખૂટતી વિગત લખાવી દે. હું તૈયાર થયો પણ ન હોઉં અને મને લેવા માટે ગાડીનો હોર્ન વાગે. કામ એટલું ચોક્કસ અને વિગતો એટલી પરિપૂર્ણ કે સંસ્થાની ફાઈલ કોઈ ટેબલ ઉપર અટકી પડે જ નહીં. સરકારી અધિકારીઓ એમની અસરકારક રજૂઆતથી પ્રભાવિત થઈ જતા. ક્યાંક કોઈક ચીકણા અધિકારી વધુ પડતી ચૂંથાચૂંથી કરે તો એ થોડાક ઊકળી ઊઠે પણ ખરા. એમના એ પુણ્યપ્રકોપમાં પણ સંસ્થાપ્રેરિત જ દેખાય અને પેલા અધિકારી તાબડતોબ મંજૂરીનો શેરો મારી દે.

કોઈથી ગાંજ્યા જાય તો એ સાહેબ નહીં. એમણે સંસ્થાનું એવું અનોખું વ્યક્તિત્વ ઊભું કરેલું કે સંસ્થાના નામના સિક્કા પડતા. સર્વ વિદ્યાલયનું નામ પડે ને સરકાર બોલી ઊઠે : 'An institute with a clean character.' કોઈ પ્રોજેક્ટ માટે સામે ચાલીને સંસ્થાને સરકાર આમંત્રણ આપે. સંસ્થા માટે આ મોટી મૂડી કહેવાય.

મેનેજમેન્ટની મીટિંગોમાં કરોડો રૂપિયાની આવજ્જાવકના આંકડા રજૂ કરે તે પણ મોઢે જ. આટલા બધા રૂપિયા ક્યાંથી આવે છે તે જોઈ-જાણી સૌ કોઈ છક થઈ જાય. સંસ્થામાં નિરંતર વિકાસકાર્યો ચાલુ જ રહ્યા છે. જૈનમંદિરોની જેમ અહીં ટાંકણાએ કદી વિરામ જોયો નથી. સંસ્થામાં ચાલતાં બાંધકામને રેઢાં મૂકે નહીં. સંસ્થાના આઉટેક્ટ અને સુપરવાઈઝર એલર્ટ જ રહે. રૂબરૂ

ન આવી શકે તો ટેલિફોનથી પણ રિપોર્ટ મેળવીને જ જંપે. ચપટી સિમેન્ટ પણ બગડે તો ભલભલાને ખખડાવી નાખે પણ પછી એ વ્યક્તિ પ્રત્યે કોઈ દંશ કે દ્રેષ નહીં. સંસ્થામાં એવી મજબૂત પ્રણાલિકાઓ ઉભી કરી દે છે કે સંસ્થાના અસ્તિત્વને જરાય આંચ ન આવે.

એમના વ્યક્તિત્વને પામવા માટે એમની સાથે રહેવું પડે. ઉપર ઉપરથી કડક લાગતા સાહેબ હદ્દયથી બહુ જ ઋજુ હતા. જાડો મલબારી શ્રીઝણ. કોઈને કંઈ કામ હોય અને એને કોઈ મુશ્કેલી હોય તો એ અને એમની ગાડી તૈયાર. તૂટતા માણસને એ બચાવી લે. એમની ગાડી સાર્વજનિક ગાડી હતી. સંબંધોના તાણાવાણા એ સુંદર રીતે સાચવી જાણતા. ચોખ્ખા હિસાબકિતાબ અને સ્વર્ણ વહીવટ એ એમની આગવી વિશેષતા હતી. ૬૦ જેટલી સંસ્થાઓનો કારોબાર પણ એના વહીવટ અંગે કોઈ આંગળી પણ ચીંધી ન શકે. સંસ્થાઓનાં વાર્ષિક નિવેદનો, ઓડિટો હિસાબો જનરલ મીટિંગમાં વંચાય અને કોઈ જાતના વિવાદ વિના

મંજૂર થાય. આવું ક્યારે થાય જ્યારે વહીવટ સ્વર્ણ દર્પણ જેવો હોય ત્યારે જ. ફર્ડફાળો કરવામાં પણ સાહેબને કોઈ ન પહોંચે. એમની નિષ્ઠા, પ્રામાણિકતા, કાર્યશૈલી અને સંસ્થાભક્તિ જોઈને દાતાઓ ચોમાસાનાં ભર્યા વાદળોની કેમ વરસી પડે.

એક નગરપાલિકાના સી.ઓ.માંથી એક પ્રતિષ્ઠિત યુનિવર્સિટી - કડી સર્વ વિશ્વવિદ્યાલયના પ્રેસિડેન્ટ તરીકેની એમની દીર્ઘ અને યશસ્વી કારકિર્દી દરમિયાન આ સિંહપુરુષ જે અદ્ભુત જંખના અને પ્રબળ પુરુષાર્થથી જ્યૂભ્યો એ જોઈને સો...સો.... સલામ કરવી પડે. એમની Exit-વિદાય સૌને માટે વસમી છે. આજે એ નથી પણ એમનું નામ કાયમ માટે બોલાયા જ કરશે.

પ્રભુ એમના આત્માને શાંતિ અર્પે અને પરિવારજનો તથા સમગ્ર સમાજને આ આધ્યાત્મ સહન કરવાનું સામર્થ્ય અર્પે. આપણે સૌ એમણે ચાતરેલા ચીલે ચાલીને સંસ્થાની વિકાસયાત્રામાં જોડાઈએ એ જ પ્રાર્થના.

“શિક્ષણ એ કોઈ આપવા-લેવાની વેપારી પ્રક્રિયાવાળો ધંધોરોજગાર નથી; પરંતુ ઊંચામાં ઊંચી માનવ કલ્યાણ પ્રવૃત્તિ છે. જે શિક્ષકના હદ્દયમાં શાળાનાં બાળકો માટે અખૂટ પ્રેમ છે, પોતાના શાનમાં, પોતાના આચારમાં, પોતાની અભિવ્યક્તિમાં વિશ્વાસ છે તેમના જીવનનો માર્ગ શિક્ષણ છે. એ માર્ગ કેટલીક વાર કસોટી કરાવે એવો હોય છે, પણ એ માર્ગ પ્રયાણ કરવા જેવું છે.”

“પરંતુ શિક્ષણ એ કાગળ ઉપરની યોજના કરતાં હદ્દયના ભીતરની યોજના વિશેષ કરીને છે. શિક્ષણનું સામ્રાજ્ય તો માનવહદ્દયની ભાવનાઓનું સામ્રાજ્ય છે. અસ્તિત્વના આદર્શોનું સામ્રાજ્ય છે, કર્મયોગીઓનાં સ્વભનોનું સામ્રાજ્ય છે, સજજનોની સારપનું સામ્રાજ્ય છે. આ સામ્રાજ્યના સૈનિકો તે શિક્ષકો છે. આ સામ્રાજ્યના પાયા સત્ય, સ્નેહ, કરુણા, સેવા, ત્યાગ અને શાન છે. આ ધરતી ઉપર માનવજીવન જ્યાં સુધી ટકશે ત્યાં સુધી સત્ય, સ્નેહ, કરુણા, સેવા ત્યાગ અને શાન તેને માટેનાં શાશ્વત મૂલ્યો રહેશે.”

“શિક્ષક માત્ર સજજન જ હોય તેટલી અપેક્ષા પૂરતી નથી. કોઈ પણ યુગનો શિક્ષક તેની પેઢીના માણસો કરતાં ઘણો ચઢિયાતો, ઘણો ભવ્ય, ઘણો નીતિમાન, વિશીષ્ટ કલાકાર, તત્વદર્શી, ચિંતક, સર્જક અને વિદ્વાન હોવો જોઈએ. તેણે શું ભજાવવું કે કેમ ભજાવવું એ જેટલું અગત્યનું છે તેના કરતાં વિશેષ અગત્યની વાત તો એ છે કે તે વિદ્યાર્થીઓને આત્મદર્શન કરવાનું પોતાનામાં પડેલી શક્તિનું દર્શન કરવાનું શીખવી શકે.”

- પ્ર. ત્રિવેદી

(હું સંસ્થામાં જોડાયો ત્યારથી માણોકલાલ સાહેબ સાથેનાં મારાં તવારીખ સાથેનાં અત્યારસુધીનાં સંસ્મરણો અહીં મૂર્તિમંત કરીને સાહેબને શ્રદ્ધાંજલિ આપવાનો અભિગમ રાખ્યો છે.)

ન હિ કલ્યાણકૃત્કશ્ચિદ દુર્ગતિં તાત ગચ્છતિ
“આપુ કલ્યાણમાર્ગે કો દુર્ગતિ પામતો નથી”

- ગીતા

તા. ૧૨-૦૧-૨૦૧૨ની રાત્રે શ્રી એસ. કે. મંત્રાલાના ફોનની ધંડી આશરે ૨ વાગે રણકી ત્યારે કંઈક અમંગલ થઈ ગયું હશે તેવો ધ્રાસકો હદ્યમાં પડ્યો ! તેમણે સાહેબના મૃત્યુના સમાચાર આપ્યા અને ૨.૩૦ વાગે અમે કડી જવા રવાના થયા. મૃતદેહને જોતાં અંસુ રોકી શકાયાં નહિ અને આશરે ૩૬ વર્ષ પહેલાં મારા પિતાશ્રી મૃત્યુ પામ્યા હતા તેની યાદ આવી ગઈ. અમે એક પિતાતુલ્ય સદ્ગૃહસ્થને ગુમાવી દીધા છે તેવું ભાન થયું. પ્રિ. કોન્ડીલ્ય કે જેમણે ૨૦૦૫માં કહ્યું હતું કે સાહેબ ક્યારેક અચાનક જતા રહેશે તેની તૈયારી રાખજો. પરંતુ એટલું જ આશ્વાસન હતું કે એ સમય લગભગ સાત વર્ષ પછી આવ્યો.

સર્વ વિદ્યાલય કેળવણી મંડળ, ગાંધીનગર ખાતે ઇજનેરી કોલેજ સ્થાપવા માંગે છે તેવા સમાચાર અવારનવાર પેપરમાં વાંચેલા. ચેરમેનશ્રીને ટેક્નિકલ પરીક્ષા બોર્ડ, ગાંધીનગરની ઓફિસમાંથી ડિસેમ્બર-૨૦૦૪માં મેં મારી સેવાની જરૂર હોય તો આપણે મળીએ તે મતલબનો ફોન

કર્યો હતો. એ રીતે એમની સાથે પ્રથમ મુલાકાત શેઠ સી. એમ. પટેલ હાઈસ્ક્યુલમાં થઈ હતી. થોડી ચર્ચાઓ બાદ કેમ્પસ ડાયરેક્ટર (ટેક્નિકલ)નો હવાલો ડિસેમ્બર-૨૦૦૪ માં સ્વીકારેલો તે વખતે સાહેબ ઓફિસના કામે NRI ગેસ્ટ હાઉસમાં અવારનવાર રોકાતા અને હોસ્ટેલમાંથી થાળી મંગાવી જમી લેતા તે સિલસિલો છેવટ સુધી ચાલુ રહ્યો. તેઓ નાસ્તામાં બ્રેડ, મરચાં, કાંદા અને ચા લેતા. હોસ્ટેલમાંથી કાંદા અને મરચાંનાં ભજિયાં, ચા અમે ઘણી વખત તેમની સાથે લેતા. એ રીતે દરેકની સાથે આત્મીયતાનો ભાવ રાખી ચર્ચા કરતા. ગાંઠો-ગળજો રાખી તેમની સાથે ક્યારેય વાત થઈ શકતી નહિ. એક જ દિવસે સાખાયરોને બોલાવીને ડિસ્કાઉન્ટ નક્કી કરી સાધનો માટે તાત્કાલિક ઓર્ડર કરવામાં આવ્યો હતો અને સ્ટાઇની ભરતીમાં એ જ પ્રમાણે ઝડપ રાખેલી. આ સાધનોની ખરીદીમાં મને પૂછ્યું હતું કે કેટલો બર્ચ થશે ? મેં કહ્યું કે રૂ. ૧ કરોડની અંદર, પણ કરકસર કરીએ તો રૂ. ૭૦ લાખમાં પતી જશે તે પ્રમાણે ખરીદી પૂર્ણ થઈ હતી. જમીનના ખાતમૂહૂર્ત પછી સેક્ટર-૧૫માં બેસવાનું મને જણાવ્યું. મારી હાજરીમાં પ્રથમ તબક્કાની જરૂરિયાત મુજબમાં વર્કશૉપ, ડ્રોઇંગહોલ, ત્રણ કલાસરૂમ, એક ટ્યૂટોરિયલરૂમ, લેબોરેટરી, લાઈબ્રેરી, સ્ટાફરૂમ, કમ્પ્યુટર સેન્ટર વગેરે તૈયાર કરાવ્યાં. પરંતુ હિલ્ડી AICTE માં રજૂઆત કરવા ગયા ત્યારે બાંધકામ જરૂરિયાતથી ઓછું હતું તે

પૂર્ણ કરવાની અમે બાહેદરી આપી પાછા આવ્યા હતા. એપ્રિલ-૨૦૦૫માં AICTE ની ટીમ આવી ત્યારે લગભગ બધું તૈયાર કરી દીધું હતું.

પ્રથમ વર્ષની લેબોરેટરીનાં સાધનોની ગોઠવણી, વર્કશોપ, ડ્રોઇંગ હોલ લાઈબ્રેરી, કમ્પ્યુટર સેન્ટર તેમજ મટ્રિયલ ટેસ્ટિંગ લેબના મેન્યુઅલ વગેરે તૈયાર કરાવ્યાં. તે વર્ષ આશરે રણ નવી અરજીઓ પૈકી માત્ર LDRP-ITR ને નવી ડિગ્રી ઇજનેરી કોલેજ તરીકે મંજૂરી મળી હતી. તે એક સ્પિદ્ઝિ ગણાય. LDRP-ITR અને VPMP શરૂ થઈ ત્યારે આર્થિક ચિંતા રહેતી આ પ્રોજેક્ટ કેવી રીતે પૂરો થશે? અમે સાહેબને કહેતા LDRP-ITR ત્રીજા વર્ષ અને VPMP બીજા વર્ષ પગભર થઈ જ્ઞો ત્યાં સુધી ધીરજ રાખજો. દિલ્હીના પ્રવાસ દરમિયાન નવી પોલિટેકનિક બનાવવી એવું મારું સૂચન હતું તે ચેરમેનશ્રીએ મનમાં રાખ્યું હતું. તે દરમિયાન યુનિવર્સિટી પણ બનાવવાનું મારું સૂચન હતું. મને કેમ્પસ ડાયરેક્ટર તરીકે નવી પોલિટેકનિક બનાવવા માટે આયોજન કરવાનું કહ્યું. કલાસરૂમ તેમજ લેબોરેટરીની જગ્યા-બાબતે કેટલાક મિત્રોને સંશય હતો તે સાહેબે કોલેજના ડ્રોઇંગના પ્લાન ઉપર પેન્સિલથી લીટી મારી ૧/૩ ભાગમાં પોલિટેકનિક ચાલશે તેમ કહ્યું. આ રીતે તેમની મંજૂરીની મહોર મારી. સપેમ્બર ૨૦૦૬માં પોલિટેકનિક ૨૪૦ બેઠકોની મંજૂરી સાથે શરૂ થઈ તેના ટાઇમટેબલ બનાવી લેબોરેટરી, કમ્પ્યુટર સેન્ટર, અલગ લાઈબ્રેરી ચાલુ કરવી અને તેના પ્રિન્સિપાલ તરીકેની કામગીરી મને આપવામાં આવી. ૨૦૦૬માં એડહોક ફી માત્ર રૂ. ૧૭,૦૦૦ વાર્ષિક હતી તે ૨૦૦૭માં ફી કમિટીએ વધારીને રૂ. ૨૮૦૦૦ કરી હતી. પ્રથમ વર્ષના ૨૪૦ વિદ્યાર્થીઓ પાસે તફાવતના પૈસા લેવાના હતા તે સાહેબે તેમના વાલીઓની રજૂઆત પછી આશરે રૂ. ૨૫ લાખ માંડી વાગ્યા હતા. તે જ રીતે

એલડી.આર.પી.માં ફી વધારો પાછળથી આવ્યો હતો તે પણ સાહેબે માંડી વાળ્યો હતો.

ફી કમિટીના સભ્યોએ તેમને એક માટેંગ દરમિયાન ૨૦૦૮માં આ ફી VPMP ની બ્રાન્ડને ધ્યાને લઈને રૂ. ઉરી,૦૦૦ કરવાની દરખાસ્ત કરી ત્યારે તેમણે કહ્યું કે મને રૂ. ૨૮૦૦૦ ચાલશે; કોઈ બીજી સંસ્થાને વધારે ફી આપવી હોય તો આપજો. ફી વધારવાની દરખાસ્ત લઈને પ્રિન્સિપાલ રજૂઆત કરવા જતા તો કાયમ કહેતા કે વધારે ફી નું તમારે શું કામ છે? સચિવાલયમાં એક મંત્રીશ્રીએ તેમને એરકન્ડિશન સ્કૂલ શરૂ કરવાનું સૂચન કર્યું હતું. તેમણે કહ્યું કે અમે MASSES માટે છીએ, CLASSES માટે નહીં.

ગરીબ વિદ્યાર્થીઓને વધારાનો આર્થિક બોજો ન પડે તે માટે તેઓ સતત જાગૃત હતા - ગરીબ, નિરાધાર વિદ્યાર્થીઓ માટે તેમણે અલાયદું રૂ. ૧ કરોડ ૧૦ લાખનું ફ્રેડ ઊભું કર્યું હતું. તેમાંથી ટ્યૂશન ફી ઉપરાંત, બોર્ડિંગ, લોજિંગ ફીમાં માફી આપવાનું વલશ તેમણે રાખ્યું હતું. અને કોઈ વિદ્યાર્થી પૈસાને વાંકે ભણવાનું માંડી ન વાળે તે ખાસ જોતા.

સર્વ વિદ્યાલય કેળવણી મંડળ સંચાલિત કોઈ પણ કોલેજ / શાળામાં મેનેજમેન્ટ કવોટા તેમના આગ્રહથી રાખવામાં આવતો નથી. બધાં જ એડમિશન મેરિટના ધોરણો થાય છે. તેમજ કેન્દ્ર સરકારની ટ્યૂશન ફી વેવર સ્કીમ સ્વીકારવામાં રાજ્ય કક્ષાએ તેઓ પહેલા હતા. આ ઉપરાંત રાજ્યની Fee Regulatory Committee (FRC) ના સભ્ય તરીકે તેઓ સક્રિય હતા. બધી જ કોલેજોના ફી સ્ટ્રક્ચર અંગે શું વાજબી થઈ શકે તેની ચર્ચા અમારી સાથે કરતા. આ વખતે જે ત્રણ - પગથિયાં ફી સ્ટ્રક્ચર આવ્યું તે આવી ચર્ચાનું પરિણામ છે. ક્યારેય વિદ્યાર્થીઓ ઉપર વધારે પડતો બોજો ન પડે તેનું ખાસ ધ્યાન

રાખતા. K.B. ફાર્માસ્યુટિકલ Instituteનો બીજી સંસ્થાઓની સરખામણીએ મૂલ્યાંકન નંબર પાછળ આપ્યો હતો. ત્યારે તેમણે કહ્યું કે મને આ રિપોર્ટ માન્ય નથી. એમ કહી FRCના સભ્ય તરીકે રાજીનામું આપવાની તૈયારી બતાવી હતી. સમજાવટ પછી તેમણે રાજીનામાનો આગ્રહ પડતો મૂક્યો હતો.

કરી સર્વ વિશ્વવિદ્યાલય (KSV)ની મંજૂરી બાબતે સ્કૂલ અહીંથી ખસે તો જ યુનિવર્સિટી મળે એમ શરત મૂકવામાં આવી હતી. 'સેક્ટર-૨૩ માંથી સ્કૂલ હટશે નહિ' યુનિવર્સિટી આપવી હોય તો આપજો, એમ સાહેબે પ્રત્યુત્તરમાં જે તે સચિવને કહ્યું હતું. KSVની ૨૦૦૭-અપ્રિલમાં મંજૂરી મળી ત્યારે તેઓ રેગ્યુલર વાઈસ ચાન્સેલર, - ડાયરેક્ટરની નિમણૂક કરવા માટે ચિંતિત હતા. તે પહેલાં ઘણાં નામોની ચર્ચા થઈ હતી. મારી પાસે પણ સૂચન માણ્યાં હતાં. મને તે વખતે યોગ્ય લાગે તેવાં એક બે નામની ભલામણ મેં સાહેબને કરી હતી. તે દરમિયાન એકાદ વખતે મને COE તરીકે ચાર્જ સંભાળવા સૂચન કર્યું હતું ત્યારે મેં કહ્યું કે સાહેબ આ પદ મારી કક્ષા પ્રમાણે ઓછું પડે, પછી મેં હાલના COEનું નામ સાહેબને સૂચયું હતું જે તેમણે સહર્ષ સ્વીકારી લીધું હતું. વાઈસ ચાન્સેલર તરીકે નામની ચર્ચા દરમિયાન ડૉ. રામભાઈ પટેલ સાહેબની હાજરીમાં મને પૂછવામાં આવતાં મેં કહ્યું કે આ કામગીરી હું સંભાળીશ. વેતન સંબંધી ચર્ચા દરમિયાન મેં કહ્યું હતું કે નોર્મ્સ પ્રમાણે જે આપવા જેવું લાગે તે આપજો. UGC ની 2F ની Approval માટે ૨૦૦૮ માં દરખાસ્ત કરી. KSV માટે UGC ની 2F Approval માટે જ્યારે ટીમ આવી ત્યારે પણ તેઓએ સતત હાજર રહી નૈતિક ટેકો આપ્યો હતો અને KSV ને 2Fનો દરજા પહેલે જ ધડકે મળી ગયો હતો. આ રીતે ૧૬-૦૧-૨૦૦૮માં મેં વાઈસ ચાન્સેલર તરીકે

કામગીરી સંભાળી. આ યુનિવર્સિટીમાં રિસર્ચ અને પી.જી. પ્રોગ્રામને પ્રાધાન્ય મળે તેવું પ્રેઝન્ટેશન મેં BOGમાં તેમજ પ્રિન્સિપલ્સ સમક્ષ તેમની હાજરીમાં આપ્યું જે તેમને ગમ્યું. ૨૦૦૮ થી Ph.D. / M.Phil ના Regulations બનાવી યુનિવર્સિટીમાં તેના પ્રવેશ શરૂ કર્યા. સેમેસ્ટર પદ્ધતિ, ગ્રેડ પદ્ધતિ, દરેક અભ્યાસક્રમ માટે BOSની રચના કરી ત્યાર પછી M.Sc. (IT), M.Sc.(BT), M.Ed, M.Sc.(Info), M.Sc.(Math), M.Com જેવા PG અભ્યાસક્રમો ચાલુ કર્યા. આ સૌ કાર્યોમાં તેમનો સંક્રિય ટેકો હતો. કહેવાની જરૂર નથી કે K.S. યુનિવર્સિટી થવાથી અમદાવાદની સંસ્થાઓનું પ્રવેશ માટેનું ભારણ બધી જ રીતે ઓછું થયું છે.

નર્સિંગ કોલેજની જમીન માટેની ચર્ચાઓ દરમિયાન તેના સેકેટરીએ રૂ. ૧ કરોડ રોળી કલ્યાણ સમિતિમાં દાન આપો તો કાલે તમને જમીન આપીએ. એમ કહ્યું ત્યારે સાહેબે સાંજે ૬ વાગે તે જ દિવસે સ્પિલ હોસ્પિટલ કંપાઉન્ડમાંથી કાલુપુર બેંકમાં ફૈન કરી રૂ. ૧ કરોડની લોનની માંગણી કરતાં બીજે દિવસે તે ડ્રાઇટ લઈ સરકારમાં અરજી સાથે ગયા ત્યારે સેકેટરી ખુરશીમાંથી સંશોધન ઊભા થઈ ગયા ! કાકા રૂ. ૧ કરોડ લઈને આવ્યા છે હવે શું કરીશું ? અને જમીન મળી હતી ત્રણ મહિને ! ૨૦૦૮માં નર્સિંગ કોલેજ શરૂ કરી તેના બાંધકામ વખતે ટીમ આવવાની હોય ત્યારે સાહેબને રાત્રીના ૮ વાગ્યા સુધી બધાં કામ પૂર્ણ થાય છે કે કેમ ? તેની ખાતરી કરી લેતા જોયા છે. મને યાદ છે કે નર્સિંગ કોલેજમાં સાધનોની પૂર્તતા માટે પ્રિન્સિપાલ તેમજ રજિસ્ટ્રારને તેમણે અંબાલા ખાતે મોકલીને બધાં જ ખૂટતાં સાધનો ત્યાં ટ્રકમાં પેક કરાવી મંગાવી લીધાં હતાં. ૨૦૦૮ પછી આર્થિક સ્થિતિ સારી થઈ. ૨૦૦૮માં નર્સિંગ કોલેજની પરિસ્થિતિ થાળે પડી. તેમાં નવા કોર્સિસ શરૂ કરાવ્યા. ત્યાં નવી હોસ્પિટલ બાંધવાની શરૂ

કરાવી. જગ્યાની તંગી પડવા માંડી એટલે R&B પાસે તેમણે સેક્ટર-૧૫માં ચોથા માળની બાંધકામની મંજૂરી માર્ગી. તે માટે રૂબરૂમાં મંત્રીશ્રીને મળીને મંજૂરી લઈ આવ્યા ત્યારે સેક્ટર ૧૫ માં બધાં જ મકાનોને ચોથો માળ બાંધવાનું શરૂ કરાવ્યું. આ રીતે નવા કોર્સિસની જરૂરિયાત માટે, સ્ટાફ કવાર્ટ્સ, હોસ્પિટ, LDRP - VPMP બિલ્ડિંગ તેમણે પૂર્ણ કરાવ્યું હતું. થોડાં કામ ચાલુ છે, જે પૂર્ણ થઈ જશે.

સર્વ વિદ્યાલય કેળવણી મંડળ દ્વારા નવી નવી સંસ્થાઓ અને કોર્સિસ ઊભા થયા તેમાં ઘણા નવા કર્મચારીઓને તક મળી અને સ્થાયી થયા અમે સાહેબને કહેતા કે તમારી સાથે રહીને ઘણા Zeroમાંથી Hero થઈ ગયા છે.

ગુજરાત નોલેજ કન્સોર્ટિયમ, ઈનોવેશન કાઉન્સિલના સાહેબ સભ્ય હતા. તેની કામગીરીમાં તેઓ સક્રિય રસ લઈ સલાહસૂચનો કરતા હતા.

ઉદાર વલાશ રાખી ગુણવત્તા સુધારણા માટે સ્ટાફને ચાલુ પગારે એમ ટેક. / પીએચ.ડી. કરવાની યોજના ચાલુ કરી, કોન્ફરન્સ, સેમિનાર, Induction / Summer School / Winter Schoolમાં જવા તથા પેપર પ્રેઝન્ટેશન માટે આર્થિક સહાય પણ કરતા હતા. કેન્દ્ર સરકાર / રાજ્ય સરકારની યોજના અંતર્ગત પ્રોજેક્ટ મેળવી તેના ઉપર કામ કરવાના આગ્રહી હતા. ૧૭ ઉપરંત MOU કર્યા તેમજ તેમાં જરૂરી આર્થિક મદદ પણ આપી હતી. AICTE, NAAC કે NBAની ટીમ જ્યારે જે સંસ્થામાં મુલાકાતે આવે ત્યારે તેઓ રૂબરૂ હાજર રહી પ્રિન્સિપાલ તેમજ સ્ટાફને નૈતિક બળ પૂરું પાડતા. ટીમને જે કંઈ ખૂટનું હોય તે બધી જ વિંગતો તેમની હાજરીમાં જ પૂર્તતા કરવાના તે આગ્રહી હતા. સર્વ વિદ્યાલય કેળવણી મંડળ માટે કોઈ ઘસાતું બોલે તે તેમને ગમતું નહિ. તેઓ

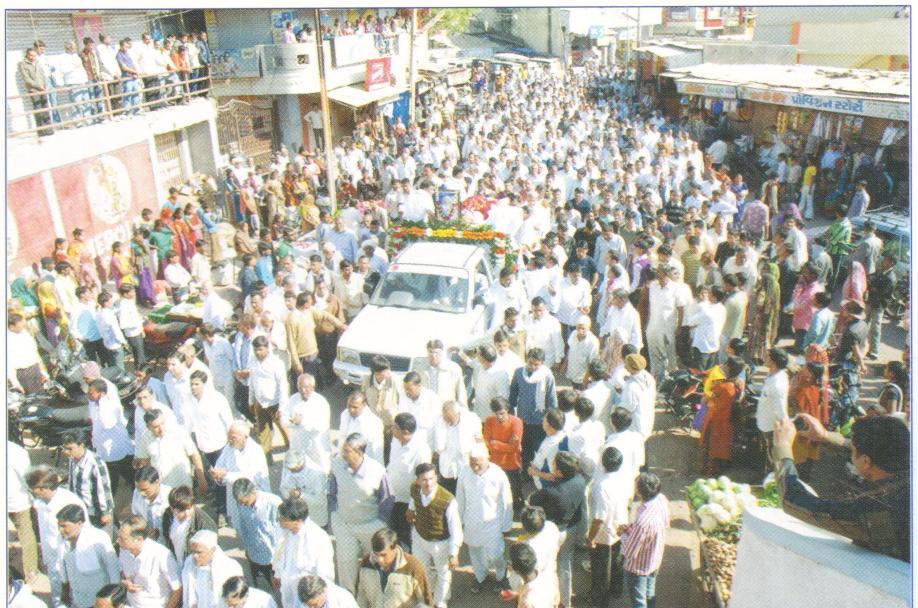
બિનરાજકીય પ્રવૃત્તિ માટે સર્વ વિદ્યાલય મંડળના હોલનો ઉપયોગ વિના મૂલ્યે કરવાની મંજૂરી આપતા. રોટરી ક્લબ, કલ્યારલ ફોરમ, સાહિત્ય પરિષદ, સરકારના બધા જ વિભાગો, સામાજિક અને ધર્મિક સંસ્થાઓને વિના મૂલ્યે હોલ આપવામાં આવે છે. પેથાપુરની આંગણવાડીઓને દટક લઈ તેમાં ખૂટતાં સાધનો તેમજ અઠવાડિયામાં બે વખત બાળકોને નાસ્તો આપવાનું સાહેબે સ્વીકાર્ય છે. બીજા રાજ્યોના ડેલીગેશન આ રાજ્યની મુલાકાતે આવે ત્યારે તેમના રહેવા, જમવાની અને ટ્રાન્સપોર્ટ સુવિધા તેમણે ઉપલબ્ધ કરાવી છે. IRC દ્વારા Blood Donation Camps આપણી સંસ્થાઓમાં દર વર્ષ કરવામાં આવે છે. રોટરી ક્લબ તરફથી સર્વ વિદ્યાલય કેળવણી મંડળને રેકોર્ડ બ્લડ ડોનેશન માટે ૨૦૧૦-૧૧નો એવોર્ડ આપવામાં આવ્યો હતો. સાહેબે ગુજરાત સરકારના કન્યા કેળવણી ફંડમાં અવારનવાર ફણો નોંધાવ્યો છે. ૮૩ લાખનો ખર્ચ કરી ERP સોફ્ટવેર સર્વ વિદ્યાલયની સંસ્થાઓને આપવાનું નક્કી કર્યું. કાલુપુર બેંકની શાખાની સેક્ટર-૨૭માં સાહેબે સ્થાપના કરાવી હતી.

માનનીય સાહેબમાં પુરુષોત્તમયોગનો ઉદ્ય થયો હતો. તેઓશ્રીની છાપ પ્રબળ કર્મયોગી તરીકેની તરી આવે તો પણ તેમના દરેક કાર્યમાં જ્ઞાન અને ભાવનું ભાથું સાથે હોય જ. સિદ્ધિઓ મેળવ્યા પછી શુદ્ધ રહેવું આજના જમાનામાં મુશ્કેલ બને છે. તેમ છિતાંયે, તેઓ શતહસ્તસમાચાર, સહસ્રહસ્ત સંકીરની ભાવના સાથે દરેક કાર્ય પૂર્ણ કરતા. પોતાનું સમગ્ર જીવન તેમણે યજમય બનાવ્યું હતું તેથી તેઓ સર્વના થયેલા હતા. તેમની સમશાનયાત્રા દરમિયાન તેમજ સ્મરણનગૃહમાં રહેલાં બધાં જ વર્ગોની છેક સુધીની હાજરી, આ બાબતની સાક્ષી પુરાવે છે. તેમને મારા વંદન.

સ્વ. માણોકલાલ એમ. પટેલ સાહેબની અંતિમચયાત્રાનાં દર્શયો

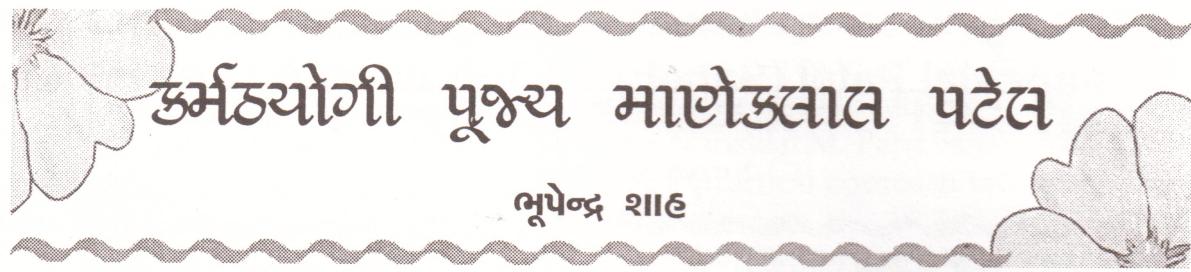

કર્મઠયોગી પૂજ્ય માણેકજીબાલ પટેલ

ભૂપેન્દ્ર શાહ

તા. ૧૩ જાન્યુઆરી, ૨૦૧૨ની વહેલી સવારે મોબાઈલ રણક્ષ્યો, સૂર્યકિષ્ણાનો નંબર જોયો ને કંઈક અજુગતું બન્યાની શંકા થઈ. ઝોન જોડ્યો અને દુઃખદ સમાચાર મળ્યા કે મધરાતે માણેકકાકાની આકસ્મિક ચિરવિદ્યા થઈ ગઈ. ઘરીભર મનમાં શૂન્યાવકાશ છવાયો, અંતરમાં આધ્યાત્મ લાગ્યો અને સમગ્ર અસ્તિત્વ જાડો થીજી ગયું.

ફી કમિટીના સભ્ય તરીકે મારો અને પૂજ્ય માણેકકાનો સંબંધ લગભગ પાંચ વર્ષથી. એ પહેલાં પણ ગાંધીનગરની મુલાકાત દરમિયાન સંસ્થાના વડા તરીકે એમને મળવાનું થયું હતું. ઘણી બધી કોલેજો અને સંસ્થાઓની મુલાકાતો લીધી, વરિષ્ઠ વહીવટકારોને મળ્યો પણ માણેકકાકા જેવું ખમીર, તત્પરતા, બુલંડ અવાજ સાથે સ્પષ્ટ વક્તા, સંસ્થાના એક એક પાસાની જીણામાં જીડી અને છેવટ સુધીની જાણકારી તેમના જેવી કોઈની નહીં. સંસ્થાના વિકાસ માટે અને શિક્ષણક્ષેત્રે આખું જીવન ધરી દેનાર એવા કર્મઠ યોગી સમા માણેકકાની વિદ્યાય ખરેખર હૃદયમાં ખાલીપો ઊભો કરી દે તેવી છે. ફી સમિતિમાં મેનેજમેન્ટના પ્રતિનિધિ તરીકે એમની નિમણૂક થઈ હતી પરંતુ એમની કામગીરી કંઈક વિશિષ્ટ પ્રકારની રહી હતી. સારા મેનેજમેન્ટને અન્યાય ન થાય તેનું ચોક્કસ ધ્યાન રાખતા પણ સાથે સાથે વિદ્યાર્થી સમુદ્દરાને પણ ફીનો અસહ્ય બોજ ન પડે તેની હંમેશાં કાળજી રાખતા હતા.

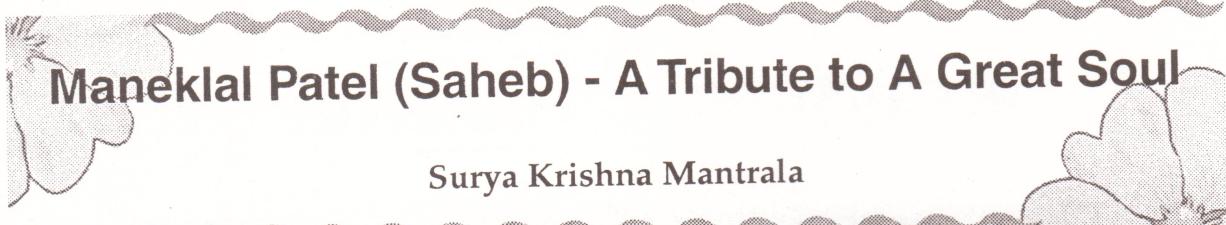
કમિટીની મીટિંગોમાં તેમની હાજરી લગભગ ૧૦૦%. સૌથી દૂરથી આવતા અને છતાં પ્રાય: કરીને સૌથી વહેલા અને સમય પહેલા આવી જતા. વર્ષ ૨૦૧૧માં તો સમિતિએ લાંબા સમય સુધી લગતાર કામગીરી કરીને ભગીરથ કાર્ય કર્યું તેમાં જૈઝ વયે

પણ માણેકકાનો ફણો ખૂબ નોંધપાત્ર. એટલી જ પ્રશંસનીય બાબત હતી એમની સ્ફૂર્તિ, તરવરાટ અને કાર્યક્રિયા માટેની આકમકતા. કારોબારીના સૌ સભ્યોનો આદર અને સંન્માન પામ્યા હતા તો સામા પક્ષે એક વડીલ તરીકે પ્રેમ અને વાત્સલ્યભાવથી ભરપૂર માનવીય અભિગમથી કમિટી સાથે સંકળાપેલ પ્રત્યેક વ્યક્તિના હૃદયમાં આવું સ્થાન મેળવ્યું હતું.

અંગત રીતે મારે ખાસ જણાવવનું છે કે, એમની સાથેના છેલ્લા ચાર વર્ષમાં એક સંતાન પ્રત્યેનો વાત્સલ્યભાવ, સહયોગી તરીકે અપાર વિશ્વાસ, વડીલ તરીકેની કડક શિક્ષણ અને કાર્યપ્રત્યેની કટિબદ્ધતા અને મિત્રભાવે અમારી શિક્ષણસંસ્થાઓ અને યુનિવર્સિટી અંગે સતત માર્ગદર્શન મારા માટે જીવનભરનું સંભારણું બની જ્શે. એમનું આતિથ્ય અને સરભરા ક્યારેય વિસરાય એમ નથી. ગાંધીનગરની એમની ઓફિસમાં કે પછી કુદુંબમાં લગ્ન પ્રસંગે કે પછી સર્વ વિદ્યાલયની નવી સંસ્થાઓના ઉદ્ઘાટન પ્રસંગે એમણે જાતે ધ્યાન રાખીને સ્નેહપૂર્વક અમારી આગતાસ્વાગતા કરી છે. ટ્રાઈવર અને પટાવાળાઓનું તો વિશેષ ધ્યાન રાખતા. માણેકકાને આજે યાદ કરીએ ને આંખના ખૂણા ભીના થઈ જાય છે.

આવી મહાન વિભૂતિની વિદ્યાય સૌને માટે વસમી છે. પરિવારના મોભીની કાયમની ગેરહાજરી આપ સૌના માટે અસહ્ય બની રહે એ સ્વાભાવિક છે. સંસ્થાને પણ હંમેશાં એમની જોટ સાલશે. એમનાં સત્તકાર્ય, સદગુણો અને સદ્ભાવનાને સદા યાદ રાખી, એને અનુસરીએ એ જ એમના માટે સારી શ્રદ્ધાંજલિ બની રહેશે.

પરમકૃપાળું પરમાત્મા એમના આત્માને ચિરશાંતિ અર્પે અને એ દિવ્ય આત્મા મોક્ષમાર્ગ બને એ જ અંતરની પ્રાર્થના.

Surya Krishna Mantrala

Do your duty and be detached from its outcome, do not be driven by the end product, enjoy the process of getting there.

- 2:47 SRIMAD BHAGVAD GITA

26th July 1998 was the most memorable day in my life. That was the day on which I met an unknown grey haired man who asked me if I was willing to join the institute at a basic pay of Rs. 8,000/- plus other allowances as admissible. I did not know that this question would change my life in due course of time. I did not know that I was speaking to a man who was committed to the spread of education. I was still in the awe of that offer made by him and an appointment letter was placed in my hand which had been signed by none other than Shri Maneklal M. Patel who went on to influence my life later.

His one word had lot of effect on me and then I did not see him till 10th of August 1998, the day on which I joined S. K. Patel Institute of Management and Computer Studies as a Lecturer in MBA Department. On 12th August 1998 I saw him speaking in the opening ceremony of the Institute where in he was being congratulated by every one for the fighting spirit shown by him in getting approval for both MBA and MCA programmes. At that point of time I was totally new to Gujarat and also Gujarati language and was not understanding what was being spoken. I was trying to just translate the same into English and understand what was being

spoken. But the message from him was loud and clear that he wanted the institute to flourish well and advised everyone to take their work seriously. It was on this day that Shri Maneklal Patel along with Shri N. K. Patel took off to the US for meeting alumni of Sarva Vidyalaya Kelvani Mandal and request them to be a part of a big journey ahead.

The next three days passed off with the commencement of classes and on 16th of August 1998 I was called to the Chairman's Office situated in the C. M. High School building and was told that I was being provided with accommodation on the campus and had to look after the hostels as its Rector on the directions from Shri Maneklal M. Patel who was in the US then. Again I was amazed at this decision of his as I had met Honourble Saheb only twice before this decision. I readily accepted the same and was provided with accommodation on the campus. I did not even think of where this decision would lead me to.

Life moved for the next three years as usual and my association with Shri Maneklal Saheb started growing slowly. In July 2001 for the first time he asked me "KYA MERE SAATH KAM KAROGE" for which I replied "I am already working with you." He said, Although you are working with me but this time it would be for specific purposes and for the development of the institutions. This meant a lot to me as I was just learning the processes of making applications to

various approval authorities especially AICTE.

It was during this time that he called me and said that we need to make applications for commencement of B.Ed. programmes both at Gandhinagar and Kadi. I was just astonished at the speed of the decision taken by him in giving this work to me. I then asked Mr. Narsinhbhai Patel from the Mandal Office for various land documents for the proposed B.Ed. college. Again I was given the document which was in Gujarati but having worked with Saheb these three years between 1998 and 2001 I have started to understand and read Gujarati and then tried to translate the Land Documents into English which was necessary for the approval to be obtained from National Council for Teachers Education. One day during September 2001 when I completed translation of the Land Documents into English there were some words like "MEHSUL" etc which I could not translate and wrote them as they were where in Shri Maneklal Patel Saheb has told me the meaning of "MEHSUL" as Revenue. I remember that he made 26 corrections in the whole document which was later on notarized by Shri Shambuji Thakore who is currently a member of Legislative Assembly from Gandhinagar Constituency.

This was the beginning of the relationship and bonding which later on went on to be cemented in an inseparable manner with the approval of LDRP Institute of Technology and Research in 2005, VPMP Polytechnic in 2006, Kadi Sarva Vishwavidyalaya in 2007, Chanchalben Mafatlal Patel College of Nursing in 2008 and so on. It has been a great experience working with such a

noble soul who has only one thing in mind i.e., spread of education at an affordable cost to everyone and it is from Shri Maneklal M. Patel Saheb that I have learnt practical approach towards life. I still remember the 1st February 2005 at around 10-30 a.m. we met Smt. Anandiben Patel, then Honourable Education Minister, Gujarat State and now Revenue Minister and submitted an application for establishment of a University. The dream of establishment of University went on to be realized in the year 2007 with the passing of "Kadi Sarva Vishwavidyalaya Act" on 30th of March 2007 in the Gujarat Assembly. The happiness of Shri Maneklal M Patel was insurmountable on that day and I have seen a different personality in him on that day and he was just enjoying the establishment of the University like a Child.

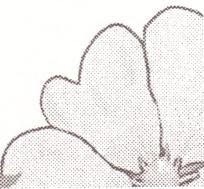
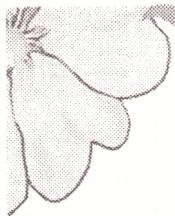
All these years of my association with Shri Maneklal Saheb has made me known to everyone including his family members as SK and wherever he went I was accompanying him whether it was the Secretariat or any other function.

The news of his demise has come as a rude shock to me as it was unbelievable since the whole day of 12th January 2012 he was in his office at Gandhinagar giving usual directions to all of us on the works to be completed before the commencement of next term and as usual signing the Resolutions for opening of various bank accounts and also signing cheques.

I on behalf of me and my family members pray to God that may his soul rest in peace and hope to take forward his works for the Development of Education in association with other members of Sarva Vidyalaya Parivar.

કર્મયોગીની અંતિમ વિદ્યા

ડૉ. સોમાભાઈ સી. પટેલ

સર્વ વિદ્યાલય કેળવણી મંડળ કરી અને ગાંધીનગરના ચેરમેન તથા ‘કરી સર્વ વિશ્વવિદ્યાલય’, ગાંધીનગરના પ્રેસ્ઝિનેન્ટ, કેળવણી પ્રેમી અને કર્મયોગી શ્રી માણેકલાલ એમ. પટેલનો દેહવિલય, ૮૮ વર્ષની ઉમરે તા-૧૨-૧-૨૦૧૨ને ગુરુવારની મધ્યરાત્રિએ કરીના તેમના નિવાસસ્થાનમાં થયો. સતત કામ કરતા રહેતા, તાજગી, સ્વૂર્તિ, ઉત્સાહ અને કાર્યશક્તિ અનુભવતા શ્રી માણેકલાલ અવસાનના દિને સવારે ૭થી રાત્રિના ૧૦ વાગ્યા સુધી સતત સંસ્થાનાં, ફેક્ટરીનાં અને અન્ય કામો કરતા રહ્યા અને જગત જ્યારે ભરનિદ્રામાં હતું ત્યારે સૌને છોડીને એકાએક ચાલ્યા ગયા. તેમની આ આકસ્મિક અંતિમ યાત્રાના સમાચાર જેણે જેણે સાંભળ્યા તે સહુએ આઘાતનો તીવ્ર આંચકો અનુભવ્યો.

અવસાનના દિવસનું પ્રભાત જ્યારે ઊઘડયું ત્યારે તેઓ નિત્યની જેમ સ્વર્ણ અને સશક્ત હતા. રોજિંદા કમ મુજબ સવારે વહેલા ઊરી નાહીનોંઠી ૭ વાગે ફેક્ટરીએ જવા નીકળ્યા. ત્યાં કેટલુંક કામ પતાવ્યું. અને તેમના પુત્ર શ્રી વલ્લભભાઈ (સરદારભાઈ)એ ગાંધીનગર જવાનું હતું, પણ તેમને બોલાવી કહ્યું, ‘સરદાર, તું રહેવા દે, આજે હું ગાંધીનગર જાઉ છું. મારે સચિવાલયમાં અગત્યનું કામ છે.’

સવારે ૮:૩૦ કલાકે તેઓશ્રી ગાંધીનગર કરી યુનિવર્સિટીમાં પોતાની ઓફિસમાં આવી ગયા. સંસ્થાના બાંધકામ સુપરવાઈઝર શ્રી દશરથભાઈને ક્ષેન પર પૂછ્યું: ‘પોલિટેકનિકનો રોડ તોડવાનું કામ કેટલે આવ્યું, સે. ૧૫ના એન. આર. આઈ.

ગેસ્ટ હાઉસના ત્રીજા માળનું બાંધકામ પૂરું થઈ ગયું? ફાર્મસી કોલેજના ત્રીજા માળનું પ્લાસ્ટર કામ શરૂ થઈ ગયું છે?’ વગેરે...

પછી સે. રત્ના એન. આર. આઈ. ગેસ્ટહાઉસમાં આવી ગયા. સેવક શ્રી યોગેશભાઈને પૂછ્યું: ‘તુમોમાં કોઈ છે?’ તેણે કહ્યું: હા, સાહેબ, સંસ્થાના મહેમાનો છે,’ એટલે બોલ્યા: ‘તેમની સગવડેનું ધ્યાન રાખજો.’ પછી પ્ર. બચુભાઈ અને પ્ર. ચિનુભાઈને ત્યાં મળવા બોલાવી કહ્યું: ‘હોસ્પિટના દાતાશ્રીઓ આવવાના છે. તેઓ ૧૧:૩૦ વાગે અહીં આવશે. હોસ્પિટ પર તેમના નામના અક્ષરો લગાડેલા તેમને બતાવજો, હોસ્પિટ બતાવજો. અને સંસ્થાદર્શન કરાવજો’ પછી શ્રી રમેશભાઈ (શેઠ સી. એમ. હાઈસ્ક્યુલના ઓ. એસ.)ના ધેર તેમના પુત્રના અવસાન અંગે જવાની વાત કરતાં બોલ્યા: ‘હું સાંજે જઈશ.’ વળી તેમણે પ્ર. બચુભાઈને પૂછ્યું ‘તેને નોકરી ન મળ્યાની કોઈ મુશ્કેલી હતી? તેણે આવું પગલું શા માટે ભરવું પડે! મને કહ્યું હોત તો સંસ્થામાં તેને નોકરીએ મૂકી દીધો હોત. બચુભાઈએ કહ્યું: ‘ના, સાહેબ, એવી કોઈ મુશ્કેલી ન હતી.’

પછી શેઠ. સી. એમ. હાઈસ્ક્યુલની બારીઓ અને બહારની દીવાલોના રિનોવેશન વિશે બચુભાઈને પૂછ્યું. બચુભાઈએ કહ્યું: ‘હજી, કંઈ જ થયું નથી, સાહેબ! ‘એટલે તેઓ અકળાઈને બોલ્યા: ‘હાલ ને હાલ થવું જોઈએ. બારીઓમાં પૂર્ણ ભરાવો, કપડાના પડદા નાખો. આવા શિયાળમાં છોકરીઓને ટાઢ વાય ને! ‘પછી તરત જ બાંધકામ સુપરવાઈઝર શ્રી દશરથભાઈને બોલાવી કહ્યું

અવાજે કહ્યું : 'હજી આ બારીઓનું કામ કેમ શરૂ થયું નથી ?' દશરથભાઈ બોલ્યા : 'કોન્ટ્રાક્ટર ઉત્તરાયણ પછી શરૂ કરવાનું કહે છે, એટલે તરત જ બોલ્યા : 'કેમ, ઉત્તરાયણ પછીનું મુહૂર્ત છે ? હું કોઈ મુહૂર્તમાં માનતો નથી આજે જ કામ થઈ જવું જોઈએ.' દશરથભાઈએ કહ્યું : 'ખર્ચના એસ્ટિમેટમાં આપની સહી લેવાની બાકી છે, એટલે તરત જ એસ્ટિમેટના કાગળ ઉપર સહી કરતાં બોલ્યા : 'આજી જ ચાલુ કરી દો. એટ અની કોસ્ટ !'

પછી ફાર્મસી કોલેજના પ્રિન્સિપાલ ડૉ. ગૌરાંગભાઈને બોલાવ્યા. પૂછ્યું : 'કેવું ચાલે છે ? કોઈ તકલીફ છે ?' પછી બાંધકામ વિશે વાત કરી ને તેમની કોલેજના ફેકલ્ટી શ્રી હાર્ડિક પટેલને બોલાવવા જગ્યાવ્યું. સચિવાલયમાં લઈ જવાના અગત્યના કાગળો શ્રી હાર્ડિકભાઈ લેતા આવવાના હતા. હાર્ડિકભાઈએ આવી એ કાગળો સાહેબશીને સુપરત કર્યું.

પછી ઓફિસમાંથી નીચે ઉત્તર્ય બાદ બચુભાઈને કહેવા લાગ્યા : 'કેમ્પસમાં ગ્રીનરી વધારો. ગ્રીનરી આપણું જીવન છે.' બચુભાઈ બોલ્યા : 'હા. સાહેબ, હવે આવતા ચોમાસામાં વધારીશું.' એટલે તરત જ આવેશ સાથે બોલ્યા : ચોમાસામાં જ શા માટે ? શિયાળામા પણ વવાય. ખાતર, પાણી આપીએ એટલે થાય. કેમ્પસ હરિયાળું લાગવું જોઈએ. ખર્ચ કરવાની તમને કોણો ના પાડી ?'

ત્યાર પછી સે. ૧૫ની ઓફિસ ગયા. સવારે ૧૧:૪૫ કલાકે ઓફિસ સુપરિનેન્ટ શ્રી નરસિંહભાઈને ત્યાં બોલાવી પૂછ્યું : 'કેમ ભોજનાલય ઉપર (દાતાશીનું) નામ લખાઈ ગયું ? દાતાશીઓને ત્યાં લઈ જાઓ. સંસ્થા બતાવો. પછી ભોજન માટે અહીં લાવજો.'

ત્યાર બાદ તેમના પર્સનલ સેકેટરી અને યુનિવર્સિટીના રજિસ્ટ્રાર શ્રી સૂર્યકૃષ્ણન્ન મંત્રાલાને બોલાવ્યા. યુનિવર્સિટી અને સંસ્થાના કામકાજને

લગતી ઘણી બાબતો વિશે તેમની સાથે વાતચીત કરી. દરમિયાન એવું પણ બોલ્યા : 'બધા મળીને કામ કરજો.' આ કોઈક ઈશ્વરીય સંકેત હતો ?

પછી બપોરે ૧૨ વાગે નવા સચિવાલયમાં અગત્યના કામ માટે જવા નીકળ્યા. છેલ્લા ૨૨ વરસથી તેમની ગાડીના ડ્રાઇવર તરીકે કામ કરતા શ્રી રમેશભાઈ તેમને બ્લોક નં. ૨માં લઈ ગયા. પછી તેઓ બ્લોક નં. ૫માં ગયા. ત્યાંથી ૧ માં ગયા. ત્યાંથી ૮માં ગયા. વિવિધ સરકારી અધિકારીઓને અને મંત્રીશ્રીઓને મળી સંસ્થાના અગત્યનાં કામો પતાવ્યા. બપોરે ૨:૩૦ વાગે યુનિવર્સિટીની ઓફિસે પાછા આવવા નીકળ્યા. ધ્યાન સર્કલે આવ્યા ત્યાં ખબર પડી કે મોબાઈલ ફોન સચિવાલયમાં રહી ગયો છે. એટલે ગાડી લઈ પાછા ગયા. રમેશભાઈએ કહ્યું : 'સાહેબ, આપ ગાડીમાં જ બેસો, હું લઈ આવું છું.' એટલે બોલ્યા : 'ના, તને કોઈ નહીં આપે હું જ જાઉ છું' એમ કહી, જઈ ફોન લઈ આવ્યા.

૨:૪૫ કલાકે ઓફિસે પહોંચ્યી ઓ.એસ. નરસિંહભાઈને ફોન કરી બોલાવ્યા. નરસિંહભાઈ પહોંચ્યા ત્યારે સાહેબનું ભોજન ચાલતું હતું. જમતાં જમતાં જ બોલ્યા : 'મહેમાનોને બધું બતાવ્યું ? જમાડ્યા ? લાડુ ખવડાવ્યા ? ખુશ થઈ ગયા ?' ત્યાર પછી સંસ્થાની નાણાંકીય બાબતો વિશે તેમની સાથે વાતચીત, પૂછપરછ કરી અને કહ્યું : 'સરદારના ધ્યાન ઉપર આ લાવજો.'

પછી કડી જવાની તૈયારી કરવા લાગ્યા. સવારના ઊથી સતત કાર્યરત હોવા છતાં થાક કે અશક્તિની કોઈ જ અસર જગ્યાતી ન હતી. ડ્રાઇવર રમેશભાઈને પૂછ્યું : 'બેબી આવી ગઈ ?' શ્રી સરદારભાઈની દીકરી માનસી જે ગાંધીનગરની ફાર્મસી કોલેજમાં ભણે છે. તેને કડી લઈ જવાની હતી. રમેશભાઈએ કહ્યું : 'હા, સાહેબ બેબી આવી ગઈ છે.' પછી ૪ વાગે કડી જવા ગાડી ઉપાડી.

યોગાનુયોગ આજે સાંજે કરીની ફેક્ટરીમાં એક ભોજનસમારંભ રાખેલો હતો. શ્રી સરદારભાઈ તેમના મિત્રો, ધંધાકીય સંબંધીઓ, સ્નેહીઓ વગેરે માટે વરસમાં એક વખત ભોજનસમારંભ ફેક્ટરીમાં રાખતા હતા આ પ્રસંગ નિમિત્તે સાહેબ ખુશમિજાજમાં હોય તે રીતે બધાની સાથે હળતા-મળતા અને વાતો કરતા હતા. સાહેબ ખાવા-પીવાના અને ખવડાવવાના શોખની હતા. રસોઈ સરસ જ બનવી જોઈએ. કોઈ ખામી તેઓ ચલાવી લેતા નહીં. કઢી ચાખી, તેમાં થોડુંક ગળપણ ઉમેરાવ્યું. ગોટાનો રગડો ચાખી, તેમાં થોડુંક મીઠું ઉમેરાવ્યું. હળવી વાતો ચાલતી હતી.

ડૉ. રામભાઈ તથા ડૉ. મહિભાઈ સાથે વાત કરતાં બોલ્યા : ‘એવી શોધ થવી જોઈએ કે માણસ માત્ર હવા ઉપર જ જીવે. તેને ખાવાની જરૂર ન પડે ?’ આમ કહેવા પાછળ તેમનો સંકેત ગરીબ-તવંગરનો ભેદ કાઢી નાખવાનો હતો. શ્રીમંતો ઘણું ખાય અને ગરીબોનાં પેટ ભૂખ્યાં જ રહે એ સાહેબથી ખમાતું ન હતું. જો હવા ખાઈ શકાય તો બધાને એક સરખું ભોજન મળી રહે એવો અર્થ સંકેત તેઓશ્રીનો હતો.

ભોજનનો કાર્યક્રમ શરૂ થયો એટલે, સાહેબને કહેવામાં આવ્યું. ‘ચાલો સાહેબ, જમવાની શરૂઆત થઈ ગઈ છે’ એટલે બોલ્યા : ‘ના હમણાં નહીં, બધા જમી રહે પછી હું આવું.’ થોડીવાર પછી સાહેબને ફરીથી જમવા આવવાનું કહ્યું. એટલે બોલ્યા : ‘હજુ તો બધા જમે છે. બધાને જમી રહેવા દો, છેક છેલ્લે હું આવીશ.’ અને સહુના જમી રહ્યા બાદ સાહેબ છેક છેલ્લે જમ્યા. આ તેમનું છેલ્લું ભોજન અને છેલ્લું આતિથ્ય હતું તેની કોઈનેય ખબર ન હતી. પછી ફેક્ટરીનાં કેટલાંક ધંધાકીય કામો પતાવ્યાં.

રાત્રે ૮ વાગે સરદાર સોસાયટીના તેમના નિવાસસ્થાને પહોંચી ગયા. ઘરના કામકાજને લગતી વાતો પતાવી ૧૦ વાગે સૂર્ય ગયા.

મધ્યરાત્રિએ તેમને અચાનક જ ભારે શાસ ઉપડ્યો. તરત જ તેમના દીકરાને મોટા અવાજે બોલાવ્યા : ‘સરદાર....’ બાજુના રૂમમાં સૂતેલા શ્રી સરદારભાઈ બૂમ સાંભળી, ઉંઘમાંથી જગ્યા, ગભરાઈ જઈને તેમની પાસે પહોંચી ગયા. માણેકલાલ બોલ્યા : ‘મને ખૂબ ગભરામણ થાય છે.’ શાસ લેવામાં તકલીફ પડે છે’ સરદારભાઈએ શરીરે હાથ ફેરવવા માંડ્યો. સાહેબ બોલ્યા ‘મારે સંડાસ જવું છે.’ ત્યાંથી દેહશુદ્ધિ કરીને બહાર નીકળ્યા ત્યારે સરદારભાઈએ તેમનો હાથ પકડી સહારો આખ્યો ત્યારે શરીરમાંથી ચૈતન્ય ઘણું ઓછું થઈ ગયેલું જગ્યાવ્યું. તેમને પલંગમાં સુવાડ્યા ત્યારે ચૈતન્યમાં વધુ ઘટાડો જગ્યાયો. સરદારભાઈએ સાહેબશ્રીના પગના મોજા કાઢ્યા તો પગના તળિયે પરસેવો જગ્યાયો તેઓ ગભરાયા અને નજીકમાં જ રહેતા ડૉ. રામભાઈ પટેલને ફોન કરીને બોલાવ્યા.

શાસ સાવ જ ધીમો પડી ગયો હતો. નહિવત્ જગ્યાયો. ફેફસાંને ઓક્ઝિસ્જન મળે તે માટે સરદારભાઈએ તેમની છાતીને હળવેથી હલાવવા માંડી જેથી શાસની પ્રક્રિયા ચાલુ રહે. પણ કોઈ ફેર જગ્યાયો નહીં એટલે પોતાના મોંમાંથી તેમના મોંમાં હવા ભરવા માંડી દરમિયાન ડૉ. રામભાઈ આવી પહોંચ્યા હતા. તેમણે શરીર તપાસ્યું. તેમને ખબર પડી ગઈ પણ ઘરમાં માણસો ગભરાઈ ન જાય તે માટે બોલ્યા ‘જલદી કરો, હોસ્પિટલ લઈ જવા પડશો’. સરદારભાઈની પોતાની ગાડીમાં સાહેબને કરીની ભાગ્યોદય હોસ્પિટલમાં લઈ ગયા. ત્યાં ઈમરજન્સી સારવાર શરૂ કરી. પણ બધું વર્થ હતું. ડૉક્ટર ગંભીર બની ધીમા અવાજે બોલ્યા : ‘સાહેબ ચાલ્યા ગયા છે.’ આ એ જ હોસ્પિટલ હતી કે જેના નિર્માણ અને વિકાસમાં સાહેબશ્રીનો ફણો સૌથી વધારે હતો. જે હોસ્પિટલે અત્યાર સુધીમાં સેકડો દરદીઓના જીવ બચાવ્યા એ હોસ્પિટલને તેના નિર્માતાનો જીવ બચાવવાની તક ન મળી !

આમ કર્મયોગનો જળહળતો સૂર્ય સહુને અજવાળી, વિરાટ અવકાશમાં એકાએક અલોપ થઈ ગયો !

અમૃત્ય એવા માણેકલાલભાઈ

વિહુલભાઈ એ. પટેલ

નરસિંહજીના મંદિર પાસે, ઉવારસદ રોડ, મુ.પો. શેરથા, તા. ગાંધીનગર

માણેકલાલભાઈ વગર તેમની ગાંધીનગરની ઓફિસની કલ્પના કરવી મારે માટે ઘણી અધરી છે. તેમને તેમની ઓફિસમાં મળવા જઈએ ત્યારે આટલી મોટી ઉમરે પણ ખૂબ જ ઉત્સાહથી આવકારે. તેમની ઓફિસમાં બેસો ત્યારે તમે તેમને સાચા સ્વરૂપમાં જોઈ શકો. વિદ્યાર્થીઓને અને તેમના વાલીઓને, સ્થાને મદદ કરવાની તેમની હૃતેજરી જોઈ શકાય. તેમના હૃદયની કુણાંશ પણ અનુભવી શકાય. છેલ્લા પંદર વર્ષમાં સર્વ વિદ્યાલય કેળવણી મંડળે તેમના નેતૃત્વ નીચે ઊભી કરેલી ફાર્મસી, એન્જિનિયરિંગ, નર્સિંગ, B.Ed.ના પ્રોગ્રામની કોલેજો તેમજ વિવિધ કુટ્યૂટર અને મેનેજમેન્ટના પ્રોગ્રામો માણેકલાલભાઈની આવડતની સાક્ષી પૂરે છે. એમાંથે આપણને કરી સર્વ વિશ્વવિદ્યાલય (KSV) મેળવી આપવા બદલ આપણે સર્વ માણેકલાલભાઈના ઋણી છીએ. ઉંટવાથી દરરોજ ચાલતા ચાલતા સર્વ વિદ્યાલય, કરીમાં ભણવા આવનાર ખેડૂતના દીકરા માણેકલાલભાઈને ખેડૂત વર્ગ માટે ખૂબ જ ઊરી લાગણી હતી. તેઓ બરાબર સમજ શકેલા કે ખેડૂતોના કુદુંબોનો આર્થિક વિકાસ ભણતરથી થાય. આથી એમ કહીએ કે માણેકલાલભાઈએ તેમનું સમગ્ર જીવન ખેડૂતોના વિકાસ માટે વાપર્યું તો તે જરાયે અતિશયોક્તિ ભર્યું ન ગણાય. એમના નામ પ્રમાણે માણેકલાલભાઈ આપણામાંના સાચા માણેક હતા.

સર્વ વિદ્યાલય હાઈસ્ક્યુલનું સુંદર મકાન અને ભવ્ય આશ્રમનું મકાન છગનભાની મહેનતના

કારણે બન્યું, પણ તેમાં જીવ પૂરવાનું કામ તો ઘણા બધા શિક્ષકોએ જ કર્યું છે. આ શિક્ષકોની મહેનતના કારણે ઉત્તર ગુજરાતને સરસ શિક્ષકો, દાક્તરો, લેખકો એન્જિનિયરો, પ્રોફેસરો, ગ્રામસેવકો, વેપારીઓ, ઉદ્યોગપતિઓ વગેરે મણ્યા અને તેના કારણે ઉત્તર ગુજરાત સમૃદ્ધ બન્યું. આશ્રમમાં રહેનારા ઉપર ખાસ અસર તો પૂનાથાભાઈ સાહેબની હતી. નાથાભાઈ સાહેબ એટલે જ સર્વ વિદ્યાલય અને સર્વ વિદ્યાલય એટલે જ નાથાભાઈ સાહેબ ગજાતા. નાથાભાઈ સાહેબના આદર્શવાદની અસર તેમના વિદ્યાર્થીઓ ઉપર ખૂબ જ મોટી હતી અને તેમણે ઘણા આદર્શવાદી નાગરિકો ઉત્તર ગુજરાતને આપ્યા છે.

છગનભાને સર્વ વિદ્યાલય હાઈસ્ક્યુલ આપી અને માણેકલાલભાઈએ કરી સર્વ વિશ્વવિદ્યાલય આપ્યું. સર્વ વિદ્યાલય હાઈસ્ક્યુલના વિદ્યાર્થીઓએ ઉત્તર ગુજરાતના વિકાસમાં સિંહફણો આપ્યો તેવો જ સિંહફણો કરી સર્વ વિશ્વવિદ્યાલયના વિદ્યાર્થીઓ ભારતના વિકાસમાં આપે, તો કરી સર્વ વિશ્વવિદ્યાલય માણેકલાલભાઈનું સાચું સ્મારક બને કરી સર્વ વિશ્વવિદ્યાલયના વિદ્યાર્થીઓ ભારતના જાણીતા અધ્યાપકો, વૈજ્ઞાનિકો, એન્જિનિયરો, વેપારીઓ, લેખકો, ઉદ્યોગપતિઓ, દાક્તરો વગેરે બને ત્યારે કરી સર્વ વિશ્વવિદ્યાલય ભારતનું અગત્યનું વિશ્વવિદ્યાલય બને. ભારતની સૌથી મોટી અગત્યની જરૂરિયાત આદર્શવાદી નેતાઓની છે અને જો આપણું વિશ્વવિદ્યાલય ભારતને

આદર્શવાદી નેતાઓ પૂરા પાડે તો માણેકલાલભાઈએ શરૂ કરેલું કામ આપણે પૂરું કર્યું ગણાય. આવું બને તે જોવાનું કામ આપણું છે. જો આપણે આ કામ કરી શકીએ તો જ આપણે માણેકલાલભાઈને સાચી શ્રદ્ધાંજલિ આપી ગણાય.

સર્વ વિદ્યાલય કેળવણી મંડળનો આશય ફક્ત કેળવણી આપવાનો નથી, પણ કેળવણી સાથે

સમાજને જરૂરિયાત પ્રમાણે બદલાતો રાખવાનો છે. આ માટે જો તમે 'ત્યારે શું કરીશું?' ન વાંચ્યું હોય તો વાંચશો. જો સમય ન હોય તો પ્રકરણો 18, 19, 20, 21, અને 22 વાંચશો અને બની શકે તો અપનાવજો. જો આપણે અપનાવીને આપણી જાતને બદલી શકીએ તો તે પણ માણેકલાલભાઈને મોટી શ્રદ્ધાંજલિ છે.

શિક્ષણાર્થીરોમણી માણેકકા

ડૉ. અંબાલાલ પ્રજાપતિ

સમાજને સુખી કરવો હોય, તેનો ઉદ્ધાર કરવો હોય તો તે શિક્ષણ દ્વારા જ થઈ શકે અને તેને માટે શિક્ષણસંસ્થાઓ સ્થાપવી જોઈએ એ છગનભાની વાત માણેકકકાના હૃદયમાં કલાકૃતિની જેમ કંડારાઈ ગઈ હતી. તેમને તેમના જીવનનું લક્ષ્ય સમજાઈ ગયું હતું. એટલે તેઓ શિક્ષણને શરણે ગયા અને શિક્ષણમાં જ ભગવાનનાં દર્શન કર્યા હતાં.

માણેકકા ઉદ્ઘોગપતિ, રાજપુરુષ, સંચાલક, સમાજસેવક અને બીજું ઘણું બધું હતા પણ સૌથી વિશેષ શિક્ષણના સાચા ભક્ત હતા. અરે ! ભક્તશિરોમણિ હતા. ગીતાના ૧૮મા અધ્યાયમાં ભગવાને જે ગૂઢ જ્ઞાન અર્જુનને કહ્યું હતું તેનો સાક્ષાત્કાર માણેકકકાએ કર્યો હતો. કે.જી. થી. પી.જી., એમ. ઝીલ અને પીએચ.ડી સુધીનું શિક્ષણ વિદ્યાર્થીને ઘરઅંગણે ગાંધીનગરમાં જ મળી રહે અને યુનિવર્સિટી સ્થપાય એ એમનું સ્વખ હતું. તેને માટે તેઓશ્રીએ જે સંઘર્ષ કર્યો તેના આપણે સૌ સાક્ષી છીએ. શિક્ષણની સંસ્થાઓ ઊભી કરવી, તેનું સંચાલન કરવું અને તેમાં પ્રાણ પૂરવા એ

તો રેતીમાં વહાં ચલાવવા જેવી વાત હતી. તેને માટે જમીન, મની પાવર, મેન પાવર, ઠિન્ફસ્ટ્રક્ચર અને સરકાર સાથેનો સુમેળ, આ બધા માટે કેટલાં નાણાં જોઈએ ? છતાં માણેકકકાએ સ્વ પુરુષાર્થ અને આંતરસૂઝીથી સફળતા મેળવી અને ગાંધીનગરને કદી યુનિવર્સિટીની ભેટ આપી. શિક્ષણ ક્ષેત્રમાં તેમની આ સિદ્ધિએ ગુજરાત તેમજ વિદેશમાં તેમને મુહૂર્ત ઉંચેરા માનવી સિદ્ધ કર્યા. 'કર્મચૂડામણિ'ના બિરુદ્ધને તેઓએ સાર્થક કર્યું.

માણેકકકા એક રત્ન સમાન હતા. રત્નને જેમ અનેક પાસાંઓ હોય છે તેમ તેમનાં વ્યક્તિત્વનાં અનેક પાસાંઓ હતાં. અનેક ગુણોનો તેમનામાં સમન્વય થયેલો હતો. તેમાં સૌથી આગળ પડતો ગુણ હોય તો તે તેમની મર્દાન્ગી કે વીરતાનો હતો. વીર પુરુષ ક્યારેય ખોટું સહન કરતા નથી અને હંમેશાં ઊંચાં જીવનમૂલ્યોના આગ્રહી હોય છે. ભગવાન શ્રીરામ, કૃષ્ણ, અર્જુન, મહાવીર, મહાત્મા ગાંધી, વિવેકાનંદ, સંઘના સ્થાપક ડૉ. હેડગેવાર એ બધા એ કોટિના

સંસ્થાના વિકાસમાં અવરોધ ઉભો કરનાર કે સંસ્થાનું અહિત કરનાર પ્રત્યે તેમનો કોધ ભભૂકી ઉઠતો. તેવા લોકો માટે તેઓ જવાળમુખી સમાન હતા. એટલે ખોટી રજૂઆત કરનારા કે કેવળ સ્વાર્થી લોકો તેમની આજુબાજુ ફરકી પણ શકતા નહીં. અરે ! સરકારી અધિકારીઓ પણ તેમનાથી ડરતા. આ કારણથી જ સંસ્થામાં બધે એકતા અને અનુશાસનની સુવાસ પ્રસરી હતી.

શિક્ષણ અને સંસ્થાના વિકાસમાં તેઓ એક કલ્યવૃક્ષ સમાન હતા. કલ્યવૃક્ષ તો તમે માગો તે આપે. પણ માણેકકાકા તો તમે કલ્યના પણ ન કરી હોય તેવું આપે. દેખકને એવો અનુભવ છે. ‘નેશનલ નોલેજ કમિશન’ની ફલશ્રુતિ વિશે ભારતીય શિક્ષણ મંડળના ઉપકમે અમારે એક સેમિનાર કરવો હતો. ડૉ. સોમભાઈ પટેલ (ડાયરેક્ટર)ની સ્પષ્ટ ‘ના’ છતાં અમે ડરતાં ડરતાં માણેકકાકા પાસે ગયા. શરૂઆતમાં તો તેમણે સંસ્થાની મર્યાદા જણાવી. પછી હા પાડી. બધી સગવડો વિના મૂલ્યે પૂરી પાડી અને ભાગ લેનાર બધા અતિથિઓને લાડુનું ભોજન જમાડચું. કોઈ શરતો નહીં. કોઈ પદનો પણ મોહ નહિ ! તેમના આવા શિક્ષણપ્રેમની સુવાસ ગાંધીનગરની બધી સેવાભાવી અને સાહિત્યિક સંસ્થાઓમાં પ્રસરી હતી.

તેઓ એક હીરા પારખુ ઝવેરી હતા. અને પોતાની સંસ્થામાં કોઈપણ જાતના જાતિ કે વર્ગભેદ સિવાય અધ્યાપકો, કર્મચારીઓની પસંદગી કરતા.

પોતે રાજકારણમાં હતા છતાં સંસ્થાને ક્યારેય રાજકારણથી અભડાવા દીધી નથી. સંસ્થાના વિકાસ માટે તેમણે રાજકારણનો ઉપયોગ કર્યો હશે પણ રાજકારણથી સંસ્થાનો ઉપયોગ ન કરી જાય તેને માટે તેઓ સદા સાવધાન હતા. એટલે જ સ્તો સંસ્થામાં કેળવણી કે સમાજસેવી સંગઠનો માટે સમારંભ યોજવાની છૂટ હતી પણ કોઈ રાજકીય પક્ષને એવી છૂટ ન હતી.

આજની ભોગપ્રધાન સંસ્કૃતિમાં સમાજ પાસેથી વધુમાં વધુ મેળવીને ઓછામાં ઓછું આપવાની મનોવૃત્તિવાળા લોકોની સંખ્યા વધતી જાય છે ત્યારે માણેકકાકાએ સમાજ પાસેથી જે લીધું તેનાથી હજાર ગણું કરીને સમાજને પાછું આપ્યું. અને ‘શાંતહસ્તસમાચાર સહસ્રહસ્તસંકીર’ સો હાથે સમાજને પાછું આપો. એ વેદોક્ત ધર્મને જીવનમાં ચરિતાર્થ કરી બતાવ્યો. જ્યાં શિક્ષણ પ્રત્યે સાચો પ્રેમ કે ભક્તિ હોય ત્યાં કર્મ અને દાન પણ દોડતું આવે જ. જ્યાં કર્મ, જ્ઞાન અને ભક્તિનો ત્રિવેણી સંગમ હતો તેવા તીર્થસમાન શિક્ષણશિરોમણીને ગુમાવી દીધાનો રંજ કોને ન થાય ! કલ્યરલ ફોરમે યોજેલી પ્રાર્થનાસભાના માનવ મહેરામણને જોઈને જ આ વાતની પ્રતીતિ થઈ જાય. તેમનું ભૌતિક શરીર આપણી વચ્ચે નથી પણ કરી અને ગાંધીનગરમાં તેમનાં પુરુષાર્થથી મૂર્તિમંત થયેલાં સરસ્વતી મંદિરો તેમની યશઃપતાકાને ફરકાવતાં રહેશે. યાવત્યચન્દ્રહિવાકરૈ....

શિક્ષક-શિષ્ય અને શિક્ષણ અસંબંધક શબ્દો છે. એ માનવી રૂપી ધરતીની ધૂળમાંથી ખસતાં ખાનિજને શુદ્ધ ચળકતું કરી શકે. માનવ ઘડતર અનેક લક્ષણો આધ્યારિત છે. વારસાગત બીજ, આસપાસનું પર્યાવરણ અને સમયના પૂર્વિપર સંબંધો એ ત્રિવિધ અંગો પ્રસંગ અર્થે શિક્ષકનો સ્નેહ અને શિષ્યની ગ્રાહ્યશક્તિ એ પૂરક તત્ત્વો છે. સૂર્યનાં કિરણો લાકું ન જીલે, કાચ જીલે તેથી કિરણ અને કાચ એ શિક્ષક અને શિષ્ય સાથે સરખાવાય.

- ઉમાશંકર જોધી

સર્વ વિદ્યાલયથી વિશ્વવિદ્યાલયના વિશ્વકર્મા

ડૉ. માણેકભાઈ પટેલ 'સેતુ', પ્રિ. ભીજુભાઈ એલ. પટેલ

અથાગ પરિશ્રમથી ખીલવી હતી વસંત તમે,
જ્યાં પાનખર પથરાઈ ગઈ,
જીવન-જ્યોત અચાનક બૂઝાઈ ગઈ,
સ્વખ બની સરી ગયા, સાથ અમારો છોડી ગયા,
હાસ્ય તણાં જળજળીયાં આંસુનાં પૂર થઈ ગયાં.

“જેમ સૂર્ય જગતને પ્રકાશિત કરે છે, તેમ આત્મા સમગ્ર શરીરને પ્રકાશિત કરે છે. આત્મા સર્વમાં રહેલો છે. સ્થિર-અચળ અને સનાતન છે, અવિનાશી છે. આત્મા જૂનો દેહ તજ નવો દેહ ધારણ કરે છે. આત્મા દેહથી પર અને વિકારથી રહિત છે.”

જીવન અને મૃત્યુ તો એક સિક્કાની બે બાજુ છે. કે મનુષ્ય જન્મ લે છે તેનું મૃત્યુ પણ નક્કી જ છે. ફરક માત્ર એટલો છે કે કોઈ બે દિવસ વહેલા તો કોઈ બે દિવસ મોડા સ્વર્ગલોકે પ્રયાશ કરશે જ. વિધિના આ ઘટનાકુમારી માનવી જેવી પામર વ્યક્તિ કોઈપણ ફેરફાર કરવા શક્તિમાન નથી.

કોઈ પણ શિક્ષણ-સંસ્થા તેના સંચાલક મંડળ અને શિક્ષકોથી જાણીતી બનતી હોય છે. જ્યારે શિક્ષણ વ્યવસ્થાનું એક અંગ બની રહ્યું છે, ત્યારે નિષ્ઠાવાન શિક્ષણપ્રેમીઓ આંગળીના વેઢે ગણી શકાય એટલા જોવા મળે છે. વાસ્તવમાં તેઓ લોકોએ - સમાજે આપેલ દાનના સાચા અર્થમાં દ્રસ્ટી બની દિલથી સંસ્થાનો વહીવટ સંભાળે છે. શિક્ષણનું મૂલ્ય સમજ જરૂરી વિવિધ શિક્ષણશાળાઓ શરૂ કરે છે અને એક પછી એક ઉમેરતા જાય છે. એમના અભિગમમાં શિક્ષણપ્રેમ

ચોક્કસ દેખાઈ આવતો હોય છે. અતે આપણે શિક્ષણ-ક્ષેત્રમાં કડીમાં નવીન કેડી કંડારનાર માણેકલાલ એમ. પટેલની વાત કરી રહ્યા છીએ. જેઓ થોડા સમય પહેલાં જ આપણી વર્ચ્યેથી વિદાય લઈ, મોક્ષપંથના પ્રવાસી બન્યા. કડવા પાટીદાર જ્ઞાતિની જવેરાતોમાં માણેકસ્તંભ જેવા માણેકલાલ આપણા મૌંઘા રતન હતા.

કડી સર્વ વિદ્યાલય એ માણેકલાલ પટેલનું યશસ્વી કાર્યક્ષેત્ર રહ્યું છે. કાશીના સ્વામી કેશવાનંદજીના આશીર્વદ અને પાંચ રૂપિયાના દાનથી પૂજ્ય છિગનભા, અને એ વખતના અગ્રણી કાર્યકરોના યોગદાનથી ૧૯૧૮માં ફક્ત સાત વિદ્યાર્થીઓથી શરૂ થયેલી આ સંસ્થા આજે કેળવણીનું મુખ્ય-મથક (Head Quarter) વિદ્યાલયમાંથી વિશ્વવિદ્યાલય (University) બન્યું છે.

શ્રી માણેકલાલે ૧૯૭૩-૭૪માં સર્વ વિદ્યાલય મંડળમાં મંત્રી તરીકે જોડાઈ શિક્ષણ-ક્ષેત્રમાં સક્રિય યોગદાન આપવાનું શરૂ કર્યું. સર્બ્યોએ તેમને ૨૦૦૦-૨૦૦૧થી માનપૂર્વક ચેરમેનપદે સ્થાપ્યા. આ બધા મંડળોના સર્બ્યો, અને આમંત્રિતોને સાથે રાખી, વિશ્વાસમાં લઈને વહીવટ સંભળાવો કેટલું કઠિન હશે એની ફક્ત કલ્યાણ કરવી રહી. દરેક મંડળની મીટિંગનો સમય અલગ, એજન્ડા જુદો પણ સર્બ્યો સાથે એકસાથે બેસીને સંકલન કરીને કામ કરતા માણેકલાલની કુનેહ, ચીવટ, કાર્યદક્ષતા અને નિપુણતા દેખાઈ આવતી. દરેક સંસ્થાની માહિતી,

નવી યોજનાની રજૂઆત, મકાન-બાંધકામની પરિસ્થિતિ, સંસ્થાના ખર્ચ અને જરૂરિયાતોની વાત કરતા માણેકલાલને સાંભળવા એક લહાવો બની રહેતો.

કડી સર્વ વિદ્યાલયમાં ઘણા બધા અભ્યાસક્રમો શરૂ કરવામાં આવ્યા પછી ગાંધીનગર જાતે સર્વ વિદ્યાલયમાં સંકુલ શરૂ કરી સંસ્થાની પ્રગતિને ચાર ચાંદ લગાડી દીધા. ૧૯૮૫માં ફાર્મસી અને ૨૦૦૫માં ઓન્ઝિનિયરિંગના અભ્યાસક્રમો શરૂ કરવામાં આવ્યા. ગુજરાત યુનિવર્સિટી સંલગ્ન M.B.A. અને M.C.A. ના અભ્યાસક્રમો શરૂ કર્યા. B.B.A. અને B.C.A. ના અભ્યાસક્રમોનો સ્લિવેબસ તૈયાર કરી ગુજરાત યુનિવર્સિટી માન્ય કોર્સ શરૂ કરાવ્યા. ત્યાર પછી બીજી કોલેજોનો માર્ગ મોકલો કરી આપ્યો. B.Sc. નર્સિંગ, પોલિટેકનિક, ઓન્ઝિનિયરિંગ વગેરે અભ્યાસક્રમો પણ શરૂ કર્યા. આમ સર્વ વિદ્યાલયમાંથી સર્વ વિશ્વવિદ્યાલય બનતાં, અને ૫૦ જેટલા વિવિધ અભ્યાસક્રમો ચાલી રહ્યા છે. ૨૦૦૭માં સર્વ વિશ્વવિદ્યાલયની સ્થાપના કરી ત્યારથી તેમણે પ્રેસ્નિકેન્ટ તરીકેની સેવાઓ સતત નિભાવી હતી.

સર્વ વિદ્યાલયના વિકાસ અર્થે અમેરિકામાંથી દાન મેળવવા ૧૯૮૨, ૧૯૮૮, અને ૨૦૦૪માં સંસ્થાના કાર્યકર્તાઓની ટીમ મોકલવામાં આવી હતી. ૧૯૮૮ અને ૨૦૦૪ની ટીમનું નેતૃત્વ માણેકલાલે સંભાળ્યું હતું, અને માતબર દાન મેળવવામાં સહિત્તા મેળવી હતી. સંસ્થાના કામ અર્થે એમણે અનેક સ્થળોએ જવું પડતું. દોડધામ કરવી પડતી. લોકો તેમને ‘જવાન ડોસો’ કહેતા. આ ઉમરે એમની સ્ફૂર્તિ યુવાનને પણ શરમાવે એવી હતી. સર્વ વિદ્યાલયના પૂર્વચાર્ય મોહનલાલ પટેલના શબ્દોમાં કહીએ તો, માણેકલાલ એક સંપૂર્ણ પાવરહાઉસ હતા. એમણે શિક્ષણની ખાસ

ઉચ્ચ પદવી મેળવી નહોતી, પણ શિક્ષણને આત્મસાત્ર કર્યું હતું. શિક્ષણ સમાજને કેટલું ઉપયોગી નીવડશે એનું ચિંતન કર્યું. શિક્ષણ સમાજના દરેક વર્ગને સમાન રીતે મળે એવી બ્યાસ્થા-આયોજન કર્યું. કોઈપણ પ્રકારના દાનના પ્રલોભન અને દબાણ વિના યોગ્ય શિક્ષકો, અધ્યાપકો કે અન્ય નિમણૂકો સંસ્થામાં કરવામાં આવતી. કોઈ પણ પ્રકારના ભષ્યાચારનો એક પણ દાખલો અત્યાર સુધી જોવા મળ્યો નથી. આપણા ઘરના પાંચ સાત્યો પણ સંપીને રહી શકતા નથી કે રાખી શકતા નથી ત્યારે આવી વિશાળ સંસ્થાને વિશાળ કર્મચારીના અને સંસ્થાના છાત્રોને એક-સંપથી સાંકળવામાં માણેકલાલ સચોટ સહ્ફળ રહ્યા હતા. છગનભાનો ‘કર ભલા, હોગા ભલા’ મંત્રને તેમણે સિદ્ધ કરી બતાવ્યો અને કેળવણીના સાચા કસબી પુરવાર થયા. આં સંકુલના છાત્રાલયોના વહીવટમાં પણ માણેકલાલ સહ્ફળ પુરવાર થયા છે. તેના પ્રશ્નો હલ કરવામાં એમની કુનેહ તેમાં દેખાઈ આવે છે.

શિષ્યાચાર અને ભષ્યાચાર ઉપરથી નીચે ઉત્તરે છે. શ્રી માણેકલાલ કેવળ કુશળ વહીવટકાર જ ન હતા પરંતુ અણિશુદ્ધ વહીવટ પૂરો પાડનાર એક પારદર્શક વહીવટદાર હતા.

કહેવાયું છે કે, કોઈ પણ અક્ષર એવો નથી કે જેનામાં મંત્ર બનવાની શક્તિ ના હોય, કોઈ પણ વનસ્પતિ એવી નથી કે, જેમાં ઔષધીય ગુણ ન હોય, કોઈ પણ વ્યક્તિ અયોગ્ય નથી હોતી, કેવળ એમાં પદેલી શક્તિને પારખી એનો યોગ્ય ઉપયોગ કરનાર યોજક મળવો મુશ્કેલ છે. આપણા કિરીનું એ સદ્ગ્રામ્ય હતું કે, આપણને આવા ઘણી સંસ્થાઓના સંચાલક તરીકે શ્રી માણેકલાલ મળ્યા હતા. માણેકલાલ કરુણામૂર્તિ હતા. કોઈને દુઃખી જોઈને દુઃખી થઈ જતા. ગરીબ વાલીના છોકરાની ફી પોતાના જિસ્સામાંથી તુરત આપી દેતા. સંકટ

નિવારણ સોસાયટીમાં સક્રિય રહી જરૂરિયાતમંદોને એક હજાર કરતાં વધુ વસવાટો ઉપલબ્ધ કરાવેલા. કુદરતી હોનારતનો ભોગ બનનારાઓને મદદ કરવામાં અને ગૌ-સેવામાં તેઓ અગ્રેસર હતા. માયાળું સ્વભાવ છતાં ઘણાઓએ એમને કડક કે ઉગ્ર અવાજે બોલતા જોયા છે. કેટલાક સાથે મતભેદ પણ થયા હશે, પણ તેઓ કદી મનભેદ રાખતા નહોતા. ક્યારેક તેઓને સરમુખત્યાર વલણ અખત્યાર કરતા નિહાળ્યા હશે, પણ એમની નિષ્ઠામાં ક્યારેય ખામી જોવા મળી નથી. એમનામાં પાણીના જેવી પારદર્શકતા હતી. તેઓ દઢ મનોબળ ધરાવતા હતા.

તેઓ એક સાચા સ્વખંડલ હતા. સ્વખંયોજનાને પરિપૂર્ણ કરવામાં એમનો મંત્રવિદ્યા

જેવો અમલ કરતા, અને જેથી થોડા જ સમયમાં યોજના કે મકાનનું બાંધકામ પૂર્ણ થયેલું જોવા મળતું. આવા ધરતીથી આકાશને પોકારતા જેડૂતપુત્રને સન્માનવાની તક આપણા કડવા પાટીદાર પરિવાર દ્રષ્ટને પણ મળી હતી જેમાં એમને ‘પાટીદાર રત્ન’ના જિતાબથી નવાજવામાં આવ્યા હતા.

વિદ્યાલયથી વિશ્વવિદ્યાલય સુધીનું સ્વરૂપ બક્ષનાર પાવરહાઉસ સમા માણોકલાલનો વિજ્યી પ્રવાહ ૧૨મી જાન્યુઆરી, ૨૦૧૨ની રોત્રિએ બંધ થયો, તેમનું હદ્દય ધબકતું બંધ થયું. એમણે આપણી વર્ષેથી વિદ્યા લીધી. આવા મહા-માનવના આત્માને પરમકૃપાળું પરમાત્મા ચિર-શાંતિ અર્પે એવી અમો સૌ કડવા પાટીદાર પરિવાર દ્રસ્ટ તરફથી શ્રદ્ધાંજલિ અર્પાએ છીએ.

વિભાસપુરુષ માણોકલાલભાઈ

સીતારામભાઈ જેઈતારામ પટેલ

એક માણસ પોતાની નિષ્ઠા અને ખંતથી કેટલું બધું કામ કરી શકે, તે વાત દિવંગત માણોકલાલ માધવલાલ પટેલ (સાહેબ)ના જીવનનું વિહુંગાવલોકન કરતાં જાણી શકાય છે.

પૂર્ણ છાગનભાએ રોપેલ કેળવણીના છોડને આપણા ‘સાહેબે’ વટવૃક્ષ બનાવ્યું. કહેવાય છે કે જન્મ આપનાર માતા કરતાં માવજત કરનાર માતાનું યોગદાન ઊંચું ગણાય છે. અહીં પૂર્ણ છાગનભાએ રોપેલ છોડને માણોકલાલભાઈએ સંકોરી, માવજત કરી વિશાળ બનાવ્યું છે.

સર્વ વિદ્યાલય કરી-ગાંધીનગર ખાતે માણોકલાલભાઈએ વર્ષોવર્ષ નવા નવા અભ્યાસકમો

અને નવાંનવાં સંકુલો ઊભાં કર્યા છે. તેમની કામ કરવાની પદ્ધતિનો વિચાર કરીએ તો જ્યાલ આવે છે કે આ માણસે અથાક પ્રયત્નો કરી આ સંસ્થાનું નિર્માણ કર્યું છે. આજે કરી-ગાંધીનગરની કુલ ૬૦ શૈક્ષણિક સંસ્થાઓમાં ૫૨૦૦૦થી પણ વધુ વિદ્યાર્થીઓ જુદીજુદી વિદ્યાશાખાઓમાં અભ્યાસ કરી રહ્યા છે. યુનિવર્સિટી બનાવવાનું તેમનું સ્વખ હતું. જે તેમણે ‘કરી સર્વ વિશ્વવિદ્યાલય’ સ્થાપના કરીને સાકાર કર્યું.

તેઓ સમયપાલન અને શિસ્તના ખૂબ આગઢી હતા. આથી તેઓ કડક વહીવટકર્તા તરીકે ગણાતા હતા. આમ છતાં તેઓ એક એવા વડીલ

હતા કે તેમના સંકુલમાં કામ કરનાર કોઈપણ માણસની ખાસ કાળજી રાખતા. નાના માણસના પરિવારને સક્ષમ બનાવવા તેઓ તેના કુટુંબના કોઈપણ વ્યક્તિને સંસ્થામાં કામે લગાડી દેતા. આટલા મોટા સંકુલમાં તેના આટલા મોટા સ્ટાફને તેઓ નામ દઈ બોલાવે અને આત્મીયતાથી દરેકની કાળજી રાખે. ગરીબ વિદ્યાર્થીઓને ફી માર્ઝી કે ભોજનબિલ માર્ઝી આપે. તેમનો એવો પ્રભાવ કે તેમની હાજરીમાં કોઈપણ વ્યક્તિ તેમની આમન્યા ન તોડે. તેઓ દરેકના વડીલ ખરા પણ દરેક પાસેથી કામ પણ માર્ગે. જો કોઈ મનમાની કરે તો ગમે તેવા ચમરબંધીને પણ ખખડાવી નાખે. તેમની ધાક પણ એવી કે કોઈ અસામાજિક તત્ત્વો સંકુલમાં પ્રવેશી જ ન શકે.

સરકારીશ્રીમાં પણ તેમની આમન્યા જળવાય. તેઓ જે કોઈ કામ માટે ગાંધીનગર જાય, તેને સરકારમાં પૂરું કરાવીને જંપે. તેઓ સરકારશ્રીની ફી રેંયુલેટરી કમિટીના સભ્ય હતા અને પોતાના અનુભવનો લાભ આપતા. મેનેજમેન્ટ ક્વોટા હેઠળ મનમાની ફી મેળવવાની લાલચ છોડી તેમણે મેનેજમેન્ટ ક્વોટા સરકારશ્રીને પરત કર્યો હતો અને મેરિટ પ્રમાણે વિદ્યાર્થીઓને પ્રવેશ આપતા.

સર્વ વિદ્યાલય વિદ્યાસંકુલ-કરી અને ગાંધીનગરના નિર્માણની ઝડપ અને પ્રગતિ જોઈ સૌ

કોઈ અચંબામાં પડી જાય છે. પાંચ વર્ષ પહેલાં જોયેલ સંકુલમાં આજે નવાં નવાં ભવનો નિર્માણ પામ્યાં છે. માણેકલાલભાઈની કામ કરવાની ઝડપ એવી કે ધારેલ કામ સમયસર પાર પાડીને જ જંપે. તેઓ દેવું કરીને પણ કામ પૂરું કરે જ. તેઓ મજાકમાં કહે પણ ખરા કે, મને દેવું કર્યા સિવાય ઉંઘ આવતી નથી.' આ માટે તેમને તેમના ભૂતપૂર્વ વિદ્યાર્થીઓ પર પૂરો વિશ્વાસ કે તેમની હાકલ પડે ને રૂપિયાનો ઢગલો થઈ જાય. છેલ્લાં પાંચ વર્ષમાં જુદા જુદા ઘણા અભ્યાસક્રમો શરૂ કર્યા અને તેના ભવનોનું પણ ઝડપથી નિર્માણ કર્યું. તે માટે તેઓ બે વાર અમેરિકા જઈ આવ્યા. અને રૂપિયા ચૌદ કરોડ લઈ આવ્યા. ભૂતપૂર્વ વિદ્યાર્થીઓ તેમની મૂડી છે.

ઉત્તર ગુજરાતને કેળવણીથી સંસ્કારવામાં અને તે દ્વારા સમૃદ્ધ બનાવવામાં કરી સંસ્થાનો મુખ્ય ફાળો છે. આ સંસ્થામાં ભણીને તૈયાર થયેલ વિદ્યાર્થીઓ આજે દેશ-પરદેશમાં દરેક ક્ષેત્રોમાં જોવા મળે છે. એવી આ કરી સંસ્થાના સંચાલક, સંરક્ષક અને માર્ગદર્શક એવા આપણા સૌના માણેકલાલભાઈ આજે આપણી વર્ષે નથી, ત્યારે સંસ્થા નોંધારી બની છે. સમય વહેતો જ રહેશે નહીંઓનાં નીર વહેતાં રહેશે પણ માણેકલાલ જેવો 'વિકાસ પુરુષ' જોવા નહીં મળે.

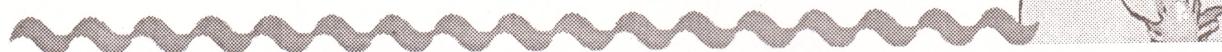
પ્રભુ તેમના આત્માને ચિર શાંતિ અર્પે એ જ પ્રાર્થના !

માણસનું સર્વસ્વ અની બુદ્ધિમાં છે અના કરતાં વધારે અના હદ્યમાં છે. હદ્યને કેળવવાનું કામ તો બુદ્ધિના વિકાસ અને સદાચારથી જ થઈ શકે છે. પણ હદ્યને જાગ્રત કરવાનું કામ સંગીતથી સરસ રીતે થઈ શકે છે. માટે હદ્યને હંમેશાં સંગીતથી પલાળનું જોઈએ. સંગીતભીનું હદ્ય સહેલાઈથી સંસ્કારો લઈ શકે છે.

'જીવનસંસ્કૃતિ' પૃ. ૬૮૮
કાકસાહેબ કાલેલકર

શ્રી મોહનલાલ પટેલ ભારતીય સાહિત્ય વ્યાખ્યાનમાળાના દ્રષ્ટા અને સાષ્ટા

મહિબાઈ પ્રજપતિ

પાટણ યુનિવર્સિટીમાં ૧૯૯૧માં જોડાયો ત્યારથી સ્વ. માણેકલાલ સાહેબના નામ અને કામથી પરિચિત હતો. પરંતુ તેમને પ્રત્યક્ષ મળવાનું થયું વર્ષ ૨૦૦૧ના પ્રારંભમાં. પ્રસંગ હતો સર્વ વિદ્યાલય, કડીના સેવાનિવૃત્ત આચાર્ય અને શીલભદ્ર સારસ્વત - સાહિત્યકાર શ્રી મોહનલાલ પટેલના અમૃતપર્વની ઉજવણી કરવા સંબંધી આયોજનનો. આ પ્રસંગે સાહેબની અધ્યક્ષતામાં મળેલ સભામાં શ્રી ભોળાભાઈ પટેલ, શ્રી રઘુવીર ચૌધુરી, કુલીનચંદ યાણીક, પાટણ યુનિવર્સિટીના તત્કાલીન કુલપતિ શ્રી ડૉ. બળવંત જાની, શ્રી મુકુંદભાઈ બ્રહ્મક્ષત્રિય, શ્રી મોહનલાલ પટેલ વગેરે ઉપસ્થિત રહ્યા હતા. સાહેબ આ અમૃતપર્વની ગૌરવપૂર્ણ રીતે ઉજવણી કરવા જણાવ્યું અને ફેઝ એકટું કરવાની જવાબદારી પોતે સ્વીકારી લીધી. એટલું જ નહીં શ્રી મોહનલાલ પટેલ પ્રત્યે અનન્ય શ્રદ્ધાભાવ વ્યક્ત કરતાં જણાવ્યું કે શ્રી મોહનભાઈના કારણે આજે સર્વ વિદ્યાલય અને અમે સૌ ઊજળા છીએ. તેમની ત્યાગભાવના શર્ષોમાં કે અન્ય કોઈ રીતે મૂલવી ન શકાય. જેમ કડીમાં સાહિત્ય વર્તુળ સાથે શ્રી મોહનભાઈનું નામ જોડવામાં આવ્યું છે તેમ ઉત્તર ગુજરાત યુનિવર્સિટીમાં શ્રી મોહનલાલ પટેલ ભારતીય સાહિત્ય વ્યાખ્યાનમાળા શરૂ કરવા રૂ. પાંચ લાખ આપીએ, કે જેથી આ યુનિવર્સિટીના વિદ્યાર્થીઓને ભારતીયસ્તરના સાહિત્યકારોનો લાભ મળી શકે. આ ઉદાત્ત અને દીર્ઘદિષ્ટપૂર્ણ વિચારને સાર્થક કરવા

રૂપિયા સાત લાખ એકઠા કર્યા અને પાટણ યુનિવર્સિટી પ્રાંગણમાં શ્રી રઘુવીર ચૌધુરીના અધ્યક્ષપદે યોજાનારા ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદના ૪૧મા અધિવેશનની પૂર્વ સંધ્યાએ તા. ૨૭ ડિસેમ્બર, ૨૦૦૧ના રોજ યોજવામાં આવેલા શ્રી મોહનલાલ પટેલ અમૃત મહોત્સવ પર્વ પ્રસંગે પાટણ યુનિવર્સિટીના તત્કાલીન કુલપતિશ્રી ડૉ. બળવંત જાનીને રૂપિયા પાંચ લાખનો ચેક અર્પણ કર્યો હતો.

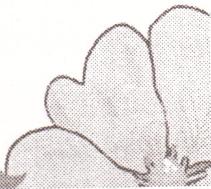
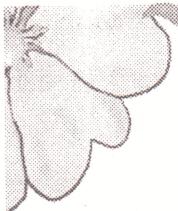
યુનિવર્સિટીએ આ વ્યાખ્યામાળાની શરૂઆત કરી છેક વર્ષ ૨૦૦૬માં ! સૌપ્રથમ પદ્મશ્રી સિતાંશુ યશશ્વરને નિમંત્રવામાં આવ્યા હતા. ત્યારબાદ કુમશ: ડૉ. અવધેશકુમાર સિંહ, ડૉ. શિરીષ પંચાલ, શ્રી રઘુવીર ચૌધુરી, શ્રી ચંદ્રકાન્ત શેઠ, પદ્મશ્રી પ્રો. ભોળાભાઈ પટેલ અને પ્રો. ઈન્દ્રનાથ ચૌધુરીને નિમંત્રવામાં આવ્યા હતા. વક્તાશ્રીઓની પસંદગીમાં અને આયોજનમાં પદ્મશ્રી પ્રો. ભોળાભાઈ પટેલ, પ્રો. મહાવીરસિંહ ચૌહાણ અને શ્રી રઘુવીરભાઈનો ઘણો મોટો હાર્ટિક સહકાર સાંપડી રહે છે. આ બધી જ વ્યાખ્યાનમાળાઓમાં સ્વ. માણેકલાલ સાહેબ કડી-ગાંધીનગરના સાહિત્ય પ્રેમીઓ સાથે અચૂક ઉપસ્થિત રહેતા હતા અને સભાને સુચિત્તનીય સંબોધન પણ કરતા હતા. તેમનું ઉદ્ભોધન સાંભળું એ એક લ્હાવો બની રહેતો. તેમની વીર-શૌર્ય અને ઉત્સાહપૂર્ણ વાણીનો ધોધ શ્રોતુગણને માત્ર મંત્રમુગ્ધ જ નહીં પરંતુ વિચાર કરતા કરી મૂક્તો. સાહેબને સદૈવ ઉત્સાહમૂર્તિ સમ જોયા છે.

છેલ્લે તા. ૧૧ જાન્યુઆરી, ૨૦૧૨ના રોજ, પાટણમાં આયોજિત આ વ્યાખ્યાનમાળાના મુખ્ય મહેમાનપદેથી સંબોધન કરતાં તેમણે જણાવ્યું હતું કે સર્વ વિદ્યાલયનો વિકાસ શ્રી મોહનભાઈને આભારી છે. આ વ્યાખ્યાનમાળા માટે જરૂર પડે તો વધુ દાન આપવાની પણ તેમણે ઈચ્છા દર્શાવી હતી. સમારોહ પૂર્ણ થયા બાદ સ્ટેજ ઉપર જ આ લેખના લેખકને જણાવ્યું કે આપણે ગાંધીનગરમાં આવી ગૌરવપૂર્ણ વ્યાખ્યાનમાળા શ્રી મોહનભાઈના નામથી શરૂ કરીએ. આ માટે રૂ. ૧૨ થી ૧૫ લાખ ફણવી આપીશ. તમે સરસ આયોજન કરો. પ્રો. ભોળાભાઈ પટેલના અભિવાદન સમારોહનું આયોજન પણ વિચારી રાખો. છેલ્લે તા. ૧૨ જાન્યુઆરીના રોજ સવારે ૧૧.૪૫ કલાકે અમારે શ્રી ભોળાભાઈ પટેલ, પ્રો. ઈન્દ્રનાથ ચૌધુરી સાથે સાહેબને મળવાનું થયું હતું. આ પ્રસંગે તેમનું સ્નેહાદર અને પ્રેમાદરપૂર્વકનું આતિથ્ય માઝીને ગંગાદિત થઈ જવાયું હતું. શ્રી ભોળાભાઈને પોતાની સાથે વધુ બેસવા ખૂબ જ આગ્રહ કર્યો હતો. પરંતુ પ્રો. ચૌધુરીના લેનનો સમય થઈ ગયો હોવાથી તેમની રજા લઈને અમે છૂટા પડ્યા હતા. તેમની સાથેની આ અમારી છેલ્લી મુલાકાત બની રહી ! આવા હતા વિદ્યાપ્રીતિને વરેલા માણેકલાલ સાહેબ. વિદ્યાર્થીઓના સર્વર્ગી. વિકાસ અર્થે આવી પ્રવૃત્તિઓનું શું મૂલ્ય છે તે સમજતા હતા અને આ પ્રકારની પ્રવૃત્તિઓના આયોજન માટે સતત પ્રોત્સાહન આપતા હતા. ગાંધીનગરમાં આયોજિત ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદના ૪૪ મા અધિવેશનના સ્વાગત સમારોહ સમિતિનું અધ્યક્ષપદ તેમણે શોભાવ્યું હતું અને અભૂતપૂર્વ વ્યવરસ્થા તેમણે પૂરી પાડી હતી. વાંચે ગુજરાત અભિયાન સમયે અંગત રસ દાખવીને કરી-ગાંધીનગર કેમ્પસોમાં ભારે દબદ્દબાપૂર્વક વૈવિધ્યપૂર્ણ આયોજનો તેમના સીધા માર્ગદર્શન હેઠળ કરવામાં આવ્યાં હતાં.

નવેમ્બર, ૨૦૧૦માં કરી સર્વ વિશ્વવિદ્યાલય, ગાંધીનગરમાં મને ડાયરેક્ટર ઓફ પલ્લિકેશન્સના

પદે જોડાવા નિમંત્રિત કરવામાં આવતાં ૨૫ નવેમ્બરથી આ પદે જોડાતાં સાહેબ સાથે સતત સીધા સંપર્કમાં રહેવાની તેમજ એક વિરાટ વ્યક્તિત્વને પામવાની સુવાર્ષ તક સાંપડી. સાહિત્યકારો, વિદ્વાનો અને સમાજના અગ્રણીઓ માટે તેઓશ્રી ભારે આદર ધરાવતા હતા. કોઈ પ્રસંગે વિદ્વાનો વગેરેને ખાસ આમંત્રિત કરવામાં આવે ત્યારે મહેમાનોની સ્વયં કાળજી લેતા હતા. ગેસ્ટ હાઉસમાં સામે ચાલીને મળવા જતા અને તેમની ખબરઅંતર પૂછતા. ભારત રન્ન ડૉ. અબ્દુલ કલામને આપણી યુનિવર્સિટીમાં ખાસ નિમંત્રિત કરવા માટે તૈયારી કરવા અમને જણાવ્યું હતું. સ્વ. સાહેબ માત્ર સ્વખદદ્ધા જ નહીં પરંતુ સ્વખોને સાકાર કરવા કૃતનિશ્ચિયી બની રહેતા અને તેને ઔચિત્ય સાથે સંપન્ન કરીને જ જંપતા હતા. જૈફ વયે પણ તેમનો ઉત્સાહ અને તરવરાટ યુવાનો માટે રોલ મોડેલ બની રહે તેટલો ઉત્કટ હતો. તેમનાં નિયમિતતા અને સમયપાલન અનન્ય. તેમને મન ગ્રાપ્તકર્મ અને કર્તવ્યપાલન એ જ પૂજા, એ જ ધર્મ. ગુણવત્તાપૂર્ણ શિક્ષણની સાથે સાથે સ્વચ્છ અને રમણીય પરિસર રાખવા ખાસ આગ્રહ રાખતા. પ્રસંગોપાત તેમની સાથે વિચારવિમર્શ કરતાં જણાવ્યું કે તેમના જીવનમાં ફૂલીફાલી વાણી કે ઢાલાં વચનોને કોઈ સ્થાન નથી. ફી માઝી કરાવવા આવતા વિદ્યાર્થીઓ કે વાલીઓને તેમની આર્થિક સ્થિતિનો તાગ મેળવવા ઘણું બધું પૂછી નાખે અને વળતો પ્રશ્ન કરે કે કેટલી ફી ભરી શકશો ? અને ત્યારબાદ સામેની વ્યક્તિની સ્થિતિ જાણીને ફી માઝી કરી આપે. કોઈને નિરાશ ન કરે. આવા હતા કેળવણીના આર્થદ્ધા સ્વ. માણેકલાલ સાહેબ ! સંસ્કૃતમાં ઉક્તિ છે કે ‘યસ્મિન् જીવતિ જીવન્તિ બહવઃ સ તુ જીવતિ’ અર્થાત્ જેના જીવનમાંથી ઘણાઓને જીવન મળી રહે છે, તેનું જીવન એ જ જીવન છે. સ્વ. સાહેબ ખરાર્થમાં આવું ઉદાહરણસર્વરૂપ જીવન જીવી ગયા.

ગ્રંથસૌરભ

શીર્ષક : કર્મચૂડામણિ માણેકલાલ

સંપાદક : મોહનલાલ પટેલ અને અન્ય

**પ્રકાશક : કડી : મોહનલાલ પટેલ સાહિત્ય વર્તુળ, ૨૦૧૦,
૨૫૬ પૃઃ 39 આઈ પ્લેટસ. મૂલ્ય રૂ. ૧૫૦/-**

‘સાહેબ’ના હુલામણા નામથી ઓળખાતા સ્વનામધન્ય શ્રી માણેકલાલ એમ. પટેલ ‘સાહેબ’ એટલે ગુજરાતનું એક ગૌરવશિખર. વર્ષ ૨૦૧૧માં ‘દિવ્ય ભાસ્કર’ દ્વારા ગુજરાતના વિવિધ ક્ષેત્રના ૧૦૦ અગ્રણીઓ માટે હાથ ધરવામાં આવેલા સર્વેક્ષણમાં ‘સાહેબ’ના નામનો ગૌરવપૂર્ણ સમાવેશ થયો છે. ‘સાહેબ’ના દ્રષ્ટિવંત નેતૃત્વ ડેઠળ સર્વ વિદ્યાલય કેળવણી મંડળ, કડી-ગાંધીનગર વિદ્યાલયથી વિશ્વવિદ્યાલય સુધી વિકાસની હરણફળ ભરી શક્યું અને તે પણ જ્યાં શિક્ષણક્ષેત્રની હાટડીઓ ફૂલીફાલી રહી છે, લાખો-કરોડોનો નફો રળી લેવાની મનોવૃત્તિવાળા મૂલ્યઝાસના સમયમાં મૂલ્યોનું જતન કરીને. સાથે સાથે આ સ્પર્ધાત્મક યુગમાં પોતાના અંગત ધંધા-ઉદ્યોગના વિકાસની ચિંતા કોરાણે મૂકીને સર્વ વિદ્યાલયના ખરાર્થમાં પૂર્ણસમયના સમર્પિત લોકસેવક બની રહ્યા. સમયદાનની સાથે સાથે સમાજ ઉત્કર્ષ અર્થે દાન-ગંગા પણ સતત વહેવડાવતા રહ્યા છે. સર્વ વિદ્યાલય ઉપરાંત કડીના સર્વાંગી વિકાસ - સામાજિક, આર્થિક, ઉદ્યોગ-ધંધા, આરોગ્ય, સાહિત્ય અને સંસ્કૃતિ વગેરે ક્ષેત્રોમાં - અર્થે પોતાની સેવાઓ આપતા રહ્યા છે અને તે ક્ષેત્રોને ઉજ્જવળ કર્યા છે. વિનોભા ભાવેને અભિગ્રેત એવા સંનિષ્ઠ કાર્યકરણું જવલંત ઉદાહરણ એટલે શ્રી માણેકલાલ સાહેબ. આ

સંબંધી વિનોભાના શબ્દો દ્રષ્ટવ્ય બની રહે છે : જે ખરો કાર્યકર્તા છે, તે એકધારો સતત કામ કરતો રહેશે.... કાર્યકરમાં ધૂતિ અને ઉત્સાહ બંને જોઈએ. ઉત્સાહ એવો હોય કે મારું કામ હું ઓછામાં ઓછા સમયમાં પૂર્ણ કરી નાખીશ. પણ સાથે સાથે ધગશ એવી હોય કે જિંદગીના અંત સમય સુધી મારે મારા મિશન માટે કામ કરવું પડશે તોયે હું તૈયાર છું.” ‘સાહેબ’ સાથે સંપર્કમાં આવેલ હક્કોઈ વ્યક્તિ વિનોભાને અભિગ્રેત એવા કાર્યકરણું દર્શન ‘સાહેબ’માં અચ્યુક કરશે.

આવા ગૌરવ પુરુષ શ્રી માણેકલાલ પટેલનું વ્યક્તિત્વ સંપાદકોએ ‘પાંક્ષકથન’માં નોંધ્યા અનુસાર અનેક પહેલવાળા હીરા જેવું હોવાથી કોઈ એક વ્યક્તિ સધળાં પાસાંનું દર્શન ન કરાવી શકે તે બાબતને ધ્યાને લઈ ‘શ્રી મોહનલાલ પટેલ સાહિત્ય વર્તુળ’ દ્વારા ચરિત્રનાયક સાથે સંપર્કમાં આવેલા વિવિધ ક્ષેત્રોના વ્યક્તિઓને શ્રી માણેકલાલ પટેલ વિશે લખવા નિમંત્રિત કરવામાં આવ્યા હતા. અહીં સાહિત્યકારો, શિક્ષકો-અધ્યાપકો, રાજકારણીઓ, સર્વ વિદ્યાલય કેળવણી મંડળના હોદ્દેદારો અને કર્મચારીઓ, સમાજસેવકો વગેરે વિવિધ ક્ષેત્રના પ્ર વ્યક્તિઓના લેખો ગ્રંથસ્થ કરવામાં આવ્યા છે. આ બધા લેખો શ્રી માણેકલાલ સાહેબના જીવન-ચિંતન અને સેવાકાર્યોનાં અનેકવિધ પાસાંઓ જેમકે કડી નગરપાલિકાના સી.ઈ.ઓ. અને ચેરમેન, ઉદ્યોગપતિ, નાગરિક બેંકના સ્થાપક ચેરમેન અને એમ.ડી., ભાગ્યોદય હોસ્પિટલના સ્થાપક, વ્યાપારી એસ્પોસિએશનના પ્રમુખ, સમાજસેવક, શિક્ષણના

બેખધારી અને આર્થિક, સર્વ વિદ્યાલય કેળવણી મંડળના ચેરમેન, કરી સર્વ વિશ્વવિદ્યાલયના પ્રેસિડેન્ટ, દાતાશ્રી વગેરેને ઉજાગર કરે છે.

અહીં ગ્રંથારંભે પ્રસ્તુત ગ્રંથના મુખ્ય સંપાદક અને સર્વ વિદ્યાલયના સેવાનિવૃત્ત શિક્ષક-આચાર્ય (૧૯૫૦ - ૧૯૮૪) તથા જાણીતા સાહિત્યકાર અને શીલભદ સારસ્વત શ્રી મોહનલાલ પટેલ કૃત લેખ ‘માણેકલાલઃ એક પાવર હાઉસ’ આ સંચયનો કેન્દ્રવર્તી લેખ છે, કે જેમાં શ્રી માણેકલાલના જીવન અને નિઃસ્વાર્થ સમાજસેવાના કાર્યોની તથા જીવનના અનેકવિધ પાસાંઓની તવારીખબદ્ધ નોંધ લેવામાં આવી છે. લેખક ચરિત્રનાયકની કારકિર્દિના પ્રારંભ (૧૯૫૮) થી સાચિંત ગાઢસંપર્કમાં રહ્યા હોવાથી તેમનો આ લેખ અધિકૃત માહિતી ધરાવતો દસ્તાવેજ મૂલ્ય સમાન છે. શ્રી માણેકલાલ પટેલના પ્રથમ ચરિત્રકાર (‘કર્મયોગી માણેકલાલ’ ગ્રંથના સર્જક) તથા કેળવણી મંડળ સંચાલિત કરીની કોલેજના પૂર્વ ગ્રંથપાલ પ્રા. પ્રયત્કર કાન્દિયાએ ‘કેળવણીના કસબી’માં શિક્ષણના સમર્થ સુકાની તથા વિવિધ ક્ષેત્રોમાં ઉદાત્ત અને વિશિષ્ટ પ્રદાન કરનાર તરીકે મૂલવણી કરી છે.

સર્વ વિદ્યાલયના ભૂતપૂર્વ તેજસ્વી છાત્ર પદ્મશ્રી ભોળાભાઈ પટેલે પોતાની માતૃસંસ્થાની ગૌરવશીલ પરંપરાઓ વર્ણવીને ૧૯૮૮-૮૦ના પોતાના સહધાત્ર અને સંસ્થાના હાલના ચેરમેન શ્રી માણેકલાલે પૂજ્ય છિગનભાના મૂલમંત્ર ‘કર ભલા હોગા ભલા’ ને મૂર્તિમંત કરીને સર્વ વિદ્યાલયનો કબીરવડ સમાન મૂલ્ય આધારિત વિકાસ કર્યો અને તે પણ ‘પરમારથ કે કારને મોહિ માગત ન આવે લાજ’ એમ સ્વીકારીને ભિક્ષાળોળી લઈને દાન અર્થે નીકળી પડવાની ઘટનાઓનું દિલ ખોલીને વર્ણન કર્યું છે.

ડૉ. રામભાઈ પટેલ એટલે ‘સાહેબ’ના સહદ્યી સભ્મિત્ર. તેમણે ‘સાહેબ’ના બહુમુખી

વ્યક્તિત્વનાં વિવિધ પાસાંઓ જેમ કે ઉદારચેતા દાનવીર, નિર્ભયતા, બહારથી કડક દેખાતા પરંતુ અત્યંત ઋજુ હૃદયી, સર્વ વિદ્યાલયમય જીવન જીવનાર, સ્પષ્ટ વક્તા, નિષ્ઠાવાન, સમાજસેવક વગેરેની ઉદાહરણો સાથે ચર્ચા કરી છે. કરીમાં કોમી રમભાડોના દિવસોમાં હિન્દુ-મુસ્લિમ વિસ્તારોની નિર્ભક્કપણે મુલાકાત લેવી અને કોમી ઓખાલસત્તા જાળવવા માટે સંનિષ્ઠ પ્રયાસોના ડૉ. રામભાઈ પટેલ સાક્ષી રહ્યા છે તેની વિગતો ‘સાહેબ’ની જબરદસ્ત નૈતિક તાકાતની પ્રતીતિકારક બની રહે છે. ડૉ. કનુભાઈ પટેલ ‘સાહેબ’ને ‘લોકસંગ્રહાર્થે ઉમોકેટિક ડિક્ટેટર’ તથા ‘લોકશાહીયુક્ત ડિક્ટેટરશિપના નિષ્ણાત’ તરીકે ઓળખાવીને જનહિતાર્થી તેમની કાર્યપદ્ધતિને કાબિલેતારીઝ ગણાવે છે. સંસ્થા માટે સાથીઓ સાથે અમેરિકાની દાનયાત્રાએ જવું અને અમેરિકાની ભવ્ય ઝકમજોળથી આકર્ષાય સિવાય પ્રાપ્ત સમયનો માત્ર સંસ્થા માટે ઉપયોગ કરવાની ‘સાહેબ’ની પ્રતિબદ્ધતા ડૉ. કનુભાઈએ સાક્ષી ભાવે વર્ણવેલ છે. ડૉ. મણિભાઈ એસ. પટેલ ‘સાહેબ’ને પ્રાકૃતિક પર્યાવરણના ભારે હિમાયતી ગણાવીને કેમ્પસને લીલુંઘમ - હરિયાળું રાખવાના તેમના પ્રયાસો અને અભિગમને વાચ્યા આપી છે.

સર્વ વિદ્યાલય, કરીના પૂર્વ આચાર્ય, મંત્રી અને જાણીતા શિક્ષણકાર શ્રી મનુભાઈ પટેલે સાહેબને વિનોબા ભાવેને અભિપ્રેત એવા નિષ્ઠાવાન કાર્યકર્તા તરીકે ઓળખાવીને તેમના ચોકસાઈ, દીર્ઘદિશ્ચ, સમયપાલન અને નિયમિતતા, સભા સંચાલનની કુનેહ, સરકાર સાથે સહકાર અને રચનાત્મક વલણ, શિસ્તના હિમાયતી વગેરે ગુણોનો પ્રસંગોચિત ઘટનાઓ સાથે ચિત્તાર આપ્યો છે. કડવા પાટીદાર કેળવણી ઉતેજક મંડળ, કરીના પ્રમુખ શ્રી કેશવલાલ શેડે સાહેબને ‘પુરુષાર્થનો પર્યાય’ ગણાવીને નોંધ્યું છે કે ‘સંસ્થાના ચેરમેન કે પ્રેસિડેન્ટ હોવું એક વાત છે પણ દરેક સંસ્થાની

સંતાનવત્ત ચિંતા કરીને એને સંવર્ધવી, પોષવી એ બીજી વાત છે, સંસ્થાઓ પાંગરતી રહે અને તરોતાજી બની જાજરમાન છતાં ‘કિલન કેરેકર’ ધારણ કરે એ જોવું ને તેમ કરવું એ ખૂબ કપરું કામ છે. શ્રી માણેકલાલ ભાઈ જ આ કરી શકે. એમનામાં સુચારું સંચાલન કરવાની આવશ્યક એવી કડકાઈ પણ છે. વહીવટી દક્ષતા એમની આગવી વિશેષતા છે. શ્રી એન. કે. પટેલ ‘સાહેબ’ને નિષ્ઠાવાન, કાબેલ અને સંપૂર્ણ સમર્પિત ચેરમેન ગાળાવેલ છે. જોડભાઈ પટેલ ‘સાહેબ’ને સાગર જેવા વિશાળ, ગહન અને ઉદાર એવા બહુમુખી મૂઢી ઊંચેરા માનવી તરીકે ઓળખાવેલ છે. ગાંધીનગર કેમ્પસના ડાયરેક્ટર ડૉ. સોમભાઈ પટેલ ‘પ્રોફેઝોલનું ઉત્તમ ઉદાહરણ’ ગણાવીને ‘સાહેબ’ના વ્યક્તિત્વને ઉજાગર કરતી માનવીય સંસ્પર્શની કેટલીક ઘટનાઓ નોંધી છે, જ્યારે કડી કેમ્પસના ડાયરેક્ટર ‘ડૉ. આર. જે. વાસે’ ‘માણેક સમા ઉજજ્વળ’ સંબોધીને સાહેબનાં તેજપુંજ સમા સદ્ગ્વિચારો અને સદ્કર્મો વર્ણવ્યાં છે.

આમ, સમાજજીવનનાં વિવિધ ક્ષેત્રોના વ્યક્તિઓએ ‘સાહેબ’ના જીવનનાં અનેકવિધ પાસાંઓ પ્રજાસમક્ષ ઉજાગર કર્યા છે. ઉદા. તરીકે યશંવત કડીકરે ‘ઓયોગિક નગરી કડીના શિલ્પી’, મનસુખ સત્ત્વાએ ‘ભહાજન પરંપરાના પ્રતિનિધિ’, દેઝ. કર્નલ હસમુખ પટેલ, ‘Multifaceted Personality’ પ્રિ. અમૃતા પટેલ ‘Staunch Promoter of Girls Education’, ડૉ. મોતીભાઈ મ. પટેલ ‘પ્રામાણિક અને નીડર ટ્રસ્ટી’, ડૉ. રામુભાઈ પટેલ ‘કમિટેડ વ્યક્તિત્વ અને શિક્ષણના ઋષિ’, ડૉ. બહેચરભાઈ પટેલ ‘પ્રચંડ મનોધટનાશાળી વ્યક્તિત્વ’, કૌશલ્યાબહેન પરીખે, ‘કન્યા કેળવણીના આર્થદસ્યા’, શંકરલાલ ગુરુએ ‘સમાજસેવાના ભૈખધારી’, ડૉ. બાબુલાલ પટેલ ‘ઊંચી મેડીના માનવ’, ભગવત સુથારે ‘માનવતાનું ઊંચું શિખર’, રમેશ ત્રિવેદીએ ‘પૂ. ‘ભા’ના

માનસપુત્ર’, સુરેશ ચૌધરીએ ‘સર્વ વિદ્યાલયના સત્પુરુષ’ અને કડી સર્વ વિશ્વવિદ્યાલયનાં ગ્રંથપાલિકા ઉર્જિતા પટેલ કેમ્પસમાં હોય ત્યારે જાણે આખા કેમ્પસ ઉપર વ્યાપ્ત અને પ્રત્યેક વ્યક્તિની સન્મુખ એવા પ્રભાવશાળી વ્યક્તિ તરીકે ઓળખાવ્યા છે.

અહીં સંગૃહીત પ્રત્યેક લેખ ‘સાહેબ’ના વ્યક્તિત્વનાં વિવિધ પાસાંઓને સ-રસ રીતે ઉદ્ઘાટિત કરતો હોવાથી પ્રેરણાસ્પદ થઈ પડ્યો છે. સૌઅં હૃદયના ઉમળકાબેર ‘સાહેબ’ વિશેના પોતાનાં મંતવ્યો અને પોતે જેવા અનુભવ્યા તેવા વર્ણવ્યા છે. નોંધપાત્ર બાબત એ કે અહીં ક્યાંય ફૂતકતા ડેકાઈ નથી. તેની પાછળ માણેકલાલ સાહેબનું નિઃસ્વાર્થ, નિર્મલ અને સેવાપરાવણ વ્યક્તિત્વ કારણભૂત છે. માનવસેવાના ભૈખધારી એવા સાચુકલા માણસનાં દર્શન માટે શ્રી મોહનલાલ પટેલ સાહિત્ય વર્તુળ, કડી દ્વારા સમર્પિત મૂલ્યનિષ્ઠ લોકસેવકનું ચરિત્ર પ્રકાશમાં આણીને યુગધર્મ નિભાવવા માટે અભિનંદનનું અધિકારી બની રહે છે. સમાજજીવનના એક ‘રોલ મોડેલ’ વ્યક્તિનું ચરિત્ર – કાર્યપદ્ધતિ જાણવા માટે સૌ કોઈએ અને સવિશેષતઃ યુવાવર્ગો આ ચરિત્રગ્રંથ વાંચવો રહ્યો ! ગ્રંથાન્તે સર્વ વિદ્યાલય કેળવણી મંડળ દ્વારા આયોજિત પસંદગીના કેટલાક સમારોહોના અને ‘સાહેબ’ના ફીટા આપવામાં આવ્યા છે, જેમાં ‘સાહેબ’ના ભૌતિક વ્યક્તિત્વના વિવિધ પોતની ઝલક જોવા મળે છે. પુસ્તકનાં બાઈન્ડિંગ, મુદ્રણ તથા ગેટ-અપ પણ આકર્ષક છે.

અતે અત્યંત દુઃખ સાથે નોંધવું પડે છે કે આવું એક તેજસ્વી વ્યક્તિત્વ આજે આપણી વચ્ચે નથી રહ્યું. માણેકલાલ એમ. પટેલ ‘સાહેબ’નું તા. ૧૨ જાન્યુઆરી, ૨૦૧૨ના રોજ હૃદયરોગના હુમલાથી અવસાન થયું છે. ઈશ્વર સદ્ગતના આત્માને ચિર શાંતિ અર્પે તેવી પ્રાર્થના.

- મણિભાઈ પ્રજાપતિ

શીર્ષક : સ્વામી વિવેકાનંદ :

પ્રકાશપુંજનાં ૧૫૦ વર્ષ

સંપાદક : કૃષ્ણકાન્ત જહા

**પ્રકાશક : ગાંધીનગર : ગાંધીનગર સમાચાર,
12 જાન્યુઆરી, ૨૦૧૨. રુ. ૩. ૧૦૦/-**

ભારતીય સંસ્કૃતિના અગ્રદૂત વિશ્વવંદ્ય સ્વામી વિવેકાનંદની ૧૫૦મી જન્મજયંતીના વર્ષની ઉજવણીનો પ્રારંભ સમગ્ર ભારતવર્ષમાં ભારે ઉત્સાહપૂર્વક તા. ૧૨ જાન્યુઆરી, ૨૦૧૨થી શરૂ થયો. સ્વામી વિવેકાનંદના વિચારો - આદર્શો યુવાનોમાં પ્રચાર-પ્રસાર પામે અને તેમનામાં સામાજિક ઉત્તરદાયિતવની ભાવના કેળવાય તથા રાષ્ટ્રીયતાના ગુણોનું સિંચન થાય તેમાં માત્ર ભારતનું જ નહીં, પરંતુ સમગ્ર માનવજાતનું કલ્યાણ સંનિહિત છે. સ્વામીજીના વિચારો આજે પણ પ્રસ્તુત છે. બલકે ભૌતિકતા તરફ આંધળી ઢોટ મૂકી રહેલા અને ઇન્ફરમેશન કોમ્યુનિકેશન ટેકનોલોજીના યુગમાં વિચારશૂન્યતા અને સંવેદનશીલતા ગુમાવી રહેલા આજના યુવાવર્ગને સાચો રાહ ચીધવા માટે સ્વામીજીના વિચારો આજે વધુ પ્રસ્તુત બની રહે છે. આવી ઉદાત્ત ભાવના સાથે કેન્દ્ર સરકાર, રાજ્ય સરકારો અને વિવિધ સંસ્થાઓ દ્વારા આ સંબંધી ચૈવિધ્યસભર કાર્યક્રમો તૈયાર કરીને તેની ઉજવણી શરૂ કરવામાં આવી છે. ગુજરાત સરકારે આ ઉજવણી વર્ષના પ્રારંભ ટાંકો તા. ૧૨ જાન્યુઆરી, ૨૦૧૨ના રોજ ગુજરાતના યુવાધન અને શિક્ષણક્ષેત્રના અગ્રાહીઓને 'મહાત્મા મંદિર' માં નોંતરીને સ્વામી વિવેકાનંદને સંદેશો ઘેર ઘેર પહોંચાડવાના શ્રી ગણેશ કરી દીધા છે.

'ગાંધીનગર સમાચાર' એટલે ગાંધીનગરની સાહિત્યિક અને સાંસ્કૃતિક પ્રવૃત્તિઓનું ધબકતું હૃદય. મૂલ્યનિષ્ઠ પત્રકારત્વએ તેનો મુદ્રાલેખ રહ્યો છે. યુવાનોમાં સાંસ્કૃતિક ચેતના પ્રસરાવવા અને

તેમના વ્યક્તિત્વ ઘડતરની અનેકવિધ પ્રવૃત્તિઓ હાથ ધરવામાં પણ હંમેશાં તે અગ્રેસર રહ્યું છે. વિવેકાનંદ-વાણીને પોતાની કેરી કંડારનાર પથપ્રદર્શક તરીકે સ્વીકારીને ચાલે છે. તેના મેનેજિંગ તંત્રી કૃષ્ણકાન્ત જહાના શબ્દોમાં 'સ્વામીજીનો વિચાર એ અમારા માટે ગુરુમંત્ર છે અને એટલે જ 'ગાંધીનગર સમાચાર' મક્કમતાથી વિદ્યાર્થીઓ અને યુવાનોની આંતરિક શક્તિઓ વિકસાવવાની વૃત્તિ - પ્રવૃત્તિને પ્રાથમિકતા આપે છે.'

સ્વામી વિવેકાનંદ પ્રત્યે અગાધ આસ્થા ધરાવનાર દૂરંદેશી પત્રકાર કૃષ્ણકાન્ત જહાએ આગોતરું દસ્તિવંત આયોજન કરીને પ્રસ્તુત ઉજવણીના પ્રથમ દિને જ 'સ્વામી વિવેકાનંદ : પ્રકાશપુંજનાં ૧૫૦ વર્ષ' શીર્ષક હેઠળ 'ગાંધીનગર સમાચાર'ના વિશેષાંકનું સંપાદન -પ્રકાશન કરીને સ્વામી વિવેકાનંદને સાચી શ્રદ્ધાંજલિ આપવાની સાથે સાથે ગુજરાતી ભાષી યુવાવર્ગ સમક્ષ વિવેકાનંદ સાહિત્યના ગુજરાતના પસંદગીના અભ્યાસીઓ, સર્જકો અને ચિંતકોનું ચિંતન ઉજાગર કરી આપીને ખરા અર્થમાં સ્વામીજીની ૧૫૦મી જન્મજયંતીની ઉજવણીનો સાર્થક પ્રારંભ કર્યો છે. અહીં વિવિધ રસ-વ્યવસાય ક્ષેત્રના ૩૮ તજ્જ્ઞો-ચિંતકો ઉદા. તરીકે સ્વામી શ્રી નિબિલેશ્વરાનંદજી, ગુજરાતનું શાહ, રઘુવીર ચૌધરી, ચંદકાન્ત શેઠ, નરોત્તમ પલાશ, પ્રવીષ લહેરી, કવિ ભાગ્યેશ જહા, કેશુભાઈ દેસાઈ, રસેશ જમીનદાર, દિનકર જોશી, વિષ્ણુ પંડ્યા, રમેશ તન્ના, નરોત્તમ વાળંદ, મહેન્દ્ર ત્રિવેદી, દોલત ભણ વગેરેના વિવેકાનંદ વિશેના ચિંતનનો લાભ ઉપલબ્ધ કરાવ્યો છે. સંતર્પક વિચાર ભાથું, વિવેકાનંદની વિવિધ મુદ્રાઓ ધરાવતા ૪૦થી અધિક કલાત્મક ફોટોગ્રાફ્સ અને તેમની સ્મૃતિઓ તાજી કરાવતાં વિવિધ સ્થળો અને વ્યક્તિઓના ૨૫ જેટલા અલભ્ય ફોટોગ્રાફ્સ એક સાથે ઉપલબ્ધ

કરાવી આપીને સ્વામી વિવેકાનંદનું ચાક્ષુષ દર્શન કરાવી આપવામાં સંપાદકીય સૂળભૂજનો સુપેરે નિખાર થયેલો જોવા મળે છે. ગુજરાતી ભાષામાં સ્વામી વિવેકાનંદના પ્રકાશપુંજને પ્રસરાવતા આ પ્રકારના સત્તવશીલ અને કલાત્મક દસ્તિવાળા છતાંય નજીવી કિમતવાળા ગ્રંથો-વિશેષાંકો કેટલા પ્રકાશિત થયા હશે ?

પોરબંદરના વતની અને વડોદરાના રામકૃષ્ણ મિશનના વડા સ્વામી નિખિલેશ્વરાનંદજી સ્વામી વિવેકાનંદ સાહિત્યના પ્રખર અભ્યાસી અને સંશોધક છે, જેની પ્રતીતિ કથયિતવ્ય ઉપરાંત લેખના અંતમાં આપેલ સંદર્ભસૂચિ દ્વારા થાય છે. તેમણે સ્વામીજી અને મહાત્મા ગાંધીના જીવન અને દર્શનનો વિવિધ દસ્તિકાણથી તુલનાત્મક અભ્યાસ પ્રસ્તુત કર્યો છે. સાથે સાથે સ્વામીજીના આદર્શો અને વિચારો જેમકે અસ્પૃશ્યતા નિવારણ, દર્શનારાયણ સેવા, નારી જાગૃતિ, ગ્રામોદ્વાર ભારતીય સંસ્કૃતિમાં અનન્ય આસ્થા, અહિસા, સર્વર્ધમ્ સમભાવ વગેરેથી મહાત્માજી કેટલા પ્રભાવિત હતા તે પણ સ્પષ્ટ કર્યું છે.

નરોત્તમ પલાણ એટલે ભારત અને સવિશેષતા: ગુજરાતના ઈતિહાસ, સંસ્કૃતિ અને પુરાતત્ત્વનો સતત સંવર્ધિત થતો રહેતો જીવંત વિશ્વકોશ. મલિનાથી સૂત્ર 'ના મૂલમ લિખ્યતે કિશ્ચિત' ને આત્મસાત કરીને સંશોધનાત્મક અભિગમથી લખાયેલો તેમનો લેખ 'ગાંધીભૂમિમાં સ્વામી વિવેકાનંદ'ના પ્રારંભમાં પોરબંદરની ઈતિહાસ અને પુરાતત્ત્વના પરિપ્રેક્ષયમાં ચર્ચા કરીને વિવેકાનંદના ગુજરાત ભમણ અને પોરબંદરમાં ૨૨ ડિસેમ્બર, ૧૮૮૧થી ૩૧ જાન્યુઆરી ૧૮૮૨ સુધી ૪૦ દિવસના નિવાસ વિશે સિલસિલાંધ સાધાર વિગતો રજૂ કરી છે. સાથે સાથે સ્વામીજી પોરબંદર નિવાસ દરમિયાન જેમને મળ્યા હતા, જેમકે રજાઓડજી વૈષ્ણવ, શંકરરાવ પાંડુરંગ પંડિત

વગેરેના હાલના વંશજો, સ્વામી વિવેકાનંદના ગુજરાત ભમણ વિશેના પ્રથમ લેખક પોરબંદરના ડાહ્યાભાઈ મહેતા (૧૮૮૧)થી શરૂ કરી ઈ.સ. ૨૦૧૧ સુધી આ વિશે શોધ કરનાર સ્વામી નિખિલેશ્વરાનંદજીનાં લખાણોની વિવેચનાત્મક અને રસપ્રદ ચર્ચા કરવામાં આવી છે. આ સંગ્રહનો આ એક ઉત્તમ સંશોધનાત્મક લેખ છે. આ જ વિષયક દોલત ભણું કૃત લેખ 'સૌરાષ્ટ્રમાં સ્વામી વિવેકાનંદ' ઐતિહાસિક વાર્તા સમાન છે.

દિનકર જોશીએ 'પૂર્વ અને પશ્ચિમ'માં રૂડ્યાર્ડ કિપલિંગની પ્રસિદ્ધ કાવ્યપંક્તિઓ 'East is east and west is west / And never the twain shall meet' પ્રારંભમાં ટાંકીને સ્વામી વિવેકાનંદના આ વિષયક વિચારોનું વિશ્વેષણ રજૂ કરીને પોતાનું અવલોકન નોંધ્યું છે કે 'પશ્ચિમે પોતાનું પશ્ચિમત્વ અકંધ રાખીને પૂર્વને જરૂર પૂરતો પ્રવેશ આપ્યો છે. અહીં ઉલટું, પૂર્વ ખાસ કરીને ભારતે પોતાનો ચહેરો - પૂર્વત્વ ઝડપભેર ગુમાવી રહ્યું છે.... આપણું પૂર્વત્વ શોધવા માટે આપણે ઘોળે દિવસે દીવો લઈને ફરવું પડશે.' ચંદ્રકાન્ત શેઠે સ્વામી રામકૃષ્ણની અધ્યાત્મ પરંપરાને સ્વામી વિવેકાનંદે આત્મસાત કરી અને એને વ્યવહાર જીવનમાં ઉત્તારવા પ્રયંડ પુરુષાર્થ કર્યો તેની અને રઘુવીરભાઈએ ભારતીય ધર્મ અને તત્ત્વજ્ઞાનને માનવતાલક્ષી પરિમાણ બક્ષવામાં સ્વામી વિવેકાનંદના સમર્પણ ભાવની નોંધ લઈ વિગતે ચર્ચા કરી છે. ડૉ. ચંદ્રકાન્ત મહેતાએ ભારતને સાચા અર્થમાં પ્રકાશ-રત બનાવવા માટે સ્વામીજીને સદેવ અવિસમરણીય રાખવા જણાવ્યું છે. ડૉ. નરોત્તમ વાળેંટે હાથરસના સ્ટેશન માસ્તર શરદભાબુ સ્વામીજીથી પ્રભાવિત થઈ એકાએક બિક્ષાપાત્ર લઈ નીકળી પડ્યા અને સ્વામી સદાનંદ બની ગયા તે પ્રસંગે તેમજ મૂર્તિપૂજાના સંદર્ભમાં અલવરના રજા મંગલસિંહની છબી સંદર્ભના

પ્રસંગની નોંધ કરીને પોતે મૂર્તિપૂજાના વિરોધી નથી, પરંતુ તે પાછળ થતા ઠઠારાના વિરોધી છે તે સ્પષ્ટ કરી બતાવ્યું છે.

સુપ્રસિદ્ધ નવલકથાકાર કેશુભાઈ દેસાઈએ ફુણની વિવેકાનંદ સુધીની યુગચેતના વર્ણવીને સ્વામી દ્યાનંદના પ્રદાનની નોંધ લઈને સાક્ષરવર્ય મણિલાલ નભુભાઈ દ્વિવેદીને વિશ્વધર્મ સંમેલનમાં અધિકૃત રીતે નિમંત્રિત કરવામાં આવ્યા હોવા છતાં નાહુરસ્ત તબિયતના કારણો ગયા ન હતા, જ્યારે સ્વામી વિવેકાનંદને નિમંત્રિત કરવામાં આવ્યા ન હતા છતાં લીંબડી અને પોરબંદરના રાજીવીઓની સહાયથી તેમનું અમેરિકા પહોંચ્યું અને ધર્મસભામાં ઉદ્ઘોધનની વિગતે ચર્ચા કરી છે. પ્રવીષ લહેરીએ દેશ અને પ્રજાના સાચા રાહબર સ્વામી વિવેકાનંદનાં વિવિધ કાર્યોની મિતાક્ષરી નોંધ લઈને તેમને સાચાં શ્રદ્ધા સુમન અર્પણ કરવા માટે પ્રત્યેક નાગરિકને પોતાનું જીવન રાખ્ય અને જનહિતાર્થે જીવવાને સંકલ્પ લેવા અપીલ કરી છે. ડૉ. ભરત ગરીવાલાએ સ્વામી વિવેકાનંદના રાખ્યપ્રેમ, સંતો ઋષિઓ, વિકાસ-ગરીબી, ધર્મ-સંપ્રદાય, કુદુંબ-મિત્ર, માનવ અને જીવન ચિંતન વિષયક વિચાર-મૌક્કિતકોનું સંપાદન કરીને આપ્યું છે, જે તેના વાચકોને વિવેકાનંદ ચેતના જાગૃત કરવા માટે સંતર્પક નીવડશે. રમેશ તન્નાએ સ્વામી

‘વિવેકાનંદને પત્ર’માં સ્વામીજીની અપેક્ષાનું ભારત ન સર્જ શક્યા તે બદલ અફસોસ વ્યક્ત કરીને તેજસ્વી અને ઓજસ્વી ભારતવર્ષનું નિર્માણ કરીને સ્મરણાંજલિ આપવા અપીલ કરી છે. ભાસ્કર પંડ્યાએ ‘પદ્મિમની પૂર્વને બેટ’માં આર્થલેન્ડની ‘ભગીની નિવેદિતા’ના જીવન-દર્શન-પ્રદાનની ઝાંખી કરાવી છે. ભાવનગરના ભાવપુરુષ-સંસ્કારપુરુષ મહેન્દ્ર ત્રિવેદીએ આ પર્વને આદર્શ આચરણનું પર્વ બનાવીને વ્યક્તિગત આચરણમાં વિવેકને સ્થાન આપવા જણાવ્યું છે.

કવિ ભાગ્યેશ જહાંએ પ્રવર્તમાન ભારતમાં વિવેકાનંદ-વાણીના અમલની આવશ્યકતા પિછાળીને સિંહનાદ કરતાં ગાયું છે કે ‘પ્રગટો / હે સનાતન સિંહનાદ / અંધારાના આ સાવ અડાબીડ / રણને ભેદી / જગવો જાગૃતિનાદ.... / સરહદને સીમાઓ દોરી / માણસ રમતો ગમતી હોળી / બેહોશીના ભેદ ભરમને ભાગો.... / આવો / રચો એક એવું માનવમંદિર / ગગનચુંબી ઘેઘૂર જગતમાં / સત્ય સનાતન’

સમગ્રતયા આ સંકલન-સંપાદન તેના વાચકોમાં વિવેકાનંદ-ચેતના જગવવા માટે ઉદ્દીપનનું કાર્ય કરવા બળૂકું સાબિત થશે તેમ નિઃશંક કહી શકાય.

- મણિભાઈ પ્રજાપતિ

- જ્યાં સુધી આપણે પોતાના પર વિશ્વાસ નહીં કરીએ ત્યાં સુધી આપણે ભગવાન પર વિશ્વાસ કરી શકતા નથી.
- વિશ એક વ્યાયમશાળા છે, જ્યાં આપણે આપણને મજબૂત બનાવવા આવ્યા છીએ. એટલા માટે બધી જ પરિસ્થિતિનું હસતા મુખે પાલન કરવું જોઈએ.
- હે નવયુવકો તમારામાં અને ઈશ્વરમાં વિશ્વાસ રાખી ઉઠો અને પરિશ્રમ કરો, એવો વિચાર જ ન કરો કે તમે ગરીબ છો. અગર તમારો કોઈ મિત્ર નથી. કારણ કે પૈસાથી માણસને તૈયાર થતો કદીએ જોયો નથી. પરંતુ માણસ તો પૈસાને પેઢા કરનાર છે.
- સત્ય જ કળિયુગની સાચી તપસ્યા છે.

- સ્વામી વિવેકાનંદ

સંસ્થા-વૃત્ત

યુનિવર્સિટી / કોલેજ વિભાગ

એકશન રિસર્ચ

તા. ૬/૧/૨૦૧૨ના રોજ સર્વ વિદ્યાલય હિન્હિલશ મીડિયમ પી.ટી.સી. કોલેજ, ગાંધીનગરની તાલીમાર્થાઓએ 'એકશન રિસર્ચ'ની પ્રસ્તુતિ કરી હતી. વિદ્યાર્થીઓએ જુદી-જુદી પ્રાથમિક શિક્ષણ સમસ્યાઓની પસંદગી કરી તેના નિરાકરણ માટે યોગ્ય ઉપાયો સૂચ્યવ્યા હતા. આ ઉપરાંત કોલેજ દ્વારા તા. ૨૭/૧૨/૧૧ના રોજ કિસમસ કોર્નર તેકોરેશન સ્પર્ધા યોજવામાં આવી હતી, જેમાં રવીન્દ્રનાથ યાગોર ગ્રૂપ વિજેતા બન્યું હતું.

કરાટે બ્લેક બેલ્ટ સમારોહ

આર. એન. લલિતકલા એકેડેમી અને મમતા સ્પોર્ટ્સ સેન્ટર, ગાંધીનગર દ્વારા પાંચ વર્ષની સઘન તાલીમ બાદ સાત વિદ્યાર્થીઓને બ્લેક બેલ્ટ ડિગ્રી સર્ટિફિકેટ્સ અને મેમેન્ટો એનાયત કરવાનો સમારોહ તા. ૨૭/૧૨/૨૦૧૨ના રોજ યોજાઈ ગયો. આ પ્રસંગે કરી સર્વ વિશ્વવિદ્યાલયના ડાયરેક્ટર શ્રી ડી. ટી. કાપડિયા, કેમ્પસ ડાયરેક્ટર ડૉ. સોમભાઈ પટેલ, એજ્યુકેશન ફેફલ્ટીનાં ડીન ડૉ. વીણાબહેન પટેલ, ગાંધીનગર જિલ્લા સ્પોર્ટ્સ ઓફિસર શ્રી અશોકભાઈ રાવલ તથા ભગીની સંસ્થાઓના આચાર્યશ્રીઓ વગેરે ખાસ ઉપસ્થિત રહ્યા હતા. આમંત્રિત મહેમાનોએ પ્રસંગોચિત વક્તવ્યોમાં પ્રવર્તમાન સમયમાં કરાટે પ્રશિક્ષણની આવશ્યકતા જણાવી લલિતકલા અકાદેમીની

વિવિધ કલાઓ અને હોબીની પ્રવૃત્તિઓની સરાહના કરી હતી. કરાટે ચીફ કોચ સેન્સાઈઝ આર. સેલ્વાકુમારે વિદ્યાર્થીઓને કરાટેની ટ્રેનિંગ આપી હતી. કાર્યક્રમનું સંચાલન શ્રીમતી દિનાબહેન ડેડિયાએ કર્યું હતું.

કારકિર્દી આયોજન

ડૉ. રામભાઈ એમ. પટેલ પી.ટી.સી. કોલેજ, કરી દ્વારા કારકિર્દી આયોજન સંબંધી વાખ્યાનનું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું. પ્રિન્સિપાલ ડૉ. બાબુલાલ આર. પટેલ પ્રાસંગિક ઉદ્ઘોધનમાં તાલીમાર્થાઓને કારકિર્દી ઘડતર માટે સતત સજ્જ બની રહેવા શીખ આપી હતી. વક્તા તરીકે કર્તવ્ય એકુદેમી, કરીના ડાયરેક્ટર શ્રી પંકજકુમાર પટેલ પ્રશિક્ષણાર્થીઓને સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાઓ જેમકે ટેટ, ટાટ, જીપીએસસી, યુપીએસસી, મામલતદાર, ક્લેક્ટર, બેંક, કારકુન, પી.એસ.આઈ વગેરેની ભરતી તથા તૈયારી અંગે સુચિત્તનીય માહિતી આપી હતી.

કાર્યશિબિર

શિક્ષણ મહાવિદ્યાલય, ગુજરાત વિદ્યાપીઠ અમદાવાદમાં તા. ૨૮-૩૧/૧૨/૨૦૧૧ દરમિયાન જી.સી.ઈ.આર.ટી., ગાંધીનગર અને શિક્ષણશાસ્ત્ર ઉચ્ચ અધ્યયન સંસ્થાન (IASE) ગુજરાત વિદ્યાપીઠના સંયુક્ત ઉપકરે યોજવામાં આવેલ 'સંશોધન સજ્જતા કાર્યશિબિરમાં' વકીલ શ્રી

ડી.એચ.પટેલ ડિપાર્ટમેન્ટ ઓફ એજ્યુકેશનના પ્રા. ડૉ. હરિકૃષ્ણ એ. પટેલ અને એસ.એસ.પટેલ કોલેજ ઓફ એજ્યુકેશનના પ્રા. નૃપેશભાઈ પટેલે ભાગ લીધો હતો.

પીએચ.ડી

પ્રમુખ સ્વામી સાયન્સ અને એચ. ડી. પટેલ આર્ટ્સ કોલેજના પ્રિન્સિપાલ ડૉ. અજય એ. ગોરના માર્ગદર્શન હેઠળ શ્રી ચેતન એ. ઝવેરીએ તૈયાર કરેલ શોધપ્રબંધ ‘Modelling integrated optimal strategy for the players of supply chain management when demand is quadratic’ને કરી સર્વ વિશ્વવિદ્યાલય, ગાંધીનગરે માન્ય કરીને શ્રી ઝવેરીને ગણિતશાસ્ત્ર વિષયમાં પીએચ.ડી ની ડિગ્રી એનાયત કરી છે. અતે ઉલ્લેખનીય છે કે કરી સર્વ વિશ્વવિદ્યાલયમાંથી પીએચ.ડી ની ડિગ્રી સૌપ્રથમ મેળવવાનું શ્રેય શ્રી ચેતન ઝવેરીને જાય છે. અભિનંદન.

● એસ.એસ.પટેલ કોલેજ ઓફ એજ્યુકેશન, ગાંધીનગરના હેડ ઓફ ઘ ડિપાર્ટમેન્ટ તરીકે કાર્યરત પ્રા. દીપકભાઈ પંડ્યાએ તાજેતરમાં ‘એ કમ્પોરેટિવ સ્ટડી ઓફ ઇન્સ્ટ્રુક્શનલ ઇફેક્ટીવનેશ ઓફ બી.એડ. એન્ડ પી.ટી.સી. ટ્રેઇન્ડ પ્રાયમરી ટીચર્સ’ વિષય પર તૈયાર કરેલ શોધપ્રબંધને રાજ્યસ્થાન વિદ્યાપીઠ, ઉદ્યપુર દ્વારા માન્ય રાખી પીએચ.ડી. ની ડિગ્રી એનાયત કરી છે. પ્રા. પંડ્યાએ આ સંશોધનકાર્ય રાજ્યસ્થાન વિદ્યાપીઠના વાઈસ ચાન્સેલર પ્રો. દિવ્યપ્રભા નાગરના માર્ગદર્શન નીચે તૈયાર કર્યું હતું.

બ્લડ ડોનેશન

કરી સર્વ વિશ્વવિદ્યાલયના પ્રેસિડેન્ટ, સર્વ વિદ્યાલય કેળવણી મંડળ, કરી-ગાંધીનગરના

ચેરમેન તથા અનેકવિધ સંસ્થાઓનું નેતૃત્વ સંભાળનાર સદ્ગત માણેકલાલ એમ. પટેલ સાહેબની સ્મૃતિમાં તેમના જન્મતિથિ-પર્વ તા. ૧ ફેબ્રુઆરી, ૨૦૧૨ના રોજ બ્લડ ડોનેશન કેમ્પનું આયોજન કરી અને ગાંધીનગર કેમ્પસ ઉપર ઇન્ડિયન રેડકોસ સોસાયટીના સહયોગથી કરવામાં આવ્યું હતું. આ કેમ્પસમાં બંને કેમ્પસના વિદ્યાર્થીઓ અને કર્મચારીઓએ ભારે ઉત્સાહપૂર્વક ભાગ લઈ ૮૮૪ બોટલ રક્તદાન કર્યું હતું.

યુવા ચિંતન શિબિર

યુવાનોના પ્રેરણાસ્થોત સ્વામી વિવેકાનંદની સ્મૃતિમાં સમગ્ર વિશ્વ વર્ષ ૨૦૧૨ને યુવા શક્તિ વર્ષ તરીકે ઊજવી રહ્યું છે, ત્યારે ગુજરાત યાત્રાધામ વિકાસ બોર્ડ અને અરુણોદય ટ્રસ્ટ, ગાંધીનગર દ્વારા વનચેતના કેન્દ્ર ખાતે આયોજિત યુવા ચિંતન શિબિર વિચારથી આચાર સુધીમાં આર. એચ. પટેલ ઇન્ડિયન મિડિયમ બી.એડ. કોલેજ, ગાંધીનગરનો સમગ્ર પરિવાર પરમ પૂજ્ય રમેશ ઓઝાની અમૃતવાળીનો લાભ લેવા માટે તા. ૧૧/૧/૧૨ના દિવસે ઉપસ્થિત રહ્યો હતો.

● આજના યુવાનો ભારતની ભવ્ય સંસ્કૃતિ અને મહાપુરુષોએ આપેલ જ્ઞાનરૂપી અમૃત્ય વારસાનું સંવર્ધન કરી શકે તે માટે શ્રી અરવિંદ કેન્દ્ર ખાતે તા. ૨૪/૧૨/૨૦૧૧ના રોજ યુવા શિબિરનું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું. આ યુવા શિબિરમાં અશ્વિનભાઈ એ. પટેલ કોમર્સ કોલેજના ૨૫ વિદ્યાર્થી ભાઈ - બહેનોએ ભાગ લીધો હતો. આ યુવા શિબિરમાં કોલેજના પાંચ વિદ્યાર્થી ભાઈ-બહેનોએ મહર્ષિ અરવિંદના જીવન, શ્રી માતાજીના જીવન, ઓરોવીલ અને શ્રી અરવિંદ અને યોગ જેવા મહત્વના વિષયો પર વક્તવ્યો આપ્યાં હતાં. આ પ્રસંગે જાણીતાં ગુજરાતી લેખિકા અને ચિંતક ડૉ. જ્યોતિબહેન થાનકીએ વિદ્યાર્થીઓને શ્રી અરવિંદના

જીવન દર્શન દ્વારા વર્તમાન સમયની સમસ્યાઓને કેવી રીતે ઉકેલી શકાય તે અંગે રસપ્રદ માહિતી આપી હતી. અરવિંદ કેન્દ્રના પ્રમુખ ડૉ. સી. કે. તના દ્વારા પ્રેરણાદાયી ઉદ્ભોધન કરવામાં આવ્યું હતું. પ્રો. જ્યોત્રસિંહ જાદવે કાર્યક્રમના ઠન્ચાઈ પ્રાધ્યાપક તરીકે જવાબદારી સંભાળી હતી.

વક્તૃત્વ સ્પર્ધા

એસ. એસ. પટેલ પી.ટી.સી. કોલેજ, ગાંધીનગર દ્વારા વિદ્યાર્થીઓમાં રહેલી પ્રતિભાશક્તિને બહાર લાવવાના હેતુથી વક્તૃત્વ સ્પર્ધાનું આયોજન તા. ૫/૧/૧૨ ના રોજ કરવામાં આવ્યું હતું. જેમાં પ્રથમ નંબર ઉપાધ્યાય પૂજા, દ્વિતીય નંબર રાજ્યપૂત ચાંદની અને તૃતીય નંબર ભણ હેતુલે પ્રાપ્ત કરેલ છે.

વિજ્ઞાન – ગણિતપ્રદર્શન

જિલ્લા શિક્ષણ અને તાલીમ ભવન, ગાંધીનગર આયોજિત ગુજરાત રાજ્ય ઉત્તર અને મધ્યઝોન કક્ષાનું વિજ્ઞાન-ગણિત પ્રદર્શન યોજાઈ ગયું. જેમાં શ્રીમતી એમ. પી. પટેલ મહિલા પી.ટી.સી. કોલેજ, કડીના પ્રા. હિનેશભાઈના માર્ગદર્શન હેઠળ તાલમાર્થી બહેનો ગઢવી કોમલબહેન એન. અને ચૌધરી અંકિતાકુમારી કે. એ તા. ૧૩-૧૪ ઓક્ટોબર, ૨૦૧૧ દરમિયાન સરકારી પ્રા. શાળા, સેક્ટર-૬, ગાંધીનગર મુકામે ગણિત-વિજ્ઞાન પ્રદર્શન વિભાગ ૫-૬ આપત્તિ વ્યવસ્થાપનમાં ભાગ લીધો હતો. જેમાં તેમની ફૂતિ ‘ફાયર સેફ્ટી’ પ્રથમ નંબર મેળવીને રાજ્યકક્ષાના વિજ્ઞાન મેળા માટે પસંદગી પામેલ છે.

વ્યાખ્યાન

શ્રી અરવિંદ કેન્દ્ર, સેક્ટર-૨૫ દ્વારા આયોજિત શ્રી અરવિંદના ચાર પત્રો વિશે વ્યાખ્યાન

અને પ્રશ્નોત્તરી યોજાઈ ગઈ, જેમાં એસ. એસ. પટેલ કોલેજ ઓફ એજ્યુકેશનના તાલીમાર્થાઓએ ભાગ લીધો હતો. આ ઉપરાંત તા. ૨૪/૧૨/૨૦૧૧ના રોજ શ્રી આર. એચ. પટેલ ઈજિલશ મીડિયમ બી.એડ. કોલેજના પ્રશિક્ષણાર્થીઓએ મહર્ષિ અરવિંદની જન્મજયંતી નિમિત્તેના કાર્યક્રમ ‘વૈશ્વિક સમસ્યાઓ અને તેના નિરાકરણ’ સંદર્ભે પોતાના વિચારો રજૂ કરી ચર્ચા સભામાં જોડાયા હતા.

- તાલીમાર્થાઓ ‘ભગવદ્ગીતા’ના શાનથી પરિચિત થાય તેમજ તેમનામાં આધ્યાત્મિક મૂલ્યોનો વિકાસ થાય તે હેતુથી એસ. એસ. પટેલ બી.એડ. અને પી.ટી.સી. કોલેજમાં ઇસ્કોન મંદિર, અમદાવાદના મહંત શ્રીપ્રભુજી મહારાજના ગીતાશાન વિશે વ્યાખ્યાનનું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું.

શૈક્ષણિક પ્રવાસ

સૂરજબા મહિલા બી.એડ કોલેજ, કડીની તાલીમાર્થા બહેનોનો શૈક્ષણિક પ્રવાસ તા. ૨૪/૧૨/૧૧ થી ૩૦/૧૨/૧૧ સુધી યોજાઈ ગયો, જેમાં ધાર્મિક તેમજ ઐતિહાસિક-સાંસ્કૃતિક મૂલ્ય ધરાવતા દિલહી, આગ્રા, હરિદ્વાર, પુષ્કર, જ્યાપુર, ઉદ્યપુર, વૃંદાવન, મથુરા, શ્રીનાથજી જેવાં સ્થળોનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો.

- ડૉ. રામભાઈ એમ. પટેલ પી.ટી.સી. કોલેજ, કડી દ્વારા તા. ૧/૧/૨૦૧૨ના રોજ પાવાગઢ, કેવડિયા કોલોની, નર્મદા ડેમ, ડાન્સિંગ ફુલ્પારા, આજવા ગાર્ડન, ગુજરાત ફનવર્લ્ડ વગેરે સ્થળોનો શૈક્ષણિક પ્રવાસ યોજવામાં આવ્યો હતો.

- એસ.એસ.પટેલ કોલેજ ઓફ એજ્યુકેશન અને વકીલશ્રી ડી. એચ. પટેલ ડિપાર્ટમેન્ટ ઓફ એજ્યુકેશનના સંયુક્ત ઉપકર્મે આયોજિત શૈક્ષણિક પ્રવાસ દરમિયાન ૭૪ તાલીમાર્થાઓ તિરુપતિ

ગાર્ડન, સિદ્ધેશ્વરી માતા, કડા, મહુડી અને અમરનાથની મુલાકાત લીધી હતી.

સર્વ શિક્ષા અભિયાન

સર્વ શિક્ષા અભિયાન અતંગત કરી સર્વ વિશ્વવિદ્યાલયની ફેકલ્ટી ઓફ એજ્યુકેશનને મળેલ પ્રોજેક્ટ 'Impact of Special Training Programme in Gujarat' અને 'Feedback of Teachers & Their Needs Regarding Teachers' Training' અતંગત તાલીમી વર્કશૉપ યોજવામાં આવ્યો. પ્રોજેક્ટનાં મુખ્ય સંશોધક અને માર્ગદર્શક તરીકે ફેકલ્ટી ઓફ એજ્યુકેશનનાં ડીન ડૉ. વીજાબહેન પટેલ પ્રોજેક્ટ સાથે સંકળાયેલા અધ્યાપકો, કો-ઓર્ડિનેટરો તેમજ ફ્રિલ્ડ ઇન્વેસ્ટિગેટરોને માર્ગદર્શન આપ્યું હતું.

સાક્ષરતા કાર્યક્રમ

એસ. એસ. પટેલ કોલેજ ઓફ એજ્યુકેશનના તાલીમાર્થાઓ જ્લોકટીચિંગ કાર્યક્રમ દરમિયાન વધતાજત્ત્વ સામાજિક પ્રશ્નો તેમજ નિરક્ષરોને સાક્ષર કરવાના હેતુથી સામાજિક અને સાક્ષરતા કાર્યક્રમમાં જોડાયા હતા. તાલીમાર્થાઓએ ગાંધીનગર શહેરના જુદાજુદા વિસ્તારોમાંથી

નિરક્ષરોને શોધીને તેમને સાક્ષરતાનું જ્ઞાન આપ્યું હતું, આ ઉપરાંત સમાજના વધતા જતા વિવિધ પ્રશ્નો, વિવિધ રોગો વિશેની માહિતી, બહેરા-મુંગા વિદ્યાર્થીઓ વગેરેના પ્રશ્નો અને તેમની સમસ્યાઓ જાણીને તેને ઉકેલવાનો પ્રયત્ન કર્યો હતો.

સાયન્સ મોડેલ સ્પર્ધા

એસ. એસ. પટેલ કોલેજ ઓફ એજ્યુકેશન, ગાંધીનગરમાં સાયન્સ મોડેલ સ્પર્ધા યોજાઈ ગઈ, જેમાં તાલીમાર્થાઓએ બ્રહ્માંડ, શક્તિસંચય અને દિવસ-રાત જેવા મોડેલો બજાવ્યાં હતાં.

સાહિત્યિક સ્પર્ધાઓ

શરદબહેન શાંતિભાઈ પટેલ પી.ટી.સી. કોલેજની તાલીમાર્થા બહેનોએ ગાંધીનગર કલ્યારલ ફોરમ દ્વારા આયોજિત વિવિધ સાહિત્યિક સ્પર્ધાઓમાં ભાગ લીધો હતો. જેમાં કોલેજ કક્ષાએ હાલરડા ગાનસ્પર્ધામાં પ્રથમ નંબરે પટેલ અનિતા જી., પ્રભાતિયા ગાનસ્પર્ધામાં દ્વિતીય નંબરે ભાખરિયા ભૂમિકા આર., કાવ્યગાન સ્પર્ધામાં દ્વિતીય નંબરે પરમાર રોશની એલ. તેમજ આરતી સુશોભન સ્પર્ધામાં દ્વિતીય નંબરે ચૌધરી અનસુધા એન. વિજેતા થયાં હતાં.

શાળા વિભાગ

આરોગ્ય તપાસ

તા. ૧૪ થી ૨૩ ડિસેમ્બર, ૨૦૧૧ દરમિયાન શ્રીમતી આર. જી. પટેલ ગર્લ્સ સ્કૂલમાં સરકારી હોસ્પિટલનાં ડૉ. સાજિયા મુલતાની દ્વારા વિદ્યાર્થીનીઓના આરોગ્ય અંગેની ચકાસણી અતંગત તેમની સમસ્યાઓ, ઉંમર અને ઉંચાઈ અનુરૂપ વજન, દાઢિની સમસ્યા વગેરેની ચકાસણી કરવામાં આવી. ઉપરાંત શાળામાં ૧૪થી ૧૭

વર્ષની વય મર્યાદા ધરાવતી વિદ્યાર્થીનીઓ હોવાથી તેમના તારુણ્ય અને શારીરિક વિકાસ સંબંધી પ્રશ્નો અંગે ડૉક્ટરશ્રીનું સમૂહ પ્રાર્થના સમયે વક્તવ્ય રાખવામાં આવ્યું હતું. આ ઉપરાંત વિદ્યાર્થીની માટે ક્વીઝ સ્પર્ધા, આરોગ્યની જાળવણી, ફાસ્ટ ફૂડ આરોગ્ય માટે સારું કે ખરાબ, ખાવાની કુટેવોથી તંદુરસ્તી પર થતું નુકસાન વગેરે જેવા વિષયો પર વક્તૃત્વ સ્પર્ધાનું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું.

એન.એસ.એસ. શિબિર

સર્વ વિદ્યાલય, કડીના રાષ્ટ્રીય સેવા યોજના એકમની વાર્ષિક શિબિર જાદુવપુરા (શિવલાલનું) ખાતે તા. પથી ૧૧ જાન્યુઆરી, ૨૦૧૨ના દિવસોમાં સંપન્ન થઈ. આ શિબિરમાં ગ્રામ સફાઈ, એઇડ્રસ રોગ અંગે જાગરૂકતા, સાંસ્કૃતિક કાર્યક્રમો, અંધશ્રદ્ધા નિવારણ, વાનગી હરીફાઈ, બાળ તંદુરસ્તી સ્પર્ધા, બલડ ડોનેશન કેમ્પ, કેન્સર નિદાન કેમ્પ, સુંદરકાંડ પાઠ, ઠનામ વિતરણ વગેરે કાર્યક્રમો સંપન્ન થયા. આ તમામ પ્રવૃત્તિઓમાં ગામનો હાર્દિક સહકાર રહ્યો હતો. બલડ ડોનેશનમાં શાળાના કર્મચારીઓ અને ગ્રામજનોએ ઉત્સાહથી ભાગ લઈ પર (બાવન) બોટલ રક્ત એકદું કર્યું હતું. શાળાના એન. એસ. એસ. એકમના સૌ વિદ્યાર્થીઓએ રાષ્ટ્રીય સેવા યોજનાની પ્રવૃત્તિના ધ્યેયને સાર્થક કર્યો હતો. શાળા સંચાલક મંડળે શિબિરના ઉદ્ઘાટન અને પૂર્ણાઙ્કૃતિ પ્રસંગે ઉપસ્થિત રહી આ પ્રવૃત્તિને પ્રોત્સાહિત કરી હતી. શાળાના ઈ. આર્ય શ્રી અમૃતલાલ એલ. રૂદ્ધાતલા, એકમના પ્રોગ્રામ ઓફિસર હરિલાલ ટી. વરમોરા, સહ પ્રો. ઓફિસર કનુભાઈ આઈ. પટેલ વગેરે આ પ્રવૃત્તિને સુપેરે સંપન્ન કરવા સતત કાર્યશીલ રહ્યા હતા. આ પ્રસંગે ગ્રામ પંચાયતના પદાધિકારીઓ, ગ્રામ યુવક મંડળ, પ્રા. શાળા, જાદુવપુરા, ગામની તમામ જાહેર સેવા સંસ્થાઓ વગેરેનો ઉત્તમ સહયોગ પ્રાપ્ત થયો હતો.

કારકીર્દી ઘડતર કાર્યક્રમ

શ્રીમતી આર. ઈ. પટેલ કન્યા સેકન્ડરી અને શ્રીમતી એસ. બી. પટેલ કન્યા હાયર સેકન્ડરી શાળાના ઉ. મા. વિભાગની વિદ્યાર્થીઓના ઉજ્જવળ ભવિષ્યને ધ્યાનમાં રાખીને શાળા દ્વારા વિદેશ અભ્યાસ અને વ્યવસાયિક અભ્યાસ (સી.એ.) માટેના કાર્યક્રમનું આયોજન શાળાના (સી.એ.)

સેમિનાર હોલમાં રાખવામાં આવ્યું જેમાં શાળાની ૧૮૦ વિદ્યાર્થીનીઓએ ભાગ લીધો. ઉપરોક્ત કાર્યક્રમમાં ‘શ્રી હરી ટ્રાવેલ્સ વતી શ્રી નીરવ શાહ ઉપસ્થિત રહ્યા. જેમણે ધો-૧૨ પછી વિદેશોમાં ઉપલબ્ધ અભ્યાસક્રમ તથા કાયમી વસવાટ બાબતે વિગતવાર માર્ગદર્શન વિદ્યાર્થીનીઓને પૂરું પાડ્યું હતું. સાથે સાથે શાળાની વિદ્યાર્થીનીઓ ધો-૧૨ કોમર્સ પછી ‘ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટ’ ક્ષેત્રે ઉજ્જવળ ભવિષ્ય બનાવી શકે તે હેતુથી ગાંધીનગરના જાણીતા ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટ શ્રી બ્રિજેશ ઠકરને પણ આમંત્રિત કરવામાં આવ્યા હતા. તેમણે સી.એ. ના કોર્સ બાબતે સી.પી.ટી., આઈપીસીસી અને ફાઈનલ પરીક્ષા સંદર્ભે વિસ્તૃત માહિતી વિદ્યાર્થીનીઓને પૂરી પાડી હતી. સાથે સાથે સી.એ. માટેનું રજિસ્ટ્રેશન કયારે કરાવવું, તેમાં આવતા વિષયો, તેની ફી તથા ઉપલબ્ધ કોચિંગ બાબતે વિસ્તૃત જાણકારી વિદ્યાર્થીનીઓને પૂરી પાડી હતી.

ખેલ મહાકુંભ-૨૦૧૧

‘ખેલ મહાકુંભ-૨૦૧૧’ અંતર્ગત વિવિધ સ્પર્ધાઓમાં શ્રીમતી આર. ઈ. પટેલ માધ્યમિક અને શ્રીમતી એસ. બી. પટેલ ઉચ્ચતર માધ્યમિક કન્યા શાળાની વિદ્યાર્થીનીઓએ મેળવેલી સિદ્ધિઓ : સ્વિમિંગ : પટેલ ઉષા સી. ધો. ૧૧ એફ : ૫૦ મી. બેક સ્ટોક - પ્રથમ નંબર, ૧૦૦ મી. બેક સ્ટોક - પ્રથમ નંબર, ૨૦૦ મી. બેક સ્ટોક - પ્રથમ નંબર. રૂ.૫૦૦૦/- ઠનામ મેળવે છે. રાઠોડ વિરાજ એ. ધો. ૧૨ એ : ૫૦ મી. ફી સ્ટાર્ટલ - ત્રીજો નંબર, ૫૦ મી. બેક સ્ટોક - બીજો નંબર, ૧૦૦ મી. ફી સ્ટાર્ટલ - પ્રથમ નંબર. રૂ.૧૦,૦૦૦/- ઠનામ મેળવે છે. આર્યરી (Above ૧૬) યાદ્વિ ઉપાસના ડી. પ્રથમ નંબર ઠનામ રૂ.૫૦૦૦/- મેળવે છે. દોડ (Under ૧૬) પરમાર પ્રિયંકા આર ધોરણ-૮/ડી (U-૧૬) ૧૦૦ મી. દોડ - પ્રથમ

નંબર, પટેલ ધારા બી. ધોરણ-૧૧/સી (U-૧૬) ૧૦૦ મી. દોડ - દ્વિતીય નંબર તથા ૨૦૦ મી. દોડ - તૃતીય નંબર, પ્રજાપતિ કિઝા ડી. ધોરણ-૮/ડી (U-૧૬) ૨૦૦ મી. દોડ - દ્વિતીય નંબર, જોખી ચાવિકા એચ. ધોરણ-૧૧/એ (A-૧૬) ૪૦૦ મી. દોડ - દ્વિતીય નંબર, પટેલ જૈમની આર. ધોરણ-૮/બી (U-૧૬) ૪૦૦ મી. દોડ - પ્રથમ નંબર, ભણું ભૂમિ પી. ધોરણ-૮/સી (U-૧૬) ૪૦૦ મી. દોડ - દ્વિતીય નંબર, ગજજર ડાયના પી. ધોરણ-૧૨/સી (A-૧૬) ૧૫૦૦ મી. દોડ - દ્વિતીય નંબર. વાંબીકૂં (Above-૧૬) રાઠોડ ઉન્નતિ આર. ધોરણ-૧૨/ડી (A-૧૬) દ્વિતીય નંબર, જોખી ચાવિકા એચ. ધોરણ-૧૧/એ (A-૧૬) તૃતીય નંબર. ગોળાફેંક (Under-૧૬) પટેલ ચાર્મિ સી. ધોરણ-૮/સી દ્વિતીય નંબર, પટેલ કિઝા આર. ધોરણ-૮/ડી પ્રથમ નંબર. ચક્કફેંક (Above-૧૬) યાદવ ઉપાસના ડી. ધોરણ-૧૧/એ તૃતીય નંબર વોલીબોલ સ્પર્ધા જિલ્લા કક્ષાએ ત્રીજો નંબર. દરેક ખેલાડીએ રૂ. ૨૦૦૦ ઇનામ પ્રાપ્ત કરેલ. ભાગ લીધેલ ખેલાડીઓનાં નામ નીચે પ્રમાણે છે. ૧. નાયક કિઝા જી. ધોરણ-૧૧/સી, ૨. પ્રજાપતિ હિમાની વી. ધોરણ-૧૧/સી, ૩. સોનારા દીપિકા એન. ધોરણ-૧૧/સી, ૪. પ્રજાપતિ દિવ્યા ડી. ધોરણ-૧૧/એફ, ૫. પટેલ શ્રેયા એસ. ધોરણ-૧૨/ડી, ૬. વાઘેલા નીકિતા વી. ધોરણ-૧૦/ઈ, ૭. પંડ્યા હેતલ જે. ધોરણ-૧૧/એ, ૮. ખડાઈતા પારુલ જે. ધોરણ-૧૧/ડી, ૯. કુરેશી ગુલિસીતા એસ. ધોરણ-૧૧/ડી. રસ્સા ખેંચ સ્પર્ધામાં જિલ્લા કક્ષાએ પ્રથમ નંબર ભાગ લીધેલ ખેલાડીઓનાં નામ નીચે પ્રમાણે છે. ૧. પટેલ અસ્થિતા ડી. ધોરણ-૧૦/ડી, ૨. પટેલ અવની એન., ૩. જીતેજા આરતીબા વી., ધોરણ-૧૦/ડી, ૪. પ્રજાપતિ રિયા કે. ધોરણ-૮/બી., ૫. પટેલ ચાર્મિ સી. ધોરણ-૮/સી, ૬. પટેલ હેલી પી. ધોરણ-૮/સી, ૭. ચૌધરી પિંકલ જે. ધોરણ-૮/ઈ, ૮. ઉપાધ્યાય નિધિ

જે. ધોરણ-૮/બી, ૯. દેસાઈ કેસર બી. ધોરણ-૮/ડી, ૧૦. પટેલ કિઝા આર. ધોરણ-૮/ડી.

● ‘જેલ મહાકુંભ-૨૦૧૧’માં શ્રીમતી કમળાબહેન એ. પટેલ શિવહરી ઈજિલશ માર્ગિયમ સ્કૂલ, કરીના વ્યાયામ શિક્ષક હિનેશભાઈ પટેલે જિલ્લામાં બરછી ફેંકમાં બીજો નંબર પ્રાપ્ત કરી રૂ.૧૫૦૦૦ નો પુરસ્કાર, તેમજ શાળાના વિદ્યાર્થી મહાતો દિલીપે રીલે રેસમાં પ્રથમ આવી રૂ.૧૩૦૦૦નો પુરસ્કાર પ્રાપ્ત કર્યો.

ગુજરાતી ભાષા સંવર્ધન અભિયાન

શ્રી જે. એમ. જી. હાઈસ્કૂલ, શેરથા મુકામે તા. ૧૫-૧૭ ડિસેમ્બર દરમિયાન માતૃભાષાના શિક્ષકોની તાલીમ રાખવામાં આવી હતી તેમાં ગાંધીનગર, ચાંદખેડા વિભાગના આશરે ૧૦૦ શિક્ષકોએ હાજરી આપી હતી. આ પ્રસંગે On air BISAG નો કાર્યક્રમ પણ યોજવામાં આવ્યો હતો. પ્રથમ દિવસે શ્રી વરસાણી, જાણીતા શિક્ષણવિદ્ધ શ્રી રવીન્દ્રભાઈ દવે અને ચિદ્રુન યુનિવર્સિટીના કુલપતિ શ્રી હર્ષદભાઈ શાહ ઉપસ્થિત રહ્યા હતા. બાયસેગ દ્વારા શ્રી આર. આર. વરસાણીએ માતૃભાષાના મહત્વ વિશે, શ્રી રવીન્દ્રભાઈ દવેએ દરેક શિક્ષકે વિદ્યાર્થીના માર્ગદર્શક બની તેને લખતો, વાંચતો, બોલતો કરવાનો છે તેમજ વિદ્યાર્થીઓમાં પરિવર્તન આવે તેવું કાર્ય કરવાનું છે તેમ જણાવેલ, જ્યારે શ્રી હર્ષદભાઈ શાહે જણાવું કે શિક્ષકની વાણી સરળ, સાદી, સચોટ, ધારદાર અને અસરકાર હોવી જોઈએ તેમજ માતૃભાષાનું ગૌરવ વધારવા દરેક શિક્ષક, વિદ્યાર્થી અને સમાજ, રાષ્ટ્ર પ્રત્યે પ્રતિબદ્ધ હોવો જોઈએ. બપોરની બેઠકમાં રિસોર્સ પર્સન્સ દ્વારા જોડણી, અનુસ્વાર, સંધિના નિયમો, છંદ, અલંકાર વિશે ઉદાહરણ સહિત વિસ્તૃત સમજણ આપવામાં આવી હતી. બીજા દિવસે બાયસેગ પર શ્રી યોગેન્દ્રભાઈ વાસે વાચન કરતી વખતે તેનો

લય, મધુર અવાજ, અક્ષરોનું સ્પષ્ટ ઉચ્ચારણ તેમજ સંકેપીકરણ વગેરે કેવી રીતે કરવું તે અંગે સમજાવું હતું. શ્રી મોહનભાઈ મધીકરએ કાવ્યશિક્ષણનું મહત્ત્વ, કાવ્ય શિક્ષણ કરતી વખતે શિક્ષક કાવ્યમાં ઓતપ્રોત થઈ જવો જોઈએ, કવિતાની બાધાની ખૂબીઓ, છંદની ખૂબીએ વગેરેનું બાળકોને વ્યાપક અને ઉંદું દર્શન કરાવવું જોઈએ તેમ જણાવેલ. બપોરની બેઠકમાં રિસોર્સ પર્સન્સ દ્વારા નિબંધલેખન વિશે ચર્ચા કરવામાં આવી હતી. ત્રીજો દિવસ બાયસેગ પર શ્રી અરવિંદભાઈ ભંડારીએ ગુજરાતીમાં વાક્યરચના અને વિભક્તિ વ્યવસ્થા વિશે, શ્રી મનસુખભાઈ સલ્લા એ નિબંધનું મહત્ત્વ, નિબંધ દ્વારા વિદ્યાર્થી સજ્જતા કેળવે તથા અનિષ્ટ-ઇષ્ટનો વિવેક સમજે અને શ્રી ઉમાકાન્ત રાજગુરુએ ઉચ્ચારણ કેવી રીતે કરવું, જોડણી, અનુસ્વારના નિયમો અંગે સમજણ આપી હતી. આ અભિયાનમાં શ્રીમતી આર. જી. પટેલ કન્યા મા. શાળા અને શ્રીમતી એસ. બી. પટેલ ઉ.મા. શાળાનાં ડોડિયા મંજુલાબહેન પી. રિસોર્સ પર્સન તરીકે અને નાનીબહેન જી. પટેલ તાલીમાર્થી તરીકે હાજરી આપી હતી.

ચિત્ર સ્પર્ધા

ગાંધીનગર ખાતે રાજ્યકક્ષાના ૪૪મા યુવક મહોત્સવનું આયોજન કરવામાં આવું હતું. જેમાં શ્રીમતી કર્મણાબહેન એ. પટેલ શિવહરી ઈંગ્લિશ મીડિયમ સ્કૂલ, કરીના ચિત્ર શિક્ષક ઠાકરડા ભરતભાઈએ સમગ્ર રાજ્યમાં ત્રીજો નંબર પ્રાપ્ત કર્યો.

દાસકાકા રમતોત્સવ

શ્રીમતી આર. એન. પટેલ પ્રાયમરી સ્કૂલ, ગાંધીનગરમાં તા. ૨૩/૦૧/૨૦૧૨ના રોજ

શ્રીજાં પૂજ્ય દાસકાકા સ્મૃતિ શિયાળુ રમતોત્સવનું આયોજન કરવામાં આવ્યું. આચાર્યશ્રી દશરથભાઈ ડે. પટેલ દીપપ્રાગટ્ય કરી રમતોત્સવનો પ્રારંભ કરતાં જણાવું કે જીવનમાં ઉત્સાહ, સાહસ અને જેલાદિલી હોવી ખૂબ જરૂરી છે. રમત ગમતમાં પણ આ ગુણો ખૂબ જ આવશ્યક છે. જેલકૂદ અને શરીર કેળવણી સ્વચ્છ જીવન જીવવા માટે અતિ આવશ્યક છે. આ રમતોત્સવમાં વાયામવીરનું બિરુદ્ધ બારીયા નિઝિલ અર્જુનસિંહ (૬-સી) અને વીરબાળાનું બિરુદ્ધ નિસરતા પાયલ બાબુભાઈ (૭-સી) મેળવે છે. વિવિધ રમતોમાં પ્રથમ નંબર મેળવનાર વિદ્યાર્થીઓની યાદી નીચે પ્રમાણે છે. ધોરણ - ૧ થી ૨ : ઝડપીલુંટ : ૧. વાધેલા કરણ કનુભાઈ (ધો-૨-એ), ૨. પટેલ મૈત્રી બાબુભાઈ ક(ધો-૨-એ). ૫૦ મીટર દોડ : ૧. ગોહિલ વિપુલભા રાજભા (ધો-૨-બી), ૨. શક્તાવત નંદિની જિતેન્દ્રસિંહ (ધો-૨-બી). ચોકલેટ શોધ : ૧. ગોહિલ વિપુલભા રાજભા (ધો-૨-બી), ૨. પરમાર કિંજલ ગૌતમભાઈ (ધો-૨-બી). સંગીત ખુરશી : ૧. પરમાર પ્રસમ સગરગમભાઈ (ધો-૧-એ), ૨. બાની ઈશા હરદાસભાઈ (ધો-૧-એ). ધોરણ-૩ અને ૪ : કોથળા દોડ : ૧. સાગઠિયા રજનીશ અરવિંદભાઈ (૩-એ), ૨. ચૌધરી વિશ્વા રમેશભાઈ (૪-બી). લાંબુ ચમચી : ૧. પટેલ જીલ ભરતભાઈ (૪-એ), ૨. પટેલ જ્યશ્રી ભરતભાઈ (૪-બી). ૫૦ મીટર દોડ : ૧. ઠાકોર જીતાજ રૂપસંગજ (૪-બી), ૨. દેસાઈ પાયલ નાગજીભાઈ (૪-બી). ચાંદલા દોડ : ૧. ખાંટ અંજલી ડાલ્યાજ (૩-બી). દોરડા કૂદ : ૧. પટેલ કિન સુરેશભાઈ (૪-એ). ધોરણ- ૫ થી ૭ : દેડકા દોડ : ૧. પટેલ ભાવિક દિનેશભાઈ (૭-બી), ૨. ચૌધરી ઉત્સવી દશરથભાઈ (૬-સી). લાંબી કૂદ : ૧. બારીયા નિઝિલ અર્જુનભાઈ (૬-સી), ૨. નિસરતા

પાયલ બાબુભાઈ (૭-સી). દોડ ફેંક : ૧. ચૌધરી મિત જગદીશભાઈ (૭-બી), પરમાર કેલ્વિના અમૃતભાઈ (૭-બી). દોડ : બારીયા નિજિલ અર્જુનસિંહ (૬-સી), નિસરતા પાયલ બાબુભાઈ (૭-સી). ઘડા દોડ : ૧. પ્રજાપતિ હસમુખ કચરાભાઈ (૬-ઈ), ૨. ચાવડા જાનવી જુવાનસિંહ (૬-સી). ફુણ્ણા ફોડ : ૧. ચૌધરી હર્ષ મહેશભાઈ (૬-એ), ૨. પટેલ ફોરમ દીપકભાઈ (૫-એ). સંગીત ખુરશી : ૧. શેખ મહોમંદ મહેબુબભાઈ (૬-ડી), ૨. દવે નંદિની અલ્કેશકુમાર (૬-ડી).

નાટક ભજવણી

શ્રીમતી કે. એ. પટેલ શિવહરિ સેકન્ડરી એન્ડ હાઇર સેકન્ડરી ઈંજિલશ મીડિયમ સ્કૂલ, કડીના વિદ્યાર્થીઓ મહેસાળા ખાતે યોજાયેલ ‘ઉર્જા બચાવો દિવસ’ રેલીમાં જોડાયા હતા. તેમજ બીજા દિવસે ઉર્જાની બચત કરી રીતે કરવી તે અંગે નાટક ભજવવામાં આવ્યું હતું. આ ઉપરાંત તારીખ ૨૬/૧૨/૨૦૧૧ના રોજ નાતાલની ઉજવણી નિમિત્તે આ શાળાના વિદ્યાર્થીઓ દ્વારા ઈસુ પ્રિસ્તના જીવન આધ્યારિત નાટક રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું.

પાઠ્યપુસ્તક ચકાસણી

ગુજરાત રાજ્ય માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ દ્વારા ધો-૧૦માં ૨૦૧૧થી અમલી બનનાર ગણિત-વિજ્ઞાનના નવા પાઠ્યપુસ્તકની હસ્તપ્રતની ચકાસણી અને સમીક્ષા માટે એક દિવસીય વર્કશોપનું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું, જેમાં બોર્ડના ચેરમેનશ્રી વરસાણી ઉપરાંત એચ. કે. પટેલ, શ્રી જીંજુવાડિયા, પરીક્ષા સચિવશ્રી વગેરેની ઉપસ્થિતિમાં નવા પાઠ્યપુસ્તકની સમીક્ષા કરવામાં આવી હતી. આ કાર્યશિબિરમાં શ્રીમતી આર. જી. પટેલ ગલર્સ સ્કૂલ, ગાંધીનગરના શિક્ષક શ્રી ગિતિષભાઈ એ. પટેલે ભાગ લીધો હતો.

પૂજ્ય છગનભા વિજ્યપદ્ધમ

પૂજ્ય છગનભાની પુણ્યતિથિ રૂમી ડિસેમ્બર નિમિતે ‘પૂજ્ય છગનભા વિજ્યપદ્મ’ રૂમો પારિતોષિક મહોત્સવ વિવિધલક્ષી સર્વ વિદ્યાલય હાઈસ્કૂલ, કડી ખાતે તા. ૩૧/૧૨/૨૦૧૧ રોજ યોજાયો, જેમાં કડી સર્વ વિદ્યાલયની વિવિધ સંસ્થાઓ, વડનગર, ગાંધીનગરની આર. જી. પટેલ કન્યા શાળા, શેઠ સી. એમ. હાઈસ્કૂલ, આર. સી. પટેલ હાઈસ્કૂલ તથા એમ. બી. પટેલ ઈંજિલશ મીડિયમના વિદ્યાર્થીઓ અને શિક્ષકો ઉપસ્થિતિ રહ્યા હતા. ‘પૂજ્ય છગનભા’નું જીવનચરિત્ર દર્શાવતું ભાવગીત રજૂ કર્યા બાદ મુખ્ય મહેમાન શ્રી ડૉ. મહિભાઈ પટેલ, શ્રી ખોડાભાઈ પટેલ અને ડૉ. વીણાબહેને પ્રસંગોચિત ઉદ્ઘોધનો કર્યા હતાં. ‘પૂજ્ય છગનભા’ રમતોત્સવમાં બૌદ્ધિક અને શારીરિક સ્પર્ધાઓ જેવી કે નિબંધ લેખન, વક્તૃત્વ સ્પર્ધા, ગોળાફેંક, ચકફેંક, ૧૦૦ મી. દોડ, ૪૦૦ મી. દોડ અને લાંબીકૂદ રાખવામાં આવી હતી. ઉપરોક્ત સ્પર્ધાઓમાં શ્રીમતી આર. જી. પટેલ કન્યાશાળાની માધ્યમિક વિભાગની ૨ અને ૩.મા. વિભાગની ૫ વિદ્યાર્થીનો વિજેતા બની. તેમજ ધો. ૧૧ સી ની નાયક ક્રિઝા જી. વીરબાળાનો જિતાબ મેળવવા યશભૂતી નીવડી. જ્યારે વક્તૃત્વમાં મહેતા ઝંકૃતિ બી. ધો. ૮/સી એ તૃતીય નંબર મેળવેલ છે. તેમજ લાંબીકૂદમાં પ્રજાપતિ કિંજલ પી. ધો. ૧૧/એ પ્રથમ, ૧૦૦ મી. દોડમાં પટેલ દ્વારા બી. ધો. ૧૧/સી પ્રથમ, ૪૦૦ મી. દોડમાં ગજજર ડાયના ધો. ૧૨/સી બીજો નંબર મેળવે છે. જ્યારે કૃષ્ણા જી. ગોળાફેંકમાં પ્રથમ અને ચકફેંકમાં ત્રીજો નંબર મેળવી વીરબાળા બનેલ છે. શ્રીમતી કમળાબહેન એ. પટેલ શિવહરી ઈંજિલશ મીડિયમ સ્કૂલ, કડીના દીક્ષિતાએ વક્તૃત્વ સ્પર્ધામાં ત્રીજો નંબર, મહાતો દિલીપ દોડમાં બીજો નંબર તેમજ પનવાર રામનિવાસે લાંબીકૂદમાં બીજો નંબર પ્રાપ્ત કરી ટ્રોઝિઓ મેળવી. રમતોત્સવ બાદ ઈનામ

વિતરણ સમારંભ યોજાયો. જેમાં મહેમાનશ્રીઓના હસ્તે વિજેતાઓને 'પૂજ્ય છગનભા સમૃતચિહ્ન' પારિતોષિક એનાયત કરવામાં આવ્યાં હતાં. કાર્યક્રમના અંતમાં કડી સર્વ વિદ્યાલયના આચાર્યશ્રીઓ આભારવિધિ કરી હતી.

પ્રજાસત્તાક દિન

શ્રીમતી આર. એન. પટેલ પ્રાયમરી સ્કૂલ, ગાંધીનગરમાં તા. ૨૬/૦૧/૨૦૧૨ના રોજ ધ્વજવંદન કાર્યક્રમ યોજવામાં આવ્યો હતો. આ પ્રસંગે ડે. બી. ફાર્મસી ઇન્સ્ટટ્યુટના ડાયરેક્ટર ડૉ. ગૌરાંગ શાહના હસ્તે ધજારોહણ કરવામાં આવ્યું. તેમણે પ્રસંગ ને અનુરૂપ પ્રવચન કરતાં જણાવ્યું કે આજના સમયમાં બાળકો વૈજ્ઞાનિક વલણ કેળવે તે જરૂરી છે. તેમણે બાળકોને વૈજ્ઞાનિકોના જીવન પ્રસંગો તથા શહીદોના બલિદાન વિશે વાત કરીને પ્રજાસત્તાકપર્વની મહત્તમ જણાવી હતી.

પ્રજાસત્તાક દિન પરેડ

શેઠ સી. એમ. હાઈસ્કૂલ એન્ડ હાયર સેક્નડરી સ્કૂલના બે વિદ્યાર્થીઓ ઠાકોર. અંકિત લક્ષ્મણજી (૮/એફ) અને જાલા રવિરાજસિંહ ઘનશ્યામસિંહ (૮/એફ) એ નવી દિલ્હીમાં ૨૬ જાન્યુઆરીએ યોજવામાં આવેલ પરેડમાં ભાગ લીધો. આ ઉપરાંત આ બંને વિદ્યાર્થીઓએ લો ગાઈન, અમદાવાદ ખાતે સપેન્સર, ઓક્ટોબર અને નવેમ્બર-ડિસેમ્બરમાં આયોજિત CATC, Pre RDC કેમ્પમાં પણ ભાગ લીધો હતો. આ બંને વિદ્યાર્થીઓ દિલ્હી ખાતે પરેડની પૂર્વ તૈયારી માટે તા. ૨૮ ડિસેમ્બરથી RDC કેમ્પમાં જોડાયા હતા. પ્રજાસત્તાક પરેડમાં ગુજરાતમાંથી જુનિયર ડિવિઝનના કુલ ૮ કેડેટ્સે ભાગ લીધો હતો. અતે ઉલ્લેખનીય છે કે આ શાળાના વિદ્યાર્થીઓ વર્ષ ૧૯૮૬થી પ્રજાસત્તાક દિનની પરેડમાં એક યા બીજા વર્ષ ભાગ લેવા માટે પસંદ થતા રહે છે.

બાલોત્સવ

શ્રીમતી એમ. બી. પટેલ કન્યા પ્રાથમિક શાળા, ગાંધીનગરમાં પૂ. દાસકાકા શિયાળુ રમતોત્સવ અને બાલોત્સવ યોજાયો. જેમાં રમતોત્સવમાં લાંબીકૂદ, ઊંચીકૂદ, દોરડાકૂદ, ગોળાફંક, સ્લો સાઈકલ જેવી રમતો યોજાઈ તથા બાલોત્સવમાં સુદેખન, ચિત્રસ્પર્ધા, રંગોળી, શીધ નિબંધલેખન, કેશકલા ગૂંધન, મહેંદી, વેશભૂષા તથા એકપાત્રિય અભિનય જેવી સ્પર્ધાઓ યોજાઈ. પ્રત્યેક રમતમાં વિજેતા પામેલ પ્રથમ ત્રણ વિદ્યાર્થીનીઓને છનામ તથા પ્રમાણપત્ર આપી પ્રોત્સાહિત કરવામાં આવી હતી.

ભારતીય સંસ્કૃતિ જ્ઞાનમંદિર

શ્રીમતી આર. જી. પટેલ કન્યા શાળામાં ભારતીય સંસ્કૃતિ જ્ઞાન પ્રતિયોગિતા લગભગ ૧૪ વર્ષથી ચાલે છે. ધોરણ ૮ થી ૧૨ સુધીની તમામ વિદ્યાર્થીનીઓ આ પરીક્ષામાં ભાગ લઈ શકે તેવી વ્યવસ્થા છે. ભારત સરકાર દ્વારા આ પરીક્ષાને માન્યતા મળેલ છે. ઉપરોક્ત પરીક્ષા ભારતના લગભગ ૨૩ જેટલા રાજ્યોમાં એક જ દિવસે અને એક જ સમયે લેવાય છે. ઉત્તરાંચલમાં આવેલ 'શાંતિકુંજ' (હરિદ્વાર) આ પરીક્ષાનું આયોજન કરે છે. આજનું યુવાધન જે આવતી કાલના ભારતના ઘડવૈયા છે એવા ભાવિ નાગરિકોને ભારતની સંસ્કૃતિ અને સંસ્કાર જાણો, જીવનમાં ઉતારે અને પોતાનું જીવન શ્રેષ્ઠતમ બનાવે એ આશયથી દરવર્ષે આ પરીક્ષાનું આયોજન કરવામાં આવે છે. તાલુકા, જિલ્લા અને રાજ્ય કક્ષાએ એમ ત્રણ તબક્કામાં આ પરીક્ષા લેવામાં આવે છે. શ્રીમતી આર. જી. પટેલ કન્યા વિદ્યાલયની વિદ્યાર્થીનો એ પણ રાજ્યકક્ષા સુધી એકથી ત્રણ નંબર પ્રાપ્ત કરેલ છે અને છનામ મેળવેલ છે. તમામ પાસ થનાર વિદ્યાર્થીનીઓને પ્રમાણપત્ર એનાયત

કરવામાં આવે છે. આ સ્પર્ધામાં કુલ ૩૧૧ વિદ્યાર્થીનોએ ભાગ લીધો હતો.

મૂકબધિર શિશુવિદ્યામંદિરની મુલાકાત

શ્રીમતી આર. જી. પટેલ માધ્યમિક અને શ્રીમતી એસ. બી. પટેલ ઉચ્ચતર માધ્યમિક કન્યાશાળા, ગાંધીનગરની ઉ. મા. વિભાગ (સામાન્ય પ્રવાહ)ની ૧૪૫ વિદ્યાર્થીનોએ શાળામાં ચાલતી ઠિલશ કલબની પ્રવૃત્તિઓના ભાગરૂપે કલબના માર્ગદર્શક અંગ્રેજીના શિક્ષકો શ્રી કમલેશભાઈ શર્મા, શ્રીમતી અમિતાબહેન પ્રજાપતિ તથા શ્રીમતી ઉર્વશીબહેન જોણીના માર્ગદર્શન નીચે સે.૨૮માં આવેલી સમર્પણ મૂક બધિર શિશુ વિદ્યામંદિરની મુલાકાત લીધી. આ મુલાકાતનો મુખ્ય હેતુ શાળાની વિદ્યાર્થીનોમાં સમાજસેવા, કરુણા, ભાઈચારો, પ્રેમ, લાગણી વગેરે જેવા ગુણોનો વિકાસ થાય તે હતો. મુલાકાત લેનાર વિદ્યાર્થીનોએ પોતાના તરફથી રૂ. ૩૬૪૫/- જેટલી રોકડ રકમ અને શાળાનાં આચાર્યાશ્રી, સુપરવાઈઝરશ્રી તથા અન્ય સ્ટાફમિલોએ પણ રૂ. ૨૨૦૦/- જેટલી રોકડ રકમ એકઠી કરી હતી. આ રકમમાંથી મૂક બધિર શાળાનાં બાળકોને જીવનજરૂરી ચીજવસ્તુઓ અને પુસ્તકો વગેરેનું વિતરણ કરવામાં આવ્યું હતું.

યુવક મહોત્સવ

શ્રીમતી આર. એન. પટેલ પ્રાયમરી સ્કૂલ, ગાંધીનગરમાં તા. ૨૪/૦૧/૨૦૧૨ના રોજ યુવક મહોત્સવનું આયોજન કરવામાં આવ્યું. વિવિધ સ્પર્ધાઓમાં વિજેતા થયેલા વિદ્યાર્થીઓનાં નામ નીચે મુજબ છે. ધોરણ-૧ અને ૨ : ચિત્ર : રબારી મુકેશ શંકરભાઈ (ધો-૨-એ). સુલેખન : ચૌહાણ રાજવર્ધન મનહરસિંહ (ધો-૨-એ). વાંચન : પટેલ મૈત્રી બાબુભાઈ (ધો-૨-એ). ધોરણ-૩ અને ૪ : ચિત્ર : પટેલ શૈલેશ પદમાભાઈ (૪-એ). સુલેખન :

પટેલ યાત્રી હસમુખભાઈ (૪-બી). વાચન : પ્રજાપતિ મોહિની રમણભાઈ (૪-એ). ધોરણ - ૫ થી ૭ : ચિત્ર : ડામોર હર્ષ દિનેશભાઈ (૭-બી). સલાહ ડેકોરેશન : પરમાર નોશ મનોજભાઈ (૭-ચી). મહેદી : ધામેલિયા સ્વાતિબહેન નીતિનભાઈ (૭-સી). વેસ્ટમાંથી બેસ્ટ : પરમાર જંખના મહેન્દ્રભાઈ (૭-દી). રંગોળી : નિનામા જાહેન્વી બિપિનભાઈ (૬-એ). નિબંધ : શાહ નિર્મલ સંજ્યભાઈ (૭-ઇ).

વક્તૃત્વ સ્પર્ધા

તા. ૦૨/૦૨/૨૦૧૨ના રોજ શ્રી નટુભાઈ ઠક્કર શાઉન્ડેશન, અમદાવાદ પ્રેરિત સંસ્કારવર્ધક વક્તૃત્વ સ્પર્ધા તથા નિબંધ લેખન સ્પર્ધાનું આયોજન મળોડી ખાતે કરવામાં આવ્યું હતું. શ્રી જનતકુમાર ભગુભાઈ પ્રાથમિક શાળાના વિદ્યાર્થીઓએ ઉત્સાહપૂર્વક ભાગ લઈ નિનામા રાજ જ્યંતિલાલે વક્તૃત્વ સ્પર્ધામાં પ્રાથમિક વિભાગમાં પ્રથમ સ્થાન અને નિબંધ લેખન સ્પર્ધામાં પંડ્ચા કથનએ તૃતીય સ્થાન પ્રાપ્ત કરી શિલ્ડ, પ્રમાણપત્ર અને અનુક્રમે રૂ. ૩૦૦ તથા રૂ. ૧૦૦ રોકડ પુરસ્કાર પ્રાપ્ત કરેલ છે.

સાયન્સ સિટી

તારીખ ૨૨/૧૨/૨૦૧૨ના રોજ શ્રીમતી કમળાબહેન એ. પટેલ શિવહરી ઠિલશ મીડિયમ સ્કૂલ, કડીના ૧૫૦ વિદ્યાર્થીઓ તથા ૬ શિક્ષકોએ સાયન્સ સિટીની મુલાકાત લીધી હતી. જેમાં વિદ્યાર્થીઓએ સાયન્સમાં વિવિધ મોડેલો, શ્રીડી પિક્ચર તથા ભ્યુઝિકલ શાઉન્ટેન નિહાળ્યાં હતાં.

સાહિત્યપર્વ

ગાંધીનગર કલ્યાણ શોરમ, સર્વ વિદ્યાલય, ગાંધીનગર જિલ્લા શિક્ષણાધિકારી કચેરી તથા

નગરની સાંસ્કૃતિક સંસ્થાઓના સહયોગથી 'માતૃભાષાના જતન' આપણા સૌના સંકલ્પ સ્વરૂપે તા. ૭/૧૨/૧૧ થી ૧૭/૧૨/૧૧ દરમિયાન વૈવિધ્યસભર કાર્યક્રમો દ્વારા ઉજવણી કરવામાં આવી. શ્રીમતી આર. જી. પટેલ અન્દ એસ. બી. પટેલ કન્યા શાળાએ સાહિત્ય પર્વની ઉજવણી કાર્યક્રમમાં ઉત્સાહભર જવાબદારી નિભાવી હતી. તા. ૧૩/૧૨/૧૧ના રોજ શાળાની ૧૫૦ વિદ્યાર્થીનો ગ્રંથયાત્રામાં ભાતીગળ વસ્ત્રો પહેરીને કળશ સાથે જોડાઈ હતી. આ પ્રસંગે શિક્ષકોની ઉપસ્થિતિમાં કવિ-વિવેચક શ્રી હર્ષદભાઈ નિરેદીઓ સાહિત્ય પ્રશ્નોત્તરી અને કાવ્યપઠન કર્યું હતું. સાહિત્ય સ્પર્ધાનું આયોજન માઉન્ટ કાર્મેલ ખાતે યોજાયું હતું, જેમાં નિબંધ સ્પર્ધામાં રાઠોડ જૈમિના એસ. ધો-૧૧/૩ પ્રથમ નંબરે, પંડ્યા નિશા એન. ધો-૧૧/૩ ત્રીજા નંબરે, વક્તૃત્વ સ્પર્ધામાં મહેતા ઝંકૃતિ બી. ધો-૮/૩ ત્રીજા નંબરે અને વાર્તાદેખન સ્પર્ધામાં કાનદિયા કરમનિષ્ઠા પી. ધો-૮/૩ એ બીજા નંબરે વિજેતા બની હતી. આ શાળાની કુલ ૨૦ વિદ્યાર્થીનો વિવિધ સ્પર્ધાઓમાં ભાગ લીધો હતો.

સુલેખન

શ્રીમતી આર. જી. પટેલ કન્યા માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શાળા, ગાંધીનગરમાં ગુજરાત પ્રદેશ શિક્ષણ સમિતિ, મહેસાણા દ્વારા આયોજિત સુલેખન અને ચિત્ર રંગપૂરણી સ્પર્ધાનું આયોજન થયું જેમાં કુલ-૧૧૭ વિદ્યાર્થીની સ્પર્ધાઓએ ભાગ લીધો હતો. આ સ્પર્ધામાં એ-

ગ્રેડ ૪૩, બી.-ગ્રેડ ૦૮, અને સી.-ગ્રેડ મેળવીને ૦૧ વિદ્યાર્થીની વિજેતા થયેલ છે. જ્યારે રંગપૂરણી સ્પર્ધામાં એ.-ગ્રેડ ૧૮, બી.-ગ્રેડ ૨૮, અને સી.-ગ્રેડ મેળવીને ૧૭ વિદ્યાર્થીનો વિજેતા થઈ.

સ્કાઉટ-ગાઇડ

શ્રીમતી આર. જી. પટેલ ગલ્ફ હાઇસ્કૂલમાં તા. ૧૮/૧૨/૨૦૧૧ના રોજ સ્કાઉટ-ગાઇડ પ્રવૃત્તિ અંતર્ગત હાઇકીગનું આયોજન કરવામાં આવતાં ૨૧ વિદ્યાર્થીનો ભાગ લીધો હતો. શાળાનાં આચાર્યાશ્રીએ બધાં દળની મુલાકાત લઈને વિદ્યાર્થીનોને પ્રોત્સાહિત કરી હતી. આ કાર્યક્રમનું આયોજન શ્રી મંજુલાબહેન ચૌધરી અને શ્રી પનાબહેન પટેલે કર્યું હતું.

સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષા

કરી સર્વ વિદ્યાલય કેળવણી મંડળ તથા બોથરા કલાસિસના સંયુક્ત ઉપકમે યોજાયેલા સેમિનારમાં ધોરણ-૧૧ (સેમેસ્ટર-૧) માં ૨૦૦ કે તેથી વધુ ગુણ પ્રાપ્ત કરનાર ગાંધીનગરની કરી કેમ્પસની સ્કૂલોના વિદ્યાર્થીઓએ ભાગ લીધો હતો. આ સેમિનારમાં બોથરા કલાસિસ (વસ્ત્રાપુર)ના ડાયરેક્ટરશ્રીએ AIEEE, ITI, JEE, BTS-SAT, GUJCETની પરીક્ષાઓના કોર્સ, ફી તથા સમય વગેરે અંગે માર્ગદર્શન આપ્યું હતું. આ ઉપરાંત ધોરણ-૧૨ની વિદ્યાર્થીનો માટે વિદેશ અભ્યાસ અને વ્યવસાયિક અભ્યાસ વિશે સેમિનારનું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું, જેમાં ૧૮૦ વિદ્યાર્થીનો ભાગ લીધો હતો.

યાઈપ્સેટિંગ અને મુદ્રક : શારદા મુદ્રણાલય, ૨૦૧, તિલકરાજ, પંચવટી પઢેલી લેન, આંબાવાડી,

અમદાવાદ-૩૮૦૦૦૬ ફોન : ૨૬૫૬૪૨૭૮

પ્રકાશક : કુલસચિવ, સર્વ વિશ્વવિદ્યાલય, સેક્ટર-૧૫, ગાંધીનગર-૩૮૨૦૧૫

ફોન : ૨૭૨૪૪૬૬૫૦

‘શ્રી મોહનલાલ પટેલ ભારતીય સાહિત્ય વ્યાખ્યાનમાળા’ પ્રસંગે
કડી સર્વ વિશ્વવિદ્યાલયના પ્રેસિડેન્ટ શ્રી માણેકલાલ એમ. પટેલનું પુસ્તક અને શાલથી
સન્માન કરતા પ્રો. બી. એ. પ્રજાપતિ

‘શ્રી મોહનલાલ પટેલ ભારતીય સાહિત્ય વ્યાખ્યાનમાળા’ પ્રસંગે મુખ્ય મહેમાનપદેથી
ઉદ્ઘોષન કરતા શ્રી માણેકલાલ એમ. પટેલ.

Sarva Vishwavidyalaya Vṛtta : News Letter of Kadi Sarva Vishwavidyalaya, Gandhinagar

Year 1, Issue No. 6 January-February, 2012

Editor : Manibhai Prajapati

Published by Registrar, Kadi Sarva Vishwavidyalaya, Sector-15,
L.D.R.P. Engineering College Campus, Gandhinagar-382015

કોઈ જગાડો

સૂર્ય ગયો છે

સૂરજ

રોચ્ચો જેણે

રાજનગરમાં

વિદ્યા કેરો ગરવો માણેકથંભ.

સરસ્વતીના

યજ્ઞકુડમાં

હોમાયો જે

તણખો તીવ્ર પ્રલંબ...

ભૂલો પડેલો

ગીર ભૂમિનો સાવજ,

ડણકે શૈતવસ્ત્રમાં સંત-

એને હૈયે-હોઠે

હરપળ

વિદ્યાની જ વસ્તુ !

એ સૂરજ -

એ સાવજને

રે કોઈ જગાડો...

- ડૉ. કેશુભાઈ દેસાઈ

(વિદ્યાજગતના બેખદારી સ્વ. માણેકલાલ પટેલના નિધનના સમાચાર મળતાં
૧૩.૧.૨૦૧૨ના રોજ સ્ક્રેલું શીଘ્ર સંવેદન)

